DET FRANSKE SPROG

Michael Herslund ▪ Hanne Korzen ▪ Henning Nølke ▪ Finn Sørensen

Kapitel VI. Nominalsyntagmet

Michael Herslund

februar 1999

INDHOLD

1. NOMINALSYNTAGMET 5

0. Indledning 5

1. Artikler 9

2. Demonstrativer og possessiver 10

3. Andre determinativer 12

4. Afrunding 12

2. KLASSIFIKATORER 14

0. Indledning 14

1. Klassifikatorer og leksikalske udtryk 14

2. De franske substantiver 14

2.1 Det simple system: de to ubestemte artikler 19
Syntaktisk 20
Leksikalsk 24
Klassifikatorernes betydning 27
Verbonominale prædikater 32
Substantivering 34
Proprier 36
Klassifikatorer og nægtelse 36
Klassifikatorer og anaforer 38

2.2 Det komplekse system 39
Simple og komplekse klassifikatorer 39
Mensurale klassifikatorer 41
Talord 42
Sortale klassifikatorer 43
Analyse af syntagmerne 46
De komplekse klassifikatorers betydning 50

3. Afrunding 51

3. BESTEMT ARTIKEL 55

0. Indledning 55

1. Substantiver, proprier og pronominer 57
Proprium 57
Pronomen 58
Substantiv 58
Unika 59

2. Anaforisk artikel 60
Tro og associativ anafor 60
Synonym og parafrase 61

3. Kataforisk artikel 62

4. Generisk artikel 63

5. Afrunding 66

4. REFERENTIEL, SPECIFIK, GENERISK 68

0. Indledning 68

1. Referentiel brug: bestemt og ubestemt 68

2. Specifik og non-specifik 69
Non-specifik 69
Non-specifik og generisk 73

3. Referentiel og deskriptiv 76

4. Generisk 80
Generisk brugt syntagme og generisk udsagn 81
Ubestemt og bestemt generisk 85
Genericitet som deskriptiv anvendelse 87

5. Konklusion 90

5. DEMONSTRATIV ARTIKEL 91

0. Indledning 91

1. Deiktisk anvendelse 94

2. Anaforisk anvendelse 95

3. Anaforisk-kataforisk anvendelse 101

4. Kataforisk anvendelse 104

5. Afrunding 105

6. PERSONLIG ARTIKEL 107

0. Indledning 107

1. Personbøjning af substantiver 108

2. Deiksis og anafor 112

3. Personlige artikler og personlige pronominer 114

4. Personlig artikel og de-syntagme..... 115

5. Afrunding 118

BIBLIOGRAFI KAPITEL VI. 119

1. NOMINALSYNTAGMET

0. Indledning

Som foreslået i Kapitel I, 5.4 (s. 131 ff.) og i Heltoft (1996) analyseres nominalsyntagmet som en dependensstruktur bygget op om et determinativ og en leksikalsk kerne, et nomen, dvs. et substantiv eller adjektiv, prototypisk et substantiv:

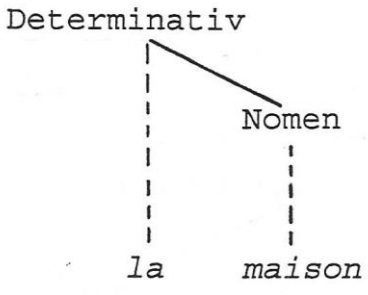

eller i den notation, vi ellers bruger:

Det ... *Nomen*
|_____↑

Analysen af nominalsyntagmet bygger altså på den antagelse, at det er determinativet, der etablerer syntagmet, mens nominet bestemmer syntagmets valensforhold (jf. Kapitel III, 9.) og generelle semantiske restriktioner i syntagmets forbindelser med den syntaktiske omverden, herunder kongruensen både inden for syntagmet og udadtil. Nominet udgør i denne forstand den interne leksikalske, men altså ikke den eksterne syntaktiske kerne. Da dette nomen selv kan have dependenter i form af valensled og modifikatorer og således danne en struktureret ordgruppe, vil vi tale om sådanne størrelser som henholdsvis **substantiv-** og **adjektivsyntagmer**. Et nominalsyntagme består altså af et determinativ og et substantiv(syntagme) eller et adjektiv-(syntagme):

Nominalsyntagme:

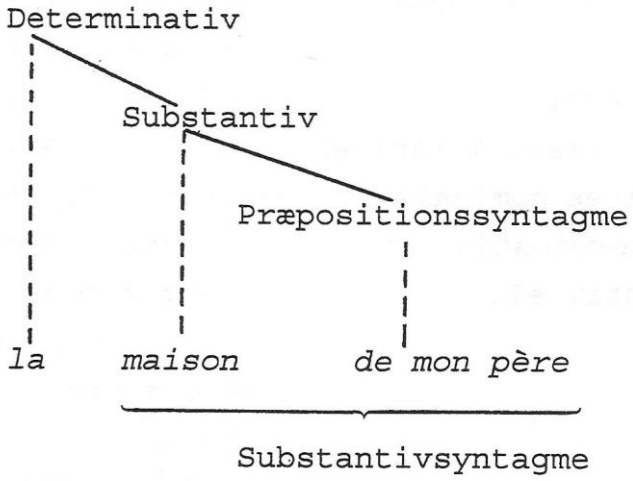

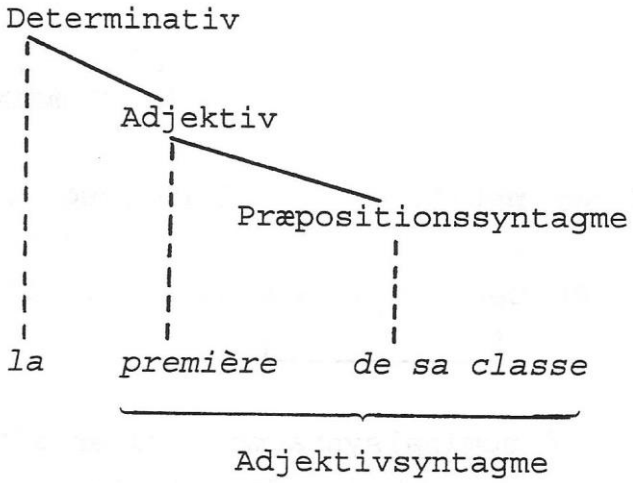

Terminologisk kan man derfor skelne to slags nominaler, dvs. størrelser, som kan fungere som argumenter og dermed valensled i forhold til verbet (jf. Kapitel I, 5.4, især s. 131 ff.): **nominalsyntagmer** og **prædikativsyntagmer**. De førstnævnte er som lige beskrevet syntagmer dannet af et determinativ og en leksikalsk kerne (et substantiv- eller adjektiv(syntagme)): De er dependensnet, hvis overordnede led er et pronomen. Ved at beskrive nominalsyntagmer som dependensnet under et pronominelt overled gør man rede for det forhold, at mange af de ord, der fungerer som determinativer, tillige har en selvstændig, pronominel anvendelse, samt for den terminologiske forvirring, der hersker på området (jf. betegnelser som 'possessive og demonstrative pronominer' om anvendelsen både som determinativ og som pronomen). De sidstnævnte er dependensnet uden et sådant pronominelt overled, dvs. substantiv- eller adjektivsyntagmer, som beskrevet ovenfor. Når disse optræder selvstændigt, altså uden at være indlejret i et nominalsyntagme som det er tilfældet ovenfor, forekommer de hyppigst som prædikativer, hvorfor man kan bruge samlebetegnelsen prædikativsyntagme om dem, selv om

denne term strengt taget er en sammenblanding af funktions- og materialebetegnelser:

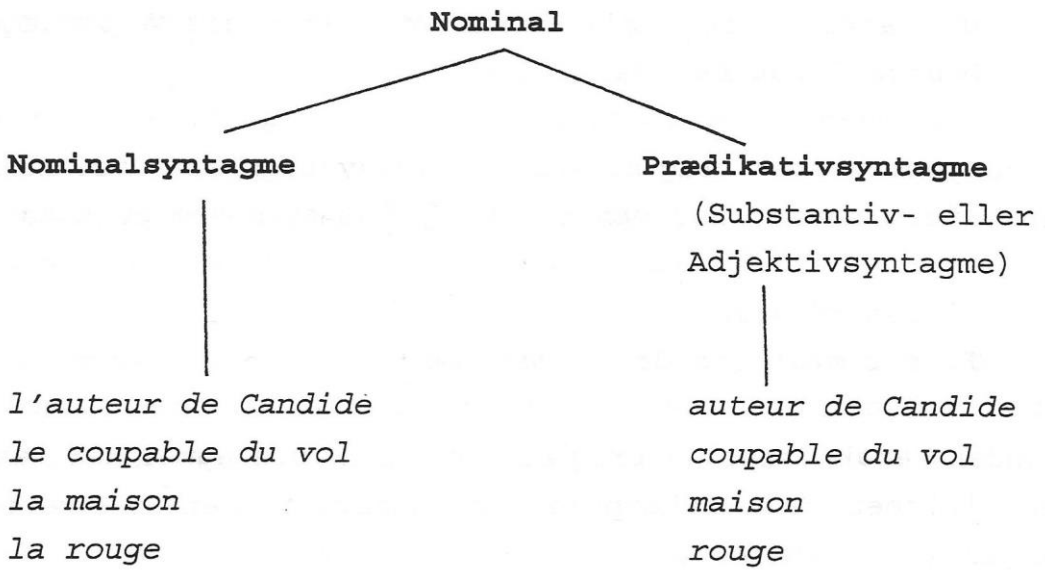

Foruden disse to typer nominaler har man de "selvstændige" syntagmedannere, pronominer og proprier, som også udfylder nominale funktioner i sætningen, se VI, 3.1 nedenfor, samt "afledte" nominaler som ledsætninger og infinitte verbaler, se Kapitel VIII.

Determinativerne udgøres af en bestemt klasse af ord fra delvist lukkede lister: klassifikatorer, indefinitte pronominer, bestemte pronominer (= artikler, se 1.1 nedenfor) og talord. Den leksikalske kerne, nominet, kan udfyldes af mange slags materiale, men prototypisk finder man her substantiv(syntagm)er. Men lige som man kan bruge substantiver "adjektivisk", dvs. prædikativisk og attributivt, kan man bruge adjektiv(syntagm)er som nominer:

> *Le rouge et le noir*

hvorved der ofte opstår næsten homonymer som følgende:

Adjektiv	**Substantiv**
le politique	*la politique*

Også andet materiale kan substantiveres således, herunder hele syntagmer:

> *une affiche secouriste qui vous invitait à pratiquer* ***le bouche à bouche*** (Gary *Adieu* 166)

Den "adjektiviske" brug af substantiv(syntagm)er, dvs. nominaler uden determinativ, har man

først og fremmest som prædikativ:

*Il est **médecin**.*
*Il est **ministre de la défense**.*

En anden karakteristisk brug af substantivsyntagmer har man efter præpositionen *de* i inkorporeringskonstruktionen ved verber som *changer* (jf. Kapitel III, 7.3):

*Ils ont changé **de médecin**.*

eller efter en kvantor eller nægtelse (hvor *pas* så kan opfattes som en kvantor, se VI, 2.2.1 nedenfor):

*Il y a beaucoup **de pommes**.*
*Il n'y a pas **de médecin**.*

de opfattes i denne analyse altså ikke som en "reduceret delingsartikel", men som en præposition, jf. Kapitel III, 4.2.3.

Substantivsyntagmer, eller "nøgne" substantiver, forekommer også karakteristisk efter præpositionerne *en* og *avec*:

*Il est **en prison**.*
*Il l'a dit **avec gentillesse**.*

Betydningsmæssigt udmærker sådanne udtryk sig ved en rent intensionel læsning, dvs. man har selve begrebet uden nogen ekstensionel præcisering, jf. kontraster som:

*Il est **en prison**.*
*Il est **à la prison de Fresnes**.*

og Herslund (1988). Derfor er sådanne udtryk specielt velegnede som prædikativer, se Kapitel III, 6.1.4.

I udtryk med *avec* opstår der nær synonymi med adverbier:

avec gentillesse	=	*gentiment*
avec précaution	=	*précautionneusement*

Denne intensionelle læsning afspejler sig også i, at man næppe kan kvantificere det nøgne substantiv, som man kan det ved et nominalsyntagme:

... avec de la gentillesse, mais pas trop.
**... avec gentillesse, mais pas trop.*

1. Artikler

Terminologisk skelner vi mellem pronominer, determinativer og artikler på følgende måde: **Pronominer** er selvstændige størrelser, som alene kan udgøre et syntagme; **determinativ** er en funktionel betegnelse for et element, som danner et syntagme med andet materiale; **artikler** er de klitiserede former af pronominer eller kvantorer, som optræder som determinativer. Pronominet *celle* for eksempel kan altså optræde som pronomen: *celle-là*, eller som determinativ: *celle*, herunder i to klitiske udgaver som henholdsvis demonstrativ og bestemt artikel: *cette* og *la*. Et pronomen kan altså optræde i tre skikkelser, som pronomen og som determinativ, uklitisk og klitisk, dvs. som artikel:

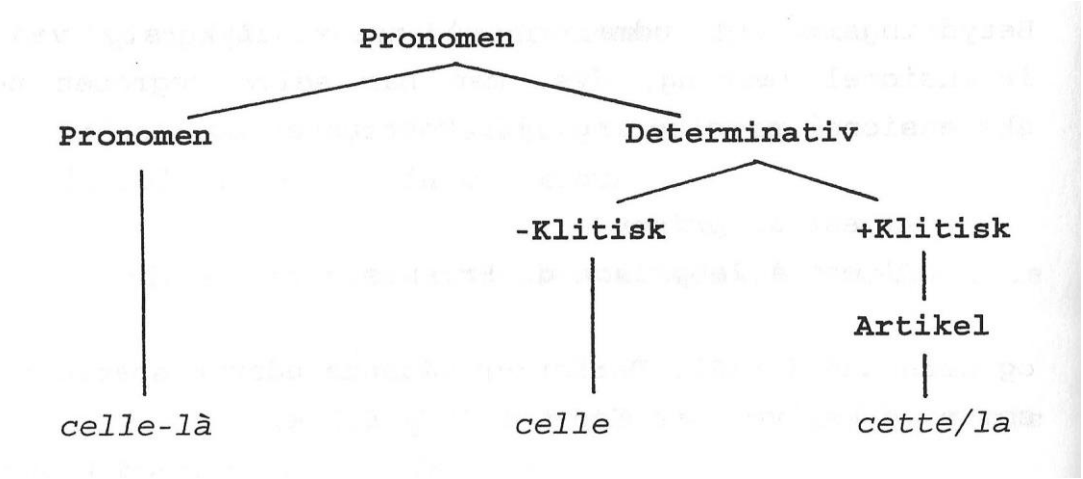

I følge den grammatiske tradition udgøres de grundlæggende determinativer af en klasse **artikler** med en simpel tvedeling i **ubestemte** og **bestemte artikler**, til hvilke der ikke svarer noget selvstændigt pronomen. Selv om begge artikler ofte ser ud til at bruges ganske analogt, for eksempel begge med generisk betydning, skal man dog ikke lade sig narre af terminologien til at tro, at de spiller samme rolle, blot som henholdsvis ubestemt (ubekendt) og bestemt (bekendt). Der er nemlig al mulig grund, som den følgende beskrivelse vil forsøge at godtgøre, til at antage, at de to typer artikler er vidt forskellige. Selv om de begge optræder som determinativer, altså syntagmedannere, som det er beskrevet i 0. ovenfor, er de klitiske varianter af henholdsvis talord og pronominer. Her skinner deres forskellige historiske oprindelse klart igennem: Hvor de ubestemte artikler bruges til at kvantificere et nomen og derved til at klassificere syntagmet − de er en slags **klassifikatorer** − er de bestemte historisk demonstrative pronominer, som fastlægger og præciserer et nomens ekstension. Hvor de ubestemte skelner tælleligt fra utælleligt, *un/du*, som det er passende for klassifikatorer, klassificerer de bestemte ingenting, men fastlægger nominets ekstension ved at instruere modtager om, at der er én og kun én entitet (eller et givet antal ved bestemt pluralis) i det relevante univers, som tilfredsstiller den beskrivelse, nominet

rummer. Så i stedet for den traditionelle skelnen mellem to slags artikler regner vi med en skelnen mellem en klassifikator, som er en kvantor brugt som determinativ, og en bestemt artikel, som er en særlig afbleget brug af demonstrativet som determinativ, se VI, 3. nedenfor.

2. Demonstrativer og possessiver

Et noget mere udbygget pronominelt indhold end i den bestemte artikel finder man i de to andre store grupper determinativer. **Demonstrativerne** har således et klart deiktisk indhold, hvadenten der er tale om situations- eller tekstdeiksis (se Kapitel I, 4.0). Samtidig rummer de i pronominel funktion, hvad man kunne kalde en umættet leksikalsk position, som mættes på afstand af et nomen i konteksten. Herudover har de anaforisk og/eller deiktisk funktion (jf. Veland 1996):

> *Il y en a tellement, dit-il, de ces **jeunes** qui vont et viennent en poussant des cris. Mais **celui-là** est silencieux* (op cit. 195)

Når demonstrativet bruges som syntagmedanner, udfyldes denne leksikalske position, hvorefter pronominet klitiseres:

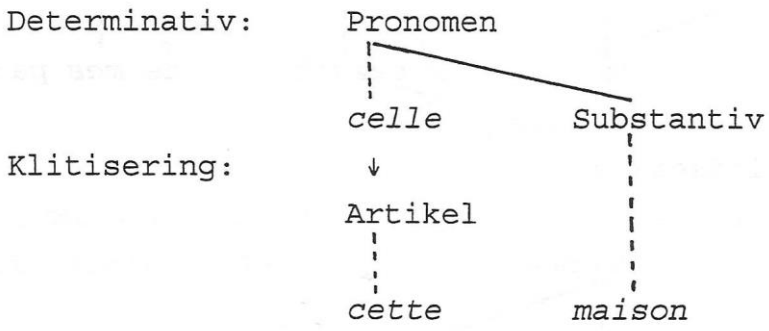

Pilen betyder "erstattes af den klitiske form"; der er nemlig ikke nogen produktiv morfonologisk regel, der afleder *cette* fra *celle*. Men demonstrativet kan, som omtalt i 1. også anses for at være kilde for den bestemte artikel:

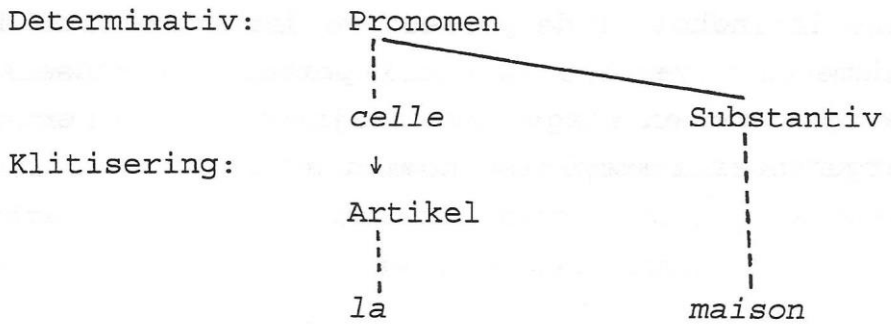

Der er ikke blot en historisk, men også en synkron systematisk basis for denne antagelse. Det er nemlig den uklitiserede form af demonstrativet, der dukker op, hvis syntagmet ikke rummer nogen leksikalsk kerne:

la *maison de mes parents et* ***celle*** *___ de mes grand-parents*

Her ser man altså forskellen mellem de to strukturer, den ene med klitisering til den leksikalske kerne:

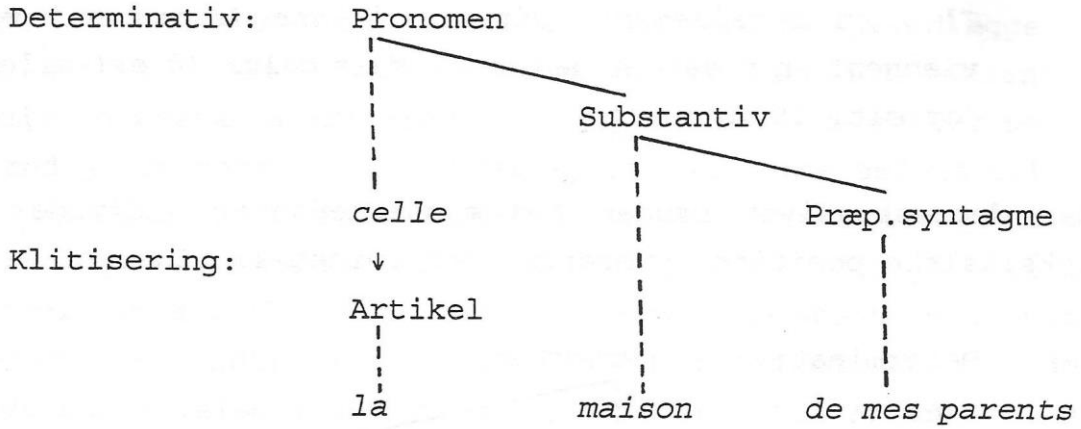

den anden uden klitisering:

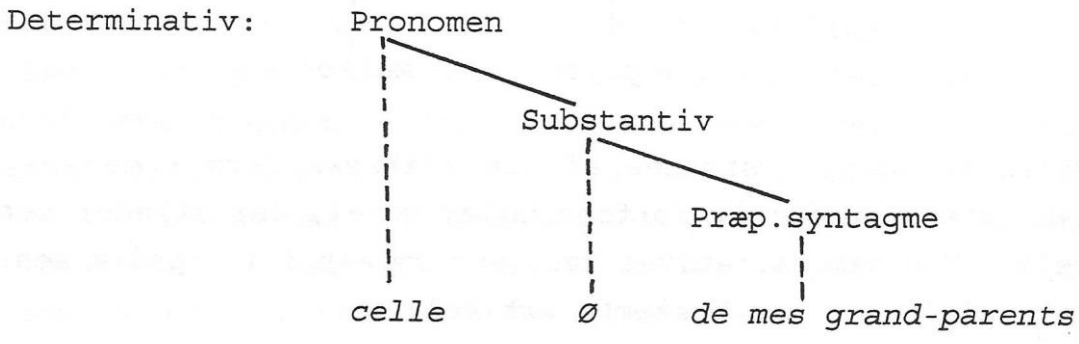

Det pronominelle indhold i de **possessive** determinativer derimod er den fundamentalt verbale kategori **person**. Og possessiverne fungerer da også som en slags personbøjning af nominer, blandt andet som argumenter i komplekse nominalsyntagmer:

Pour Sarah, le cauchemar continuait.
***Sa découverte** par Léa parmi les cadavres de Bergen-Belsen et **son "évasion"** du camp* (Deforges *Tango* 23)

hvorfor man simpelthen kan kalde dem **personlige artikler**: De fungerer nemlig på én gang som klitiske determinativer og som personlige pronominer.

Relationerne mellem pronominer og determinativer kan fremstilles:

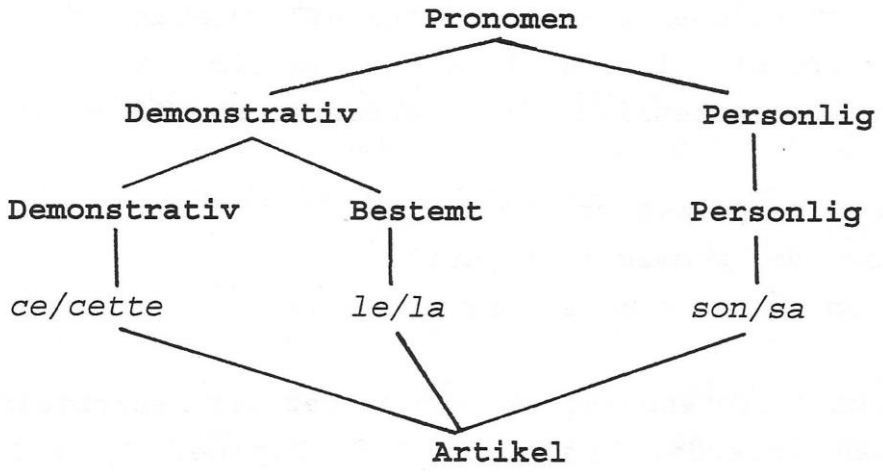

Om determinativernes morfologiske strukturer i øvrigt, se for eksempel Arrivé (1968).

3. Andre determinativer

Som omtalt udgøres determinativer af forskellige klasser mere eller mindre pronominelle ord, jf. for eksempel Grevisse-Goose (1986:902): "Les classes des déterminants sont les mêmes que celles des pronoms, à l'exception de l'article, qui n'est que déterminant, et du pronom personnel". Forskellige fremstillinger opstiller forskellige inventarer (se for eksempel Wilmet 1986, FG 140, Riegel et al. 1994, Wilmet 1997), men de har alle, udover de indiskutable artikler, bestemt og ubestemt, demonstrativer og possessiver, en grundstamme af kvantorer eller indefinitte pronominer som *aucun, chaque, maint, nul, plusieurs, quelque, certain, tout, tel*, samt kardinaltalordene.

4. Afrunding

Den opfattelse af nominalsyntagmet, vi hermed lægger op til, bygger altså på en dependensanalyse, hvor et pronominelt element eller en kvantor underordner sig et nomen. Herved afgrænses den beskrivelse, nominet indeholder (jf. Kapitel I, 4.0, 4.2), ekstensionelt, eller den kvantificeres eller klassificeres. Ved de "nøgne" substantiver, som jo kun forekommer i

få, afgrænsede kontekster, foregår der ingen afgrænsning, og der er derfor tale om den rene intension. I konstruktionen med kvantor, og herunder nægtelsen *pas*, foretages afgrænsningen af kvantoren, og man kan derfor have intensionen alene (det "nøgne" substantiv), bortset selvfølgelig fra de tilfælde, hvor der kvantificeres over en på forhånd fastlagt ekstension, jf. kontraster som følgende:

*Beaucoup de **pommes** sont pourries.*
*Beaucoup d**es pommes** sont pourries.*
*Beaucoup de **tes pommes** sont pourries.*

Ved ekstensionel afgrænsning får man en **definit beskrivelse**, som eventuelt kan anvendes anaforisk (jf. Kapitel I, 4.2). Ved kvantifikation eller klassifikation får man en **indefinit beskrivelse**, som typisk bruges ved indførelsen af en ny størrelse i tekstsammenhængen.

2. KLASSIFIKATORER

0. Indledning

Som foreslået i Kapitel II, 2.5 og i Herslund (1998a, 1998b), antager vi, at de franske substantiver ikke er underlagt nogen morfologisk klassifikation i tællelige og utællelige, [±Homogen]. Fransk har derfor udviklet et system af klassifikatorer. Dette system består af to dele: de simple klassifikatorer, dvs. de ubestemte artikler (2.1), og de komplekse klassifikatorer, dvs. forskellige kvantificerende og klassificerende udtryk (2.2).

1. Klassifikatorer og leksikalske udtryk

Hvis et givet sprog ikke laver nogen grammatisk distinktion mellem utællelige og tællelige substantiver, så må man, når man indfører et substantiv, forsyne det med en klassifikator, for at signalere over for modtager, hvilken denotation der er den relevante. Klassifikatorer er derfor en slags kvantorer (jf. VI, 1.1 ovenfor), som fortæller, om substantivbetydningen skal forstås som noget uafgrænset, konturløst, eller som noget afgrænset, individualiseret, eller der kan være tale om en finere klassifikation (jf. for eksempel Allan 1977, Craig 1986, Erbaugh 1986). Brugen af en klassifikator minder om brugen i dansk af leksikalske kvantorudtryk, når utællelige substantiver eller pluralia tantum skal kvantificeres, som i *tre* ***stykker*** *sukker* og *et* ***par*** *bukser*. Og den svarer fuldkomment til anvendelsen af to forskellige ubestemte artikler i fransk, nemlig *du* og *un*. Disse ubestemte artikler udgør sprogets simple klassifikatorsystem.

Som beskrevet i Kapitel II, 2.5 foreslår Lyons (1977:462), at forskellen mellem tællelige og utællelige substantiver bygger på, at de tællelige leksikaliserer betydningskomponenten [enhed]: Et utælleligt ord som *smør* kan altså repræsenteres simpelthen som [smør], mens et ord som *cykel* har repræsentationen [enhed-cykel]. Utællelige substantiver og substantiverne i klassifikatorsprog generelt rummer ikke en sådan betydningskomponent. Den må altså indsuppleres udefra, hvis man skal kvantificere eller tælle.

2. De franske substantiver

Det karakteristiske ved franske substantiver fremgår af en sammenligning med et sprog som dansk, der netop drager en klar grammatisk skelnen mellem tælleligt og utælleligt[1]. I dansk udmærker utællelige substantiver sig grammatisk på følgende tre måder:

1. Om distinktionen generelt, se Jespersen (1924:200 f.), Allan (1980), Johnsen (1986).

1. De har ingen ubestemt artikel:

en cykel – *smør*

2. De kan ikke sættes i pluralis:

cykl-er – *smør-Pl*

3. De optræder ubesværet i singularis efter kvantorer:

*?*megen cykel* – *meget smør*[2]

Disse tre kriterier udpeger ikke en særlig klasse substantiver i fransk:

1.	*un vélo*	–	*un beurre*
2.	*des vélos*	–	*des beurres*
3.	*beaucoup de vélo*	–	*beaucoup de beurre*

De franske substantiver opfører sig med andre ord som substantiver i klassifikatorsprog. Dette kan fortolkes som, at ingen franske substantiver rummer betydningskomponenten [enhed] og derfor må få den udefra, hvis de skal denotere en enhed. En klassifikator er derfor altid nødvendig for at signalere, om substantivet skal læses som [−Homogen] eller [+Homogen], og valget mellem *un* og *du* bliver obligatorisk: Substantivets status af enhed eller noget andet skal markeres i det element, der konstituerer det syntagme, substantivet indgår i. En af de to ubestemte artikler skal, lige som klassifikatorer i klassifikatorsprog, vælges, for at man kan etablere et ubestemt nominalsyntagme:

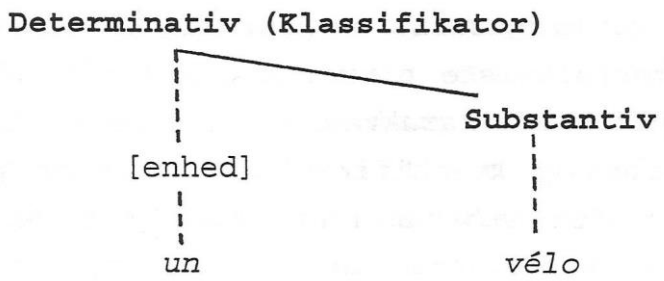

Lyons (1977:464) beskriver også i sin analyse klassifikatorer på linje med determinativer som syntagmekerner, en analyse, som desuden genfindes for eksempel hos Langacker (1991:165). At man på fransk har det grundlæggende, obligatoriske valg mellem *un* og *du* uafhængigt af substantivets indhold, udgør endnu et argument for analysen af determinativet som syntagmets syntaktiske kerne, jf. Kapitel I, 5.4 og VI, 1.0 ovenfor.

---

2. Et tælleligt substantiv som *cykel* kan godt kvantificeres "utælleligt". Men i så fald uden kongruens, *meget cykel*, som for eksempel i: *Du får ikke meget cykel for pengene* ..., jf. Kapitel II, 2.5.

Vi antager altså, at det er *un*, der bidrager med den manglende betydningskomponent [enhed], mens *du* signalerer fraværet af en sådan komponent. Heraf følger også, at de ubestemte artikler på fransk har en helt anden status end på dansk: Hvor *en/et* redundant **signalerer**, at substantivet rummer betydningskomponenten [enhed], så signalerer fraværet af *en/et* simpelthen fraværet af denne komponent. I det franske system derimod er det artiklen *un*, der **indfører** den:

Dansk:
en cykel – [1 [enhed-cykel]]

Fransk:
un vélo – [1-enhed [vélo]]

De ubestemte artikler indgår også i et helt andet samspil med numeruskategorien end på dansk. Det antages normalt, at et sprog enten har klassifikatorer eller morfologisk numerus, ikke begge dele. Og fransk opfylder for så vidt betingelserne for at udvikle et klassifikatorsystem, som sproget siden den sene middelalder har mistet den morfolgiske numerus i substantivet: Bortset fra visse systematiske undtagelser (*-al, -ail – -aux, boeuf –boeufs* [bø], etc.) er singularis og pluralis ens i talt fransk. Fransk taber den morfologiske pluralis til fordel for en syntaktisk, hvilket jo er karakteristisk for klassifikatorsprog: Klassifikation og kvantifikation, herunder pluralisdannelsen, foregår uden for substantivet, nemlig i det syntagmedannende determinativ.

Man har traditionelt antaget, at det fonetiske sammenfald af singularis og pluralis på grund af forstummelsen af *-s* er en af de vigtigste årsager til udviklingen af et obligatorisk determinativsystem. Sammenhængen består i, at den morfologiske markering af numerus og dermed af modsætningen tællelig/utællelig flytter over i determinativet, når den ikke længere kan udtrykkes i substantivet. Dette passer godt med udviklingen af de ubestemte artikler, som rykker ind som klassifikatorer, når sproget mister sin numerusbøjning. I alle andre europæiske sprog, vi kender, bevares den morfologiske forskel mellem singularis og pluralis i substantiverne selv. Men selv om fransk har mistet numerus-bøjningen fonetisk, så eksisterer den grafisk og på syntagmeniveau i bedste velgående. Og i modsætning til sprog som dansk, hvor ord som *smør, kul, blod*, etc. slet ikke kan have pluralisformer, så har alle franske substantiver en grafisk pluralisform og kan indgå i pluralissyntagmer, det andet indicium for, at de ikke er morfologisk klassificerede i tællelige og utællelige. Anvendelsen af de universelt brugte kvantificerende leksikalske klassifikatorer, som på fransk indgår i det komplekse klassifikatorsystem, bliver derfor fakultativ således, at man kan have enten a. eller b.:

a. *sucre* – *trois sucres*
b. *sucre* – *trois morceaux de sucre*

med analysen:

a.	*trois sucres*	−	[3-enheder [sucre]]
b.	*trois morceaux de sucre*	−	[3-stykker [sucre]]

Hele analysen stemmer med, hvad Lyons (1977:463) siger om forskellen mellem klassifikatorsprog og andre sprog: "Languages which grammaticalize the distinction between entity-denoting and mass-denoting nouns tend to draw a sharp syntactic distinction between phrases like 'three men', on the one hand, and 'three glasses of whisky', on the other. Classifier-languages do not: they treat enumerable entities and enumerable quanta in much the same way". Fransk grupperer sig altså også i denne henseende med klassifikatorsprog i modsætning til dansk:

trois hommes	−	*trois whiskies*
tre mænd	−	*tre **glas** whisky*

Som set har dansk ikke pluralis af sine utællelige substantiver og må derfor ty til klassifikatorer (kvantorer) − bortset fra restaurant-konteksten (*Tre kaffe!*) − når de skal sættes i pluralis, eller når pluralia tantum skal bruges i singularis: *et par bukser, et par briller*. Med andre ord dukker klassifikatorer op, hver gang numeruskategorien ikke er for hånden. Her opfører fransk sig altså helt anderledes, fordi numeruskategorien, der jo er lokaliseret i determinativet, altid er for hånden. Og man kan faktisk gå det skridt videre at hævde, at substantivernes pluralisformer, det grafiske *-s*, simpelthen er kongruensformer, ikke udtryk for en selvstændig bøjning af substantivet. Den antagne dependensstruktur markeres således ved kongruens mellem styrende og styret led:

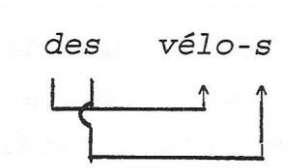

Det forhold, at alle franske substantiver kan bruges i pluralis, skyldes altså, at de er kongruensformer, og det bestyrker som sagt den idé, at de ikke er klassificerede i tællelige og utællelige (jf. Corblin 1987:22 ff.). Pluralis udgør på fransk simpelthen et tredje trin på den skala, de simple klassifikatorer danner: *un − du − des*! Denne analyse forklarer også, hvorfor fransk i modsætning til så mange andre sprog, som kun har ubestemt artikel i singularis, tællelig, også har den ubestemte artikel i pluralis. Generelt kan man sige, at de ubestemte artikler på fransk sammen med numerussystemet danner det simple klassifikatorsystem, som klassificerer nominalsyntagmer som heterogene eller homogene, [±Homogen], jf. Kapitel II, 2.5:

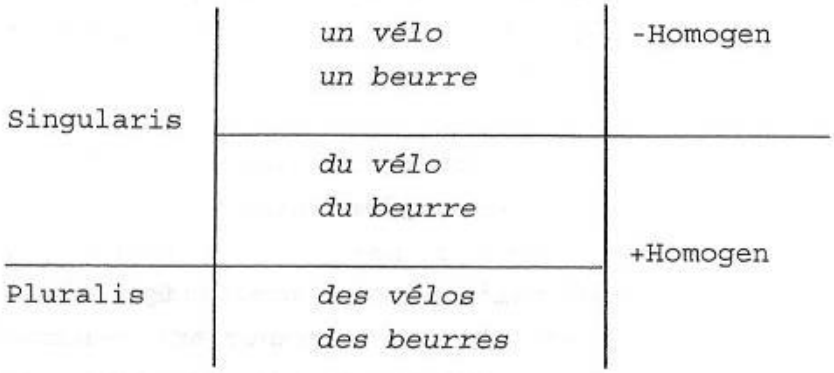

Det er jo også velkendt, at ubestemt pluralis både morfologisk, syntaktisk og semantisk ligger tæt op ad den utællelige singularis: Morfologisk har de ofte samme type udtryk (Ø-artikel på dansk, *du − des* på fransk); syntaktisk forbindes pluralisord lige som utællelige singularisord uproblematisk med kvantor; semantisk er der tale om en homogenisering i pluralis, som svarer til singularis homogen: Det der karakteriserer homogene udtryk er, at man ved deling opnår entiteter af samme art som helheden: Hvis man deler smør, får man bare mere smør; hvis man deler flertalsentiteter som cykler, så får man tilsvarende bare cykler. Og de kan, lige som utællelige substantiver − stadig i de sprog, som har distinktionen − ikke "igen" sættes i pluralis: "Though plurals can only be formed on count nouns, plurals themselves fall under the mass-noun category. One symptom of their mass-noun status is the fact that a plural noun is not susceptible to further pluralization" (Langacker 1991:77).

Det dybtliggende slægtskab mellem *du* og *des* fremgår også af, at entiteter, der nødvendigvis består af mange diskrete, men udifferentierede dele, som altså konceptuelt er flertal, kan præsenteres som ét homogent hele i singularis. Man kan altså tale om, at modsætningen singularis/pluralis neutraliseres inden for kategorien [+Homogen], jf. opstillingen ovenfor:

> *un jour qu'il cueillait* ***du muguet*** (Aymé *Vouivre* 66)
>
> *Ils avaient chargé* ***de la pierre meulière*** *à Caen* (Simenon *Port* 36)
>
> *et je ramassais* ***du pognon*** (Ajar *Vie* 77)

Dette er mest bemærkelsesværdigt, når syntagmet er objekt for et verbum, som kræver pluralis objekt som *trier*, pluralis subjekt som *pleuvoir* (uden for den upersonlige, meteorologiske anvendelse, jf. Kapitel III, 1.3.4, 5.3.1), eller hvor et pluralis subjekt godtgør, at der er tale om flere handlinger, hvorfor objektsyntagmet nødvendigvis må forstås som flertal også:

Le pêcheur le regarde sans curiosité, se met à trier dans un panier ***du menu poisson*** (Simenon *Port* 18)

les âmes charitables y faisaient pleuvoir ***de la menue monnaie*** (Dard *Bourreau* 70)

Les charrettes qui chargeaient ***du galet*** (Simenon *Homme* 30)

2.1 Det simple system: de to ubestemte artikler

Det ubestemte syntagme består altså af et determinativ, dvs. en kvantor − Corblin (1987:66) konkluderer, at den ubestemte artikel *un* simpelthen er talordet én − og et nomen, dvs. en beskrivelse. Lige som i klassifikatorsprog, hvor en klassifikator specificerer forskellige fremtrædende aspekter af den beskrevne entitet, specificerer de franske ubestemte artikler, om beskrivelsen skal opfattes som gældende en afgrænset entitet (*un*) eller en konturløs masse (*du, des*):

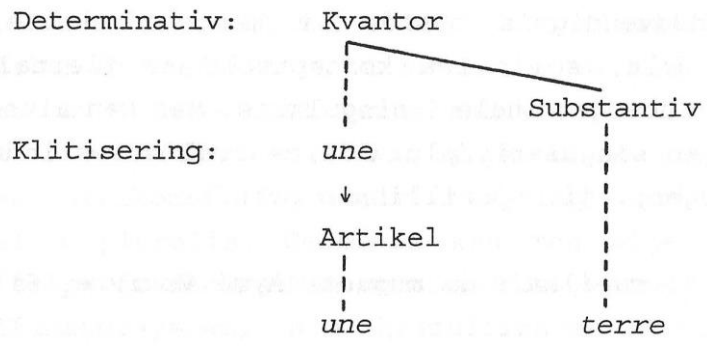

Avec ce temps de bouillasse et de désolation, les gars, quand ils entrent dans mon bar, c'est un carnage. Ils apportent avec eux ***une terre*** *pas croyable* (Courchay *Malaveil* 113)

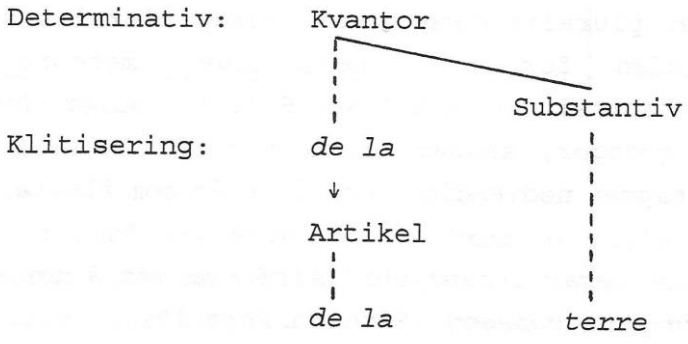

Selv om der altså på fransk ikke er tale om to grammatisk adskilte klasser af substantiver, lige

som der forøvrigt heller ikke er det på et sprog som engelsk, som påvist af Allan (1980) og Johnsen (1986)[3], så udstikker et substantivs inhærente betydning dog visse rammer for de mulige læsninger af det ubestemte syntagme. Der er jo leksemer, der denoterer noget inhærent homogent, lige som der er leksemer, der denoterer noget heterogent (jf. Kapitel III, 2.5, Martin 1983 og Sørensen 1996). Man kan altså forvente visse præferencer eller visse kombinationer af klassifikator og leksem, som er mere banale og mindre kontekstafhængige end andre. Kombinationer, hvor klassifikatoren præsenterer et entitetsdenoterende substantiv som [−Homogen] eller et massesubstantiv som [+Homogen], altså tilfælde som *une voiture* over for *du vin*, er banale og dem, alle lærebøger og grammatikker bruger for at illustrere delingsartiklen. Det er de fra et kontrastivt synspunkt "usædvanlige" kombinationer, der er interessante. De beskrives og kommenteres i det følgende.

Syntaktisk

De to artikler findes i alle syntaktiske omgivelser. I modsætning til, hvad man ofte ser hævdet (jf. Kupferman 1979, Wilmet 1986:128), finder man faktisk ikke så sjældent *du* N som subjekt:

> ***De la fumée*** *de pipe flottait dans le bureau* (Simenon *Vieillards* 163)
>
> ***De la natte*** *recouvrait le plancher* (Boudard *Métamorphoses* 56)
>
> ***De la soie*** *craqua: la bretelle de la robe* (Simenon *Ombre* 13)
>
> ***Du café vert*** *grillait en croquant dans une poêle percée de trous* (Hougron *Terre* 65)
>
> ***De la lumière*** *brillait à une fenêtre du premier étage* (Dard *San Pedro* 1.202)
>
> *A cause de la lessive,* ***de la buée*** *couvrait les vitres* (Simenon *Trompe* 100)
>
> ***Des prisonniers russes*** *bétonnaient des tranchées près de Saint-Quentin* (Miquel *Guerre* 399)

Gross (1968:39, n.10) er mere forsigtig, idet han anfører *De l'argent intéresserait Pierre* som grammatisk over for **De l'argent intéresse Pierre*. Han antager altså en afhængighed af temporal-modale faktorer og non-specifik læsning for, at et [+Homogen] subjekt kan være grammatisk. Som subjekt udløser et sådant non-specifikt, dvs. non-referentielt, syntagme med klassifikatoren *du* ikke kongruens med prædikativet, jf. Kupferman (1994:202 f.):

---

3. Johnsen skelner (1986:117) to slags markeringer, en formel og en semantisk: Et ord som *rice* er formelt [−COUNT], mens *beans* er [+COUNT]. Begge er dog semantisk [−BOUNDED], dvs. [+Homogen] i vores terminologi. Det er den formelle klassifikation, de franske substantiver mangler, som påvist i det foregående. Johnsens konklusion er dog også, lige som Allan (1980)'s, at markeringen [±COUNT] foretages på syntagmeniveau på engelsk.

de la soupe *serait très* ***bon****/*bonne pour lui*

hvilket understreger *du*-syntagmets karakter af [+Homogen] i særdeleshed og det non-specifikke syntagmes deskriptive karakter i almindelighed, se Kapitel I, 4.0 og VI, 4. nedenfor. En tilsvarende "skæv" kongruens findes på dansk ved deskriptiv brug af [+Homogen] syntagme, jf. Kapitel II, 2.5:

Suppe *ville være* ***godt*** *for ham.*

Den restriktion, der er tale om i forbindelse med *du*-syntagme som subjekt, er tendensen til at indføre ny information rematisk (jf. Kapitel I, 4.4 og III, 5.1.1), ikke en restriktion på *du* som artikelform. Derfor vil man måske oftere finde *du* N som reelt S i præsenteringskonstruktionen (jf. Kapitel IV, 6.2) end som selvstændigt S. Men dette gælder lige så vel *un* N:

Il entrait ***du défi*** *dans ce retour* (Hougron *Terre* 13)

Loin vers une mort définitive où il ne tombe que ***du silence*** *comme des grains de neige* (Gallois *Fille* 108)

De ubestemte artikler-klassifikatorer bruges i overensstemmelse med deres natur altså hyppigst i de ledfunktioner, hvor man oftest finder ny information, dvs. som O:

- *Vous avez trouvé* ***de la lumière*** *dans la pièce?* (Simenon *Marie* 27)

Mais je crois que quelqu'un a mis ***de la drogue*** *dans le champagne* (Villiers *Santiago* 42)

Mais on peut très bien jeter ***du pain*** *encore excellent* (Picoche *Précis* 59)

Marie tâta le lit, toucha ***de la chair*** (Simenon *Marie* 103)

des unions où chacun gagne ***de la grandeur*** (Vercors *Silence* 41)

Le véhicule avait ***du retard*** *sur l'horaire impératif du général* (Arnothy *Ami* 118)

D'abord, "mettre ***de la cohérence****" dans le bilan de gouvernement* (*Express* 6.12.85, 38)

Et O-syntagme efter *il y a* er naturligvis prædestineret til at indføre ny information:

*Ensuite, "montrer qu'il y a **de l'avenir** dans le présent"* (*Express* 6.12.85, 38)

*Il y a **de l'opposition** dans l'air* (*Express* 15.11.85, 19)

*Dès que Robert apparaissait, il y avait **de l'intrigue** dans l'air* (Druon *Reine* 58)

*Il y avait **du soleil** dans la rue?* (Villiers *Santiago* 172)

*Il y a **du chemin** d'ici au Faubourg Saint-Jacques* (Simenon *Trompe* 62)

*je connais un restaurant où il y a **de l'ambiance*** (Viliers *Santiago* 55)

Også som prædikativ ($A_{præd}$) forventer man ubestemt syntagme. Og her måske mere end andetsteds et homogent syntagme, især hvor det drejer sig om beskrivende eller klassificerende prædikativer, navnlig i forbindelse med *c'est* (jf. Kapitel III, 6.3.4):

*C'est **de la démagogie mensongère*** (*Express* 6.12.85, 60)

*Je dis: les juifs sont différents. - C'est **de l'anti-sémitisme*** (Arnothy *Ami* 166)

*Ce n'est même pas **du mauvais goût** puisqu'il n'y a plus de goût* (Mallet-Joris *Ange* 24)

*C'était **du grand art*** (Gary *Tête* 69)

*C'est plus que **de la collaboration**, c'est **de l'alliance militaire*** (Pottecher *Pétain* 382)

*Ce n'était pas seulement **de la colère**. C'était **de la peur*** (Simenon *Homme* 151)

*- Ce n'est pas **de la cocaïne** (...) C'est **de l'éther*** (Simenon *Ombre* 30)

*Ou je me trompe fort, ou c'est **de la strychnine** ...* (Simenon *Port* 23)

*Celle-ci est en piègeaconnium renforcé, alors que celle-là (air écoeuré) c'est **du fer*** (Merlino *Jargonautes* 144)

*L'eau de Cologne n'est pas **de l'eau** et n'a que le rapport le plus ténu avec la ville de Cologne* (Picoche *Précis* 17)

*Là où l'eau est presque **de la glace*** (Villiers *Santiago* 73)

*tout ce qui n'était pas **du français** était **du patois*** (Duneton *Parler* 13)

L'eau des dictées était ***de l'onde pure*** (Duneton *Parler* 225)

Igor Vitali mâchait son homard grillé machinalement comme si c'était ***du caoutchouc*** (Villiers *Tage* 204)

Selv om klassifikatoren *du* historisk er dannet med præpositionen *de*, optræder den ubesværet efter alle andre præpositioner end *de* (se ***Klassifikatorer og nægtelse*** nedenfor)[4]:

Il se sentait bizarre, comme flottant ***dans de la ouate*** (Villiers *Santiago* 37)

une nuit un visiteur sculpté ***dans de la pierre tombale*** *viendra frapper à ma porte* (Tournier *Roi* 150)

... malgré trois occurrences exclusivement ***dans du vocabulaire scientifique*** *(...)* (Walter *Phonologie* 99)

La bâtisse semble surgir d'une carapace de tôle où ses vieux murs se reflètent comme ***dans des eaux mortes*** (Pennac *Marchande* 68)

Ils sont assis dans des bureaux peints en jaune, ***derrière de l'acajou*** (Mallet-Joris *Ange* 53)

(Une fille ...) Qui n'est soutenue ni par une famille ni ***par de l'argent*** (Gallois *Fille* 127)

Plein de cette bonne volonté bêlante qui croit toujours pouvoir tout arranger ***par du compromis*** (Gary *Racines* 320)

Tu connaîtrais pas un fourgue ***pour de la lingerie féminine****?* (Boudard *Métamorphoses* 47)

On voit alors qu'il s'agit là seulement d'usages assez flottants ***pour du vocabulaire*** *appris tard* (Walter 1975:227)

et il ne fit rien, jamais, qui pût passer ***pour de la familiarité*** (Vercors *Silence* 34)

---

4. Selv om *du* optræder problemløst efter *avec*:

Il rassembla toute la gaieté dont il pouvait disposer, fabriqua de la légèreté **avec de la bonne éducation** (Mallet-Joris Ange 169)

Elle a une tête comme une vieille grenouille juive **avec des lunettes** et **de l'asthme** (Ajar Vie 32)

findes der netop med denne præposition en del udtryk med nøgent substantiv som *avec précaution, avec gentillesse*, etc. Om andre tilfælde af nøgent substantiv efter præposition, se Anscombre (1991).

Les Occitans ont longtemps élu leurs députés ***sur du vent*** (Duneton *Parler* 241)

Således også typisk efter *à* ved et verbum som *ressembler*, hvor det, noget sammenlignes med ofte er noget ubestemt, homogent:

Quelque chose qui ressemblait à ***du bonheur*** (Gary *Tête* 69)

le garçon apporta des churrascos qui ressemblaient furieusement à ***de la semelle*** (Villiers *Santiago* 27)

Også generelt i sammenligninger med *comme* eller *aussi que* optræder *du* hyppigt:

la splendide moquette épaisse comme ***du gazon*** *sous mes pieds* (Boudard *Métamorphoses* 165)

La boulette grésilla (...) luisante comme ***du caramel chaud*** (Hougron *Terre* 58)

les secondes tombent autour de moi comme ***de la grêle*** (Gallois *Fille* 151)

Le vin chilien lui avait laissé la bouche comme ***du carton*** (Villiers *Santiago* 150)

taillé dans une matière dure, serrée comme ***du métal*** (Hougron *Terre* 32)

(les carreaux ...) aussi blancs que ***du verre dépoli*** (Simenon *Homme* 88)

Leksikalsk

Lige som der ikke er nogen syntaktiske restriktioner, som regulerer de to artiklers fordeling, således er der ikke nogen leksikalske. Ved abstrakter, som ofte grupperes med ikke-tællelige (jf. Lyons 1977:314), finder man naturligvis ofte *du*:

Mais je lisais ***de la frayeur*** *dans son regard* (Hougron *Terre* 10)

Il y avait ***du regret*** *dans la voix de la reine* (Druon *Roi* 36)

enflant la voix pour se donner ***de la majesté*** (Druon *Poisons* 73)

Il y a des conditions de vie où le "caractère sacré de la vie", c'est ***du génocide*** (Gary *Nuit* 15)

Avec ***de la patience*** *on peut toujours la déchiffrer* (Duneton *Parler* 302)

*On appelle ça **de l'instinct maternel*** (Cardinal *Vie* 268)

*un grand patriote de 50 ans (...) qui réussit à faire **de la victoire** avec **de la défaite*** (*Express* 17.10.86, 66)

*Mes enfants c'est **de la vie**, c'est **de la mort en puissance*** (Cardinal *Vie* 268)

*Pot a **de l'aisance**, **du caractère*** (Soisson *Charles* 99)

*Ça, c'est **du dialogue**, ça c'est **de la conscience**, **de l'aventure**, **de la passion**, ça c'est vivant à un point incroyable, le vrai cinéma c'est tout de même très beau* (*NO* september 1979, 65)

*De succès en succès, Alberti avait acquis **de l'autorité** et **du métier*** (Gallo *Crime* 353)

*d'une voix égale où il était difficile de déceler **de l'ironie*** (Simenon *Trompe* 11)

*Je ne me rendais pas compte à l'époque que malgré son poids elle avait **de la délicatesse*** (Ajar *Vie* 15)

*Arsène lui avait toujours témoigné **de la considération*** (Aymé *Vouivre* 39)

***De l'avenir** pour un ingénieur globe trotter* (annonce, *Express* januar 1979, 16)

*Qu'elle les eût repris souleva en moi **du plaisir** et **de l'étonnement*** (Vercors *Silence* 43)

*Ce ne fut plus **de la terreur**. Ce fut **de l'ahurissement*** (Simenon *Ombre* 35)

*on aura **de l'évanouissement** et **de la crise de nerfs*** (San Antonio *Certaines* 190)

Men man finder lige så hyppigt *du* ved konkreter:

*J'attends en regardant pioncer le matou. **De la bestiole de luxe*** (San Antonio *Cadeau* 114)

*et, alentour, il y avait **de la pelouse** et des ifs taillés* (Simenon *Marie* 130)

*Le jour qu'on parviendra à fabriquer **de la voix humaine*** (San Antonio *Cadeau* 161)

Je ne sais combien de temps j'ai étalé ***de la couleur*** *sur* ***de la couleur*** (Dard *Bourreau* 54)

il en aura trouvé une autre avec des lunettes de soleil et ***de la peau dorée*** *qui déborde d'un bikini blanc* (Gallois *Fille* 134)

Les rues étaient larges, provinciales, sans rien ni personne pour faire ***de l'ombre*** *sur les trottoirs* (Simenon *Marie* 129)

M. Babu (...) versa ***de l'eau chaude*** *dans le radiateur* (Simenon *Homme* 93)

J'ai vendu ***des lacets de souliers*** *et plus tard* ***du béton armé****, j'ai vendu de tout et jusqu'à* ***du bétail humain*** (Aymé *Tête* 156)

y en avaient qui voulaient manger ***de la merde*** *dans ces moments-là* (Pergaud *Guerre* 67)

Begge typer substantiver optræder naturligvis også med klassifikatoren *un*:

... vers les bords il restait un peu de glace mince et plissée comme ***une écume*** *...* (Alain-Fournier, cit. Atkinson 1973:45)

Il se laisse chahuter par la houle comme ***un gros poisson*** *crevé* (San Antonio *Cadeau* 72)

le prix du sucre était monté en flèche, provoquant ***une panique*** *dans les magasins* (Miquel *Guerre* 248)

j'avais le nez et le fond de la gorge pincés par ***une affreuse odeur*** (Dard *Bourreau* 118)

J'ai fait ***un effort*** *considérable pour les arracher du volant* (Dard *Bourreau* 13; 'mes mains')

Parce que l'amour, c'est avant tout ***une soif*** *d'absolu* (Dard *Bourreau* 76)

Il y eut soudain ***un bruit*** *plus proche* (Villiers *Tage* 215)

Man finder derfor ofte modsætningen *un/du* ved samme substantiv, både abstrakter og konkreter, i samme sætning eller samme diskurs:

il me semble qu'on peut reconnaître une certaine manière d'attaquer la première syllabe avec ***une aspiration****, ou plutôt* ***de l'aspiration*** (Cornulier *Etudes* 51)

Dans un "ah!", un "hé!" ou un "euh!" il n'y a pas plusieurs ou même ***un /a/, /e/ ou /ö/****; il y a* ***du /a/, du /e/ ou du /ö/****, en supposant qu'on puisse décrire ainsi l'aspect du son s'il est constant* (ib. 55)

*Ou alors, c'était d'****un*** *bien étrange* ***bétail*** *qu'il s'agissait!* ***Du bétail*** *qui allait régulièrement au cinéma* (Merlino *Jargonautes* 116)

-Il y a ***du boeuf*** *gros sel et, avant cela, vous pourriez prendre* ***du pâté*** *de campagne ... Sa voix sonnait-elle autrement que d'habitude quand, à la porte de la cuisine elle lança: -* ***Un pâté*** *et* ***un boeuf*** *gros sel!* (Simenon *Marie* 85)

Veux-tu ***un café****? (...) un militaire apporta un plateau avec* ***du café*** (Arnothy *Ami* 177)

*Elle n'inspire qu'****une légère compassion****. (...) - Pourquoi* ***de la compassion****?* (Dard *San Pedro* 1.21)

... pour perdre ***du poids*** *à l'Institut du docteur Lennes, qui avait mis au point un traitement nouveau. Je ne pouvais plus continuer à traîner sur moi* ***un poids*** *pareil, c'était dangereux pour mon coeur* (Ajar *Pseudo* 555)

Klassifikatorernes betydning

Brugen af klassifikatoren *un* medfører individualisering og afgrænsning af denotatum. I mange tilfælde er modsætningen, *du N* denoterende noget uafgrænset, konturløst, *un N* denoterende noget afgrænset med skarpe konturer, specielt iøjnefaldende:

de l'ombre	–	*une ombre*
du feu	–	*un feu*
de la lumière	–	*une lumière*
du poisson	–	*un poisson*
de la famille	–	*une famille*
de la musique	–	*une musique*
du bruit	–	*un bruit*

som i følgende eksempler:

Les rues étaient larges, provinciales, sans rien ni personne pour faire ***de l'ombre*** *sur les trottoirs* (Simenon *Marie* 129)
Derrière le rideau, ils ont vue passer ***une ombre****.*

A chaque inspiration, c'était comme s'il respirait ***du feu*** (Villiers *Santiago* 104)
Où est la différence entre ***un feu*** *de chez moi et celui-ci?* (Vercors *Silence* 38)

Au second étage, l'appartement des Grifanov, il y avait ***de la lumière*** (Villiers *Tage* 45)
Par la fenêtre aux rideaux blancs s'insinue ***une lumière étrange*** (Courchay *Chemin* 32)

Le pêcheur le regarde sans curiosité, se met à trier dans un panier ***du menu poisson*** (Simenon *Port* 18)
Il se laisse chahuter par la houle comme ***un gros poisson*** *crevé* (San Antonio *Cadeau* 72)

Aujourd'hui, elle a ***de la famille*** (Ajar *Vie* 247)
(Une fille ...) Qui n'est soutenue ni par ***une famille*** *ni par de l'argent* (Gallois *Fille* 127)

je compose ***de la musique*** (Vercors *Silence* 35)
C'est ***une musique inhumaine*** (Vercors *Silence* 44)

Et elle fut certaine d'entendre ***du bruit*** *à l'intérieur. Ce n'était pas de l'imagination* (Simenon *Marie* 78)
Il y eut soudain ***un bruit*** *plus proche* (Villiers *Tage* 215)

Man finder derfor ofte en modsætning i samme sætning mellem *un* og *du*, hvor det drejer sig om at sammenligne noget partikulært med noget generelt (jf. hvad der er sagt ovenfor om sammenligninger generelt):

une allégresse *qui ressemblait à* ***du bonheur*** (Dard *San Pedro* 1.58)

un calme *qui ressemblait à* ***du vide*** (Simenon *Homme* 153)

Som det også fremgår af flere af eksemplerne ovenfor, udøver et attributivt adjektiv ofte en afgørende indflydelse således, at man får modsætninger som:

du N − *un* Adj N/*un* N Adj

Tilføjelsen af et attributiv medfører nemlig en indskrænkning af denotationen og dermed den individualisering og de konturer, der skal til, for at klassifikatoren *un* med sin betydning af [enhed] vælges:

*Avec **de la gentillesse** et même **une grande générosité*** (*Express* 27.12.85, 36)

*Mais elle a **du coeur**, oui, elle a **une âme qui aspire à s'élever*** (Vercors *Silence* 42)

*Ils me parlèrent, dans ce qu'ils supposaient être **du français** (...) s'adressant à ma nièce dans **un français correct*** (Vercors *Silence* 23)

*Un matin gris avec encore et toujours **de la brume**, mais **une brume claire, lumineuse*** (Simenon *Port* 73)

En sådan individualisering kan også opstå ved andre tilføjelser til syntagmet, for eksempel af relativsætning:

*En somme, j'avais entrepris **une tâche** qui ne pouvait que m'être fatale* (Dard *Bourreau* 75)

*Elle portait un short taillé dans **un tissu** délavé dont les bords s'effrangeaient* (Gallo *France* 301)

Men at det faktisk drejer sig om en klassifikation og ikke en automatik, understreges af, at et attributiv ikke i sig selv er nok til at fremtvinge brugen af *un*. Man kan altid bruge *du*, hvadenten et attributivt adjektiv er foran- eller efterstillet:

*Un petit peu peur, vraiment, **de la vraie peur*** (Gallois *Fille* 83)

*Pour de la ruine, c'était **de la belle ruine*** (Courchay *Malaveil* 44)

*Le pêcheur le regarde sans curiosité, se met à trier dans un panier **du menu poisson*** (Simenon *Port* 18)

*Le jour qu'on parviendra à fabriquer **de la voix humaine*** (San Antonio *Cadeau* 161)

*Pas tous les jours que je leur offrais **du spectacle inédit*** (Boudard *Métamorphoses* 60)

*C'était rare qu'il y ait **de la vaisselle sale*** (Simenon *Trompe* 20)
*Ils avaient chargé **de la pierre meulière** à Caen* (Simenon *Port* 36)

*il en aura trouvé une autre avec des lunettes de soleil et **de la peau dorée** qui déborde d'un bikini blanc* (Gallois *Fille* 134)

il y avait peut-être ***du courrier urgent*** *qui l'attendait* (Simenon *Ombre* 42)

quand il y avait ***du théâtre yiddish****, c'est-à dire rarement* (Fleischman *Rendez-vous* 116)

Avec ***du vocabulaire surchoix*** (San Antonio *Certaines* 30)

Individualiseringen kan også opstå ved brug af et præcisere begreb, et hyponym, som lettere kan opfattes med konturer end overbegrebet:

Pointilleux: tu as simplement eu ***du plaisir****, ou tu as eu* ***un orgasme****?* (Merlino *Jargonautes* 136)

Betydningen af klassifikatoren *un*, '[1-enhed]', medfører således en individualisering af substantivets denotatum. Og man får, afhængigt af dette denotatum en betydning af 'eksemplar' eller 'type' (jf. Sørensen 1996). Dette er tydeligt ved substantiver, som denoterer noget homogent. Ved sådanne substantiver er der nemlig ikke mange muligheder for individualisering:

La praline se fait avec ***une bonne crème*** *et* ***un bon beurre*** (TV2 31.7.97)

C'est ***une musique inhumaine*** (Vercors *Silence* 44)

Klassifikatoren *du* indfører ikke nogen betydning af enhed. Den signalerer kun, at denotatum skal tages uindividualiseret, konturløst. Den præcise betydning følger så af substantivets leksikalske indhold og den kontekst, det forekommer i. Det kan for eksempel dreje sig om at fremhæve et produkts fortrin − her et strygejern − ved at præsentere det som det konturløse indbegreb:

Ça c'est ***du fer à repasser****!* (Merlino *Jargonautes* 144)

Denne manglende betydning af enhed og deraf følgende mangel på konturer giver ofte en slags metonymisk læsning ved *du*, her *du bois* om en træketcher:

Pourtant, lui, Nastase, comme la plupart des champions, joue avec ***du bois*** (*NO* juni 1979, 5)

Manglen på konturer medfører også ofte, at konkreter får en abstrakt ("overført") læsning:

Thomson vend ***du soleil*** *dans ses machines à laver* (Merlino *Jargonautes* 132)

Et pour se donner ***du coeur*** *à l'ouvrage* (ib. 152)

Pour mieux me contempler, il prenait ***du champ*** ... (Boudard *Métamorphoses* 163)

Omvendt kan den homogene klassifikator præsentere noget abstrakt, som om det var konkret:

et sa bouche donnait l'impression de mâcher ***de l'amertume*** (Simenon *Marie* 175)

Præsenteret som noget homogent neutraliseres oppositionen mellem abstrakt og konkret altså, som man mere eller mindre ville forvente det: Modsætningen kan selvfølgelig kun udfoldes fuldt ud, når begge præsenteres individualiseret og med skarpe konturer.

Eftersom det simple system med kun to klassifikatorer er ganske rudimentært − *un* [1-enhed] ovf. *du* [homogen] − er det klart, at der forekommer en masse polysemi, navnlig ved *du*, hvor, som vi lige har set, konturløsheden medfører neutralisering af visse oppositioner. Man får således forskellige mulige læsninger af samme leksem:

Mes enfants c'est ***de la vie****, c'est de la mort en puissance* (Cardinal *Vie* 268): 'fænomenet generelt'

espérant surprendre ***de la vie*** *derrière le rideau* (Simenon *Assises* 110): 'konkret forekomst'

Dette er specielt tydeligt ved substantiver, som denoterer levende væsener, hvor adskillige aspekter jo kan uddrages, og denotatum derfor kan præsenteres som noget homogent ad mange forskellige dimensioner. Et simpelt syntagme som *du cheval* kan alt efter konteksten betyde enten a. 'hest' (begrebet), b. 'hestekød' (masse eller stof), c. 'noget hesteagtigt' (begrebets intension), d. 'noget cirkus- eller sigøjneragtigt' (begrebets konnotationer):

a. *Cela, c'est* ***du cheval****!*
b. *Ce soir, on mange* ***du cheval****.*
c. *Comme chez ces lads qui, à force de vivre jour et nuit dans l'ombre des chevaux, en arrivent, par un mystérieux phénomène de mimétisme, à leur ressembler, il y avait en elle* ***du cheval*** (Daninos *Carnets* 88)
d. *mais je ne serais pas surpris qu'il y eût dans sa famille de la roulotte et* ***du cheval*** (Tournier *Roi* 56)

Og syntagmet *un cheval* kan betyde enten 'et eksemplar' eller 'en type', lige som *un whisky* kan betyde 'en enhed' (et kvantum) eller 'en type' (jf. Sørensen 1996).

Og man finder da også løbende eksempler på *du* med animerede substantiver:

Il y avait ***de l'homme****, là-dedans* (Gary *Tête* 107)

En comprenant: "Je me suis fait torero pour avoir ***de la femme*** *...", Maurice Clavel tombe dans un piège bien connu des traducteurs, les faux amis. Au mot fama (renommée) correspond en français le mot "fame" (inusité de nos jours en France ...)* (*NO* september 1978, 28)

Eux qui venaient de casser allégrement ***du prisonnier révolté*** (Pennac *Marchende* 75)

"Il doit y avoir ***du canard*** *en quantité!" disait le substitut à M. Grandmaison en observant les terrains d'alentour* (Simenon *Port* 46)

il y avait des gendarmes et ***de la police*** *partout* (Simenon *Homme* 96)

Il y a ***du montreur d'ours*** *chez Molière* (Duneton *Parler* 64)

même les transporteurs routiers les plus rétrogrades (...) qui continuent à bouffer du rail comme, sous le petit père Combes, on bouffait ***du curé*** (*NO* september 1978, 56)

De la clientèle *disséminée, qui butine par-ci par-là, ignorante de ce qui se joue* (Pennac *Bonheur* 272)

Verbonominale prædikater

En karakteristisk brug af [+Homogen] syntagmer har man i forbindelser med verbet *faire*, som danner et verbonominalt prædikat sammen med dette syntagme (jf. for eksempel Giry-Schneider 1987, Baron & Herslund 1998a, 1998b, og Kapitel III, 4.3.5):

Vous faites souvent ***du stop****?* (Villiers *Santiago* 29)

- *Tu t'excites encore à faire* ***du roman*** (Simenon *Marie* 15)

j'étais capable de tout pour faire ***de la littérature****, y compris de moi-même* (Ajar *Pseudo* 505)

Ils avaient fait ***du bon travail*** (Villiers *Tage* 142)

- *Tu veux faire* ***du cinéma****?* (Simenon *Marie* 97)

Lorsque je me suis mis à faire ***de la mise en scène*** (Gary *Nuit* 265)

l'homme avait l'air de quelqu'un qui fait ***du music-hall****, ou* ***du cirque*** (Simenon *Homme* 27)

on n'aurait sûrement pas fait ***de la sidérurgie*** (Duneton *Parler* 235)

Sa mère: née à Arvert, y a toujours vécu, faisant ***de l'ostréiculture*** *et* ***de l'épicerie*** (Walter *Phonologie* 140)

Elle s'occupe beaucoup de son jardin, fait ***de la couture*** *et* ***de la dentelle*** (Walter *Phonologie* 143)

Je me suis plaint un jour parce qu'ils faisaient ***du bruit*** (Villiers *Tage* 87)

Celles qui font ***du phono*** *tous les soirs* (Simenon *Ombre* 64)

Il portait une robe de chambre bleue, avec des éléphants dessus, pour faire ***de la pub*** *à un de ses livres ...* (Ajar *Pseudo* 646)

quand elle avait chez elle jusqu'à dix enfants de putes qui faisaient ***du bordel*** *dans l'escalier* (Ajar *Vie* 142)

on fait ***de la route*** (Merlino *Jargonautes* 156)

C'est comme si je faisais ***de la provocation*** (*Marie Claire* juli 1979, 33)

Man har også forskellige udtryk med *avoir du N* som for eksempel *avoir du courage, avoir du tact, avoir du talent,* etc., som kan karakteriseres som verbonominale prædikater:

Elle est rousse. Elle a trente ans. Elle a ***du chien*** (Jardin *Neuf ans* 54)

Il avait même ***de l'émotion*** *dans les yeux qui s'étaient un peu mouillés* (Ajar *Vie* 249)

On n'a pas ***du plaisir****: on prend son pied* (Merlino *Jargonautes* 63)

L'avion Air France a eu ***du retard*** (Boudard *Métamorphoses* 167)

De ce côté, j'ai eu ***du bol*** (ib. 181)

Mais cette fois, j'ai ***de la réplique****, la formule magique dictée par mon grand frère* (*Marie Clair* juli 1979, 33)

Substantivering

En karakteristisk brug af klassifikatorer er ved omklassificering til nominer af ord fra andre ordklasser, eller af hele syntagmer. Klassifikatoren-determinativets status som syntagmedanner viser sig tydeligt i denne anvendelse. Anvendelsen af en klassifikator her svarer til omklassificeringen af højere ordens entiteter som førsteordens entiteter. Specielt brugen af *du* som omklassifikator er bemærkelsesværdig, idet man her samtidig med substantiveringen bevarer eller frembringer en grundbetydning af noget homogent.

Således bruges *du* karakteristisk ved substantivering af adjektiv-(syntagm)er, som jo typisk denoterer egenskaber, altså anden-ordens entiteter, som umiddelbart opfattes som noget homogent (jf. Kapitel II, 4.):

> *Je m'imaginais, dans* ***du monacal*** (San Antonio *Certaines* 144)
>
> *Celle d'un grand patriote de 50 ans (...) qui réussit à faire de la victoire avec de la défaite,* ***du légitime*** *avec* ***de l'illégal*** (*Express* 17.10.86, 66)
>
> *un calme qui ressemblait à* ***du vide*** (Simenon *Homme* 153)
>
> *On ne réussit pas en faisant* ***du médiocre*** (*Express* 20.12.85, 45)
>
> *Toujours* ***du subi***, ***du résigné***, ***du tu***, ***de l'incompréhensible*** (Cardinal *Vie* 246)
>
> *Pas de barques, pas de rames. Pas d'odeurs de poissons. Rien que* ***de l'électrique, du chimique, de l'industriel, du ferrugineux, du bétonné*** (ib. 243)
>
> *on aurait juré que son corps n'avait pas changé, sinon en prenant* ***du moelleux****, pour devenir encore plus désirable* (Simenon *Marie* 121)
>
> *j'ai pensé que le Picratt's lui fournirait* ***du plus épicé*** *et nous sommes entrés* (Simenon *Picratt's* 49)
>
> *Vos quatre fusillés, c'était* ***du tout cuit*** (Aymé *Tête* 22)
>
> *C'est moi qui étais chargé de conduire Banania dans les foyers africains de la rue Bisson pour qu'il voie* ***du noir****, Madame Rosa y tenait beaucoup* (Ajar *Vie* 21)
>
> *quand vous faites* ***du nu*** *dans une boîte de nuit* (Gary *Racines* 36)
>
> *Le crochet s'enfonça dans* ***du mou*** *et fit naître un râle* (Simenon *Homme* 153)

Ved substantivering af talord med *du* opstår der en betydning af omtrentlig angivelse, også noget der falder godt i tråd med klassifikatorens betydning af noget homogent:

> *que je fasse **du 150 à l'heure** sur les routes!* (Boudard *Métamorphoses* 167)

> *Je faisais **du 95** de tour de buste* (*Marie-Claire* juli 1979, 32)

overfor den præcise angivelse:

> *je faisais **un mètre dix** de tour de poitrine* (ib. 33)

Klassifikatorerne bruges også ved præpositionssyntagmer. Specielt bruges *du* ved prædikativt brugt syntagme:

> *C'est **du sur-mesure** pour le R.p.r.* (*Express* 10.10.86, 4)

> *Côté trésorerie, c'est **du sans-limite*** (San Antonio *Cadeau* 19)

Også andre syntagmer som følgende sekundære prædikationer eller hele sætninger kan substantiveres ved hjælp af *du*. Den homogene grundbetydning skinner også igennem her:

> *Tu prends Messmer ou Mitterrand, c'est de vraies têtes romaines, du buste, du gladiateur, **du pareil au même**, **du laurier derrière les oreilles*** (Gary *Nuit* 105)

> *Tout le monde vit le couteau sur la gorge et **du couteau sur la gorge**, c'est une situation alimentaire* (Ajar *Pseudo* 660)

> *et, aussitôt, il y a **de l'index dans l'air*** (Daninos *Nouveaux* 158)

> *ce serait **du chacun pour soi*** (*Express* 10.10.86, 9)

> ***Du jamais vu** sous la Ve République* (*Express* 27.12.85, 15)

> *Mais une de ces expressions! Il y a du doux reproche, de la consternation, du sous-entendu mystérieux, **du "regardez ce que je fais pour vous"*** (Gary *Nuit* 131)

Heroverfor står substantiveringer med *un*, som i overensstemmelse med denne klassifikators grundbetydning, medfører en betydning af enhed, eksemplar eller type:

> *Un jour, je réussirai à faire en moi **un vide immense*** (Ajar *Pseudo* 658)

un calme *qui ressemblait à du vide* (Simenon *Homme* 153)

Proprier

En særlig anvendelse af *du* har man ved proprier. Igen ser man, hvordan personbetegnelser rummer mange facetter, som kan præsenteres som noget konturløst, homogent (jf. Togeby 1978 (1943), Jonasson 1994[5]). Der kan være tale om en præsentation af personen globalt som en samling karaktertræk:

Le travail philologique est parfait (c'est ***du Tobler****!)* (Henry 1968:10)

Le Premier ministre fait ***du Rocard*** (*Express* 25.10.85, 20)

Après avoir ainsi tenté de "casser ***du Fabius****", selon la formule de Charles Pasqua* (*Express* 1.11.85, 36)

Eller der kan være tale om et fremtrædende karakteristikum:

Il y a ***du Léonard*** *chez Halley* (*Express* 6.12.85, 16)

Herfra kommer man så let til en metonymisk læsning, hvor der enten er tale om et fænomen, som er opkaldt efter en person:

Si vous êtes bien adapté à la réalité, normal, vous faites ***du Parkinson*** *sous l'effet des gouttes* (Ajar *Pseudo* 653)

eller om en persons værker:

On croyait lire ***du John Le Carré****. C'est* ***du Gérard de Villiers*** (*Express* 15.11.85, 24)

Il me dit ***du Ronsard*** *et pète comme un Turc en narguant l'assistance* (Jardin *Neuf ans* 138)

il sera préférable d'aller écouter ***du Brahms*** *ou* ***du Franck*** *sur un orgue romantique ou symphonique, et* ***du Bach*** *sur un orgue classique ou néo-classique* (*NO* september 1978, 6)

Klassifikatorer og nægtelse

Som objekt eller intransitivt subjekt efter nægtelse opfører det ubestemte syntagme sig som

5. Jonasson nævner dog slet ikke brugen af *du* i forbindelse med proprier.

beskrevet i Kapitel III, 4.2.3, 5.2.5. Man har altså valget mellem de to klassifikatorer som i positive sætninger, når et andet syntagme end objektet eller det intransitive subjekt er fokus:

> *On ne fait pas **du pré** dans une baissière en pleins bois* (Aymé *Vouivre* 15)
>
> *On ne pouvait boire **du café** qu'à certaines heures* (Miquel *Guerre* 252)
>
> *Ils sentent que je n'ai pas de voiture à la porte, que je ne fais pas **du tennis** à Neuilly* (Boudard *Métamorphoses* 212)
>
> *Les Romains ne représentaient en tout cas qu'**un pourcentage** dérisoire par rapport à la population indigène* (Beck & Chew *Gaulois* 14)

Når det ubestemte syntagme derimod er fokaliseret, falder begge klassifikatorer bort, og man har en inkorporeringskonstruktion med *de* (jf. Kapitel III, 7.3):

> *Bien que vaincu, le pays ne subit pas **d'occupation militaire*** (Beck & Chew *Gaulois* 21)
>
> *"Il n'avait pas fait **de testament**?"* (Simenon *Ombre* 26)
>
> *Je n'ai pas **d'oreille** et pas **de voix*** (Gary *Promesse* 99)
>
> *Mais on ne peut pas prendre **de risque*** (Simenon *Trompe* 40)
>
> *Julie était sortie sans endosser **de manteau*** (Simenon *Port* 138)
>
> *Je n'ai pas reçu **de lettre anonyme*** (Simenon *Ombre* 44)
>
> *il n'y avait pas **de preuve décisive*** (Aymé *Tête* 15)

Den samme konstruktion finder man ved proprier, hvilket er et argument for inkorporeringsanalysen, da der jo her ikke er nogen artikel at "reducere" (jf. Kapitel III, 4.2.3):

> *Il n'y a pas **d'Huguette** au numéro que vous avez demandé* (cit. Jonasson 1994:171)

Nægtelsen optræder altså som en kvantor med *de*, efter hvilken man ikke har en ny (ubestemt) kvantor. Dette er især karakteristisk ved kvantorer som *beaucoup de*, som diskuteres under de komplekse klassifikatorer i 2.2 nedenfor. Bortfald af klassifikatoren er i det hele taget generelt efter *de* både i forbindelse med kvantor, adverbialer og i inkorporeringskonstruktioner efter verber og substantiver (jf. Gross' "règle de cacophonie", Gross 1967):

emplir ***de bois*** *la caisse et* ***d'eau*** *les arrosoirs* (Pergaud *Guerre* 60)

contre deux corps russes épuisés qui manquaient cruellement ***de cartouches*** *et* ***d'obus*** (Miquel *Guerre* 311)

Si quelqu'un a fait preuve ***de stupidité****, en la circonstance, c'est bien toi!*(Aymé *Tête* 47)

on interdisait la fourniture ***de pain*** *aux restaurants* (Miquel *Guerre* 252)

Klassifikatorer og anaforer

Et ubestemt syntagme kan, uanset hvilken klassifikator det indledes af, være antecedent for anaforiske pronominer både af typen *en* og typen *le*. Ved *en* er det udelukkende syntagmets intension, der genoptages af anaforen. Der kan således ikke være tale om nogen koreference (jf. Kapitel I, 4.2):

Il y avait ***de la lumière*** *chez la concierge. Il y* ***en*** *avait au quatrième aussi chez les Grouin* (Simenon *Trompe* 139)

Malko rêvait à toutes les bouches qui s'étaient penchées sur lui pour lui donner ***du plaisir*** *ou* ***en*** *prendre* (Villiers *Tage* 214)

Begge de to typer ubestemt syntagme kan genoptages af et *en*, dog med en karakteristisk forskel:

a. *Il a acheté* ***un pain***.
   Il ***en*** *a acheté* ***un***.
b. *Il a acheté* ***du pain***.
   Il ***en*** *a acheté* ___.

Denne forskel, nemlig at man i a. bevarer *un* følger af den foreslåede analyse, idet det jo er *un*, der rummer betydningskomponenten [1-enhed], hvorfor den ikke kan slettes, mens *du* netop signalerer denne komponents fravær, hvorfor der til *du* svarer en tom plads i b.-eksemplet. Denne struktur finder man især ved attributivled med ellipse af substantiv:

C'est ***une chose*** *de savoir raconter, c'****en*** *est* ***une autre*** ___ *de modifier les convictions de Jérémy* (Pennac *Fée* 310)

Over for den intensionale læsning ved *en*[6] står en ekstensional læsning ved *le*, dvs. en "tro" anafor (jf. Kapitel I, 4.2):

6. For de tilsvarende forhold på italiensk, se Korzen (1996:311 ff., 407 ff.).

> *Comment les femmes, en effet, peuvent-elles grignoter **du pouvoir** et **le** maintenir avec ou contre les hommes?* (*Air France Madame* oktober-november 1996, 32)

2.2 Det komplekse system

Simple og komplekse klassifikatorer

Blandt klassifikatorer skelner man gerne mellem kvantificerende, **mensurale**, og klassificerende, **sortale**. De to franske artikler, det simple system, dækker for så vidt begge områder, som de både kvantificerer og udfører en rudimentær klassifikation gennem deres kvantifikation. Den kvantitative værdi fremkommer af grundbetydningen af *un* − der historisk som alle andre ubestemte artikler i verdens sprog er talordet '1' − nemlig 'en enhed', hvilket både er en omfangs- eller tælleenhed og en meget simpel klassifikation: [1-enhed] medfører for eksempel læsninger som 'et eksemplar', 'en udgave' eller 'en type'.

Klassificerende, sortale, klassifikatorer bidrager i traditionelt erkendte klassifikatorsprog med en mere eller mindre fintmasket klassifikation ('person, dyr, ting ...'; 'rund, aflang, flad ...', 'spiselig, bøjelig, stiv ...') af selve begrebet 'enhed' således, at man skal vælge den relevante klassifikator fra en liste. Ved siden af de mere specielle har mange sprog en generel klassifikator som for eksempel kinesisk *gè*, som kan anvendes i stedet for andre, mere specialiserede, med den generelle betydning 'mål, enhed' både med konkrete og abstrakte, animerede og inanimerede substantiver (jf. Norman 1988:115). Det franske simple system, *un/du/des*, ligner mest en sådan brug af generelle over for mere specialiserede klassifikatorer, idet listen af simple klassifikatorer er begrænset til disse tre elementer, som i kraft af deres mensurale klassifikation også udfører en sortal. Dette simple klassifikatorsystem udgør den obligatoriske brug af klassifikatorer. Det står over for det komplekse system, som med sine sammensatte udtryk af typen *un kilo de*, *une espèce de* ... udgør et næsten åbent og produktivt system.

Dette system af komplekse klassifikatorer er skabt ud fra den uudtømmelige kilde til dannelsen af sådanne størrelser, nemlig andre substantiver. Inden for det komplekse system, kan man skelne mellem mensurale og sortale klassifikatorer. De mensurale udgøres af stort set samme typer udtryk som på alle andre sprog, dvs. forskellige kvantorer og kvantorlignende udtryk ('omfang' eller 'beholdere' af enhver art, jf. Milner 1978):

un kilo de beurre
une poignée de cerises
une pincée de poivre
une goutte de sang
une foule d'étrangers
un troupeau de moutons
...

som blandt andet også bruges ved pluralia tantum: *une paire de lunettes*.

Fransk har ved siden af de mensurale udviklet et system af sortale klassifikatorer, som er skåret efter samme model:

Klassifikator de *N*

Fransk danner sine sortale klassifikatorer på samme måde som de mensurale, hvilket også er det typiske for klassifikatorsprog, jf. kinesisk (Hagège 1982:79):

Mensural klassifikator:
yi wǎn fàn
en skål ris

Sortal klassifikator:
yi běn shū
en Klass. bog

Til forskel fra kinesisk er en kompleks sortal klassifikator ikke obligatorisk. Man kan nøjes med den simple, som så til gengæld er det, lige som man undertiden kan nøjes med en simpel mensural:

Mensural klassifikator:
Simpel: *un riz*
Kompleks: *un bol de riz*

Sortal klassifikator:
Simpel: *un livre*
Kompleks: *une abomination de livre*

I modsætning til de obligatoriske simple klassifikatorer udgør de komplekse klassifikatorer et meget rigere og næsten produktivt, åbent system, som aldrig er obligatorisk, men som på grund af sit ofte meget subjektive og kreative indhold (jf. Thomas 1970) snarere hører hjemme i visse diskurstyper, et fænomen som også er velkendt i klassifikatorsprog (jf. Craig 1986:8). Man får således valg og kontrast mellem simpel og kompleks klassifikator:

du *regret*
beaucoup de *regret*

de la *vanité*
une espèce de *vanité*

Lige som de simple klassifikatorer kan de komplekse substantivere adjektiver for eksempel i udtryk som *quelque chose de beau, rien de neuf, une place de vide* (jf. Thomas 1970:299) eller:

> *Il y a* ***beaucoup de*** *nouveau, dit-il* (Villiers *Santiago* 184)

Mensurale klassifikatorer

De mensurale klassifikatorer udgøres af forskellige kvantificerende udtryk: egentlige kvantorer som *beaucoup de, un peu de*, udtryk for omfang som *un litre de* eller beholder som *un verre de*, etc. Et hvilket som helst passende leksem, der kan fortolkes som en måleenhed, kan snart sagt bruges, eventuelt metaforisk, jf. udtryk som *une goutte de cognac, un nuage de lait dans le thé, un fond de vérité*. Måleenheden skal blot kunne fastlægge omfanget af det udmålte, og kan således også være et tidsudtryk:

> *"****Deux mois d****'efforts ont été nécessaires (...) pour obtenir le succès"* (Miquel *Guerre* 333)

De mensurale klassifikatorer illustreres af eksempler som følgende. Der kan som sagt være tale om egentlige kvantorer og eksakte måleenheder:

> *- Avez-vous la moindre idée de* ***la quantité de*** *fric investie dans ce livre, Mallaussène?* (Pennac *Fée* 170)

> *Dans ces conditions, il y avait* ***peu de*** *chance de soulever la Perse aux côtés des Germano-Turcs* (Miquel *Guerre* 301)

> *les 250 000 fantassins russes et* ***les 236 escadrons de*** *Cosaques ne craignent rien des 142 000 fantassins turcs* (Miquel *Guerre* 307)

> ***Trois mesures de*** *rhum pour une d'eau bouillante* (Pennac *Fée* 156)

Der kan være tale om partielle måleenheder, eller konventionelle beholdere:

> *On avait vu la veuve Hô faire* ***un bout de*** *trottoir* (Pennac *Fée* 99)

> *Mais, sur ce point, j'ai besoin d'****un supplément d'****informations* (Pennac *Fée* 128)

> *Pendant l'hiver 1915-1916, le prix* ***du sac de*** *charbon tripla* (Miquel *Guerre* 251)

eller subjektive og metaforiske måleenheder:

Pastor était un brave type d'une gaieté discrète et permanente, qui rendait ***un tas de*** *services à* ***un tas de*** *gens* (Pennac *Fée* 102)

*Les tribunaux militaires jugent "****une foule de*** *prévenus" (Roth) suspects d'espionnage* (Miquel *Guerre* 261)

Une armée de *manoeuvres est alors indispensable* (Miquel *Guerre* 273)

il nous faudra rembourser ***cette montagne de*** *fric* (Pennac *Fée* 171)

il ne faut pas laisser perdre ***cette avalanche de*** *subventions* (Pennac *Fée* 217)

De subjektive og metaforiske udtryk kan være ganske malende. Men valget af udtryk hænger naturligvis sammen med det prædikat, de forbindes med:

Une cascade de *pilules roses sautilla sur le sol* (Pennac *Fée* 103)

Visse udtryk må siges at ligge på overgangen mellem mensural og sortal klassifikator:

la ***couche de*** *neige atteint par endroits trois mètres* (Miquel *Guerre* 305)

La plaque de *verglas ressemblait à une carte d'Afrique* (Pennac *Fée* 13)

Talord

Vores udgangspunkt for analysen af de ubestemte determinativer som klassifikatorer er opfattelsen af dem som kvantorer, en rolle som hyppigt spilles af talord. Skelnen mellem simple og komplekse klassifikatorer tillader at samle alle talord i én funktionel gruppe i modsætning til den traditionelle analyse, hvor de fleste talord opfattes som indefinitte pronominer, adjektiver eller determinativer (jf. FG 261 ff., Vikner 1969), mens ord som *un million, etc., une douzaine, un millier, etc.* er substantiver. I vores analyse er alle talord mensurale klassifikatorer, men nogle er simple, andre er komplekse:

Simpel	**Kompleks**
un	*un million de*
douze	*une douzaine de*
mille	*un millier de*
...	...

Når der ses bort fra deres adjektiviske anvendelse som i *les trois roues*, fungerer talordene som determinativer lige som de simple klassifikatorer. Dette fremgår af, at de alene kan konstituere et syntagme, eventuelt med ellipse af den leksikalske kerne:

> *Ahmet-Izzet dispose de* ***onze divisions*** *d'assaut, contre* ***six ___ russes*** (Miquel *Guerre* 307)

De komplekse rummer lige som de andre mensurale klassifikatorer præpositionen *de*:

> *Abdallah et Fayçal sont séduits, l'Angleterre envoie 11* ***millions de*** *livres* (Miquel *Guerre* 300)

Men de simple og de komplekse opfører sig ens derved, at den leksikalske kerne i begge tilfælde anaforisk kan erstattes af pronominet *en* (jf. 2.1 ovenfor):

> *à cette époque, les Italiens ont* ***312 bataillons*** *en ligne et les Autrichiens ont dû* ***en*** *aligner* ***147*** (Miquel *Guerre* 315)

> *L'industrie ne pouvait fournir que 360 000 obus par mois alors que l'état-major* ***en*** *exigeait* ***un million et demi*** (Miquel *Guerre* 309)

Endelig kan de komplekse klassifikatorer kombineres i serier, eventuelt sammen med simple, lige som de sortale klassifikatorer, der beskrives nedenfor:

> *la retraite qui évite à l'armée du tsar* ***des centaines de milliers de*** *prisonniers* (Miquel *Guerre* 312)

Sortale klassifikatorer

De sortale klassifikatorers funktion er at afgrænse, identificere og individualisere substantivleksemet gennem en mere eller mindre objektiv klassifikation, jf. følgende eksempler, hvor en kompleks klassifikator kontrasterer med en simpel:

> *Il y avait* ***des*** *feuilles mortes,* ***de la*** *pluie et* ***un début de*** *brouillard* (Sagan *Yeux* 12)

> *un sentiment qui n'etait pas seulement* ***de la*** *pitié, mais* ***une sorte d'****affection* (Simenon *Trompe* 180)

> *Ce qu'il prend pour* ***du*** *dévouement n'est qu'****une espèce de*** *vanité* (Simenon *Trompe* 166)

Den strukturelle opbygning er som sagt den samme ved de mensurale som ved de sortale klassifikatorer. Men de sortale har et friere spillerum end de mensurale, for så vidt man overhovedet kan drage en skarp grænse mellem de to typer, idet alle mulige slags substantiver med alle slags determinativer kan bruges som klassifikatorer (jf. for eksempel Thomas 1970,

Milner 1978, Ruwet 1982, Gaatone 1988, Forsgren 1996). Den eneste begrænsning, der er på hvad der kan optræde som kompleks klassifikator er, at det skal være et leksem, der kan opfattes kategoriserende (jf. Forsgren 1996:175).

Klassifikationen ved de sortale kan enten være objektiv, dvs. den klasse, en entitet tilhører, ekspliciteres leksikalsk i klassifikatoren:

la ville de Paris
le mois de mai

eller den kan være subjektiv, hvorved en entitet postuleres at tilhøre en bestemt klasse:

son crétin de fils
une espèce de sourire

med et hav af glidende overgange mellem disse to yderpunkter.

Ved siden af denne dimension, objektiv-subjektiv, har man en anden dimension, hvor man går fra relativt uspecificerede ord, som kan forbindes med så at sige hvad som helst, som for eksempel *espèce, type, sorte*, over ord som *rôle, fonction* og *phénomène, mot, concept*, til klassifikatorer, som udpeger et enkelt aspekt ved referenten (*son président de mari*) eller klassificerer den totalt (*la ville de Paris, le métier d'instituteur*).

De komplekse klassifikatorer illustreres ved følgende eksempler:

1. Total klassifikation:
Il ne leur resterait plus, alors, que ***la région de*** *Saïda pour unique refuge* (*Express* 20.2.87, 17)

Les coulisses ***du métier d'****acteur* (*Express* 2.5.96, forside)

la route s'incurva un peu après ***le hameau de*** *Lamothe* (Deforges *Tango* 105)

Il a décelé le seul point faible de la défense: ***le massif de*** *Kargabazar* (Miquel *Guerre* 305)

2. Art eller type:
Il circulait entre eux ***une espèce de*** *courant électrique* (*Paris Match* 14.8.97, 67)

La race joue ***le rôle de*** *drapeau dans certains conflits* (Langaney *Hommes* 201)

ce n'est pas ***le sens ou concept de*** castor *qui abonde dans la région* (Kleiber 1989:149)

3. Delvis klassifikation:

cette passion d'avenir que, depuis toute petite, ***ma sorcière de*** *soeur sait allumer dans n'importe quel regard* (Pennac *Fée* 149)

Elle l'a voulu, ***son président de*** *mari* (*Paris Match* 14.8.97, 67)

Hillary Clinton. Un sérieux handicap pour ***son candidat de*** *mari* (*Express* 22.2.96, 16)

et, quand Nico, ***son chirurgien de*** *mari (Vincent Lindon), lui faisait l'amour, elle restait de marbre* (*Elle* december 1997, 115)

Il a rameuté ***sa caissière d'****épouse et ses quelques clients* (Pennac *Fée* 146)

des brimades que ***notre brave geôlier de*** *Hudson Lowe eût été incapable d'inventer* (Daninos *Nouveaux* 43)

C'était deux jours avant que ***mon consul de*** *père se fasse virer* (Pennac *Bonheur* 66)

Marcel et ***sa Suédoise d'****épouse* (Fallet, *Dictionnaire du français non conventionnel* 177)

Især gruppe 3. er åben for en helt subjektiv klassifikation, og det er her, fransk henter en rigdom af nedsættende udtryk[7]. Flere af ovenstående skal sikkert læses nedsættende eller ironisk, men i følgende er der ikke nogen tvivl (jf. Milner 1978):

le nom que ***son imbécile de*** *fils, avec* ***son imbécile de*** *femme et ses enfants idiots mais gentils, lui avaient donné* (Fleischman *Rendez-vous* 55)

Men det modsatte, altså en positiv klassifikation og dermed vurdering, kan også udtrykkes:

Mais non, ***cet amour de*** *Charles, je ne savais pas qu'il fût là* (Proust, cit. Jonasson 1994:57)

comme une de ces tomates dont une méthode de culture nouvelle allait peut-être tirer, un jour, ***un miracle d'****amour et d'abnégation* (Gary *Vestiaire* 135)

Klassifikatorens rolle i tekstsammenhængen er blandt andet også at motivere de valgte prædikater:

7. Af en eller anden uforståelig grund hævder Alarcos Llorach (1980:251), at konstruktioner af den her omhandlede type er lidet brugte i moderne fransk.

elle aurait trouvé un monsieur moins contemplatif que ***son bouddhiste de*** *Richard Gere* (*Elle* 11.8.97, 38)

Que faisaient donc ***ces idiots d****'ambulanciers?* (Dard *Cahier* 34)

Si au moins ***ce gros crétin de*** *flic n'avait pas eu l'idée saugrenue de venir rue des Gros Murs* (Dard *Bourreau* 143)

et ***son pochard de*** *mari se mit à rentrer à la maison* (*Express* 9.2.95, 51)

For at få et barn må Cindy Crawford (*elle*) vælge en mindre meditativ type end budhisten Richard Gere; ambulanceførerne er idioter, fordi de ikke kommer; betjenten betegnes som *crétin* netop, fordi han er kommet ubelejligt, etc.

Den subjektive klassifikator kan også anvendes til at understrege en kontrast, her mellem det dyre, elegante og det ulækre:

Une grande fille blonde du second rang (...) plonge sa main dans ***son Hermès de*** *sac, en sort une chose innomable et sanglante qu'elle jette de toutes ses forces sur le conférencier* (Pennac *Bonheur* 125)

Analyse af syntagmerne

Nu kunne man mene, at disse strukturer, *Det N_1 de N_2*, blot er udtryk for almindelig, fri syntagmedannelse med leksikalske størrelser, som ikke skal analyseres som noget særligt. Men konstruktionerne har visse særtræk, som adskiller dem klart fra "almindelige" syntagmer som *le père de Louise*. Det er nemlig bemærkelsesværdigt, at N_2, det klassificerede substantiv, optræder uden artikel, samtidig med, at det determinativ, der "logisk" hører til N_2, sættes foran hele syntagmet:

a. *son candidat de mari*
   **le candidat de son mari*
b. *cet amour d'enfant*
   **l'amour de cet enfant*

At det er det klassificerede substantiv, *N_2*, der er leksikalsk overordnet, fremgår af, at et anaforisk pronomen kun kan henvise til det, ikke til substantivet i klassifikatoren, *N_1*:

a. *Il a acheté un kilo de* ***pommes****.* ***Elles*** *étaient pourries/**___Il___ *était pourri.*
b. *Ils avaient mis une espèce de* ***pneu****.* ***Il*** *était peint en orange/**___Elle___ *était peinte en orange.*

I "almindelige" genitivkonstruktioner kan et anaforisk pronomen henvise til begge substantiver:

> *... le père de Louise. Il ... / Elle ...*

I syntagmer med kompleks klassifikator kan *de N* heller ikke erstattes med den personlige artikel: *la ville de Paris − *sa ville* ovf. *le père de Louise − son père*, jf. Bartning (1989, 1996:35), som også taler om 'noms classifieurs'. Også det faktum, at N_1, når det er muligt, retter sig i køn og tal efter N_2 taler for analysen af N_2 som den overordnede størrelse:

> ***Ma bigote de** mère sera folle de joie* (Dard *San Pedro* 1.82)
>
> *Je mène **une drôle de** vie, ma fille* (Pennac *Fée* 284)
>
> - *Vous avez dévalé **un drôle d**'escalier, fit Pastor* (Pennac *Fée* 124)
>
> *Marcel et **sa Suédoise d**'épouse* (Fallet, *Dictionnaire du français non conventionnel* 177)
>
> *Que faisaient donc **ces idiots d**'ambulanciers?* (Dard *Cahier* 34)

Og den tætte sammenhæng i syntagmet kan gå så vidt, at det fælles determinativ kongruerer, ikke med N_1, klassifikatoren, men med N_2, det leksikalske substantiv:

> *dans **un** bête de pays que je n'aime pas* (Aymé, cit. Eriksson 1993:185)
>
> *Je pense "Verdun", "Verre d'un", "Vert daim", et **ce** putain de mot ne veut pas me donner son sens* (Pennac *Fée* 143)

Denne tætte sammenhæng i syntagmer med komplekse klassifikatorer afspejler sig også i analyserne af dem. Den traditionelle analyse af mængdesudtryk er jo, at kvantoren er syntagmekerne, mens det kvantificerede udtryk er underordnet i et præpositionssyntagme:

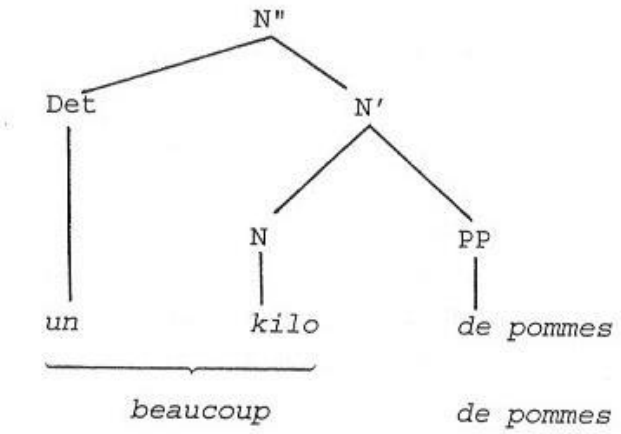

Denne analyse tager ikke højde for, at det altså i en vis forstand er det kvantificerede udtryk, der udgør hovedleddet, hvorfor en alternativ analyse, foreslået for eksempel i Milner (1978), ser således ud:

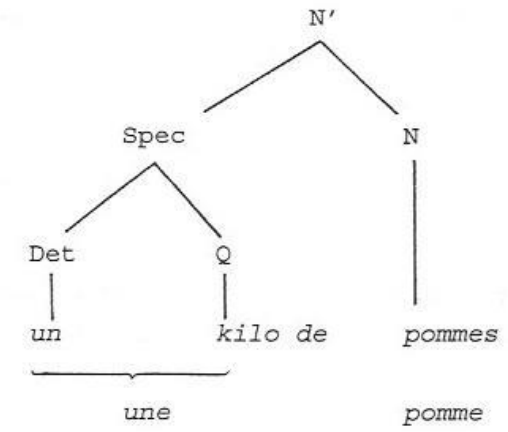

Men den her antagne dependensanalyse, hvor det i alle tilfælde er determinativet-klassifikatoren, der er det syntaktiske hovedled, mens det klassificerede substantiv udgør den leksikalske kerne, undgår disse problemer:

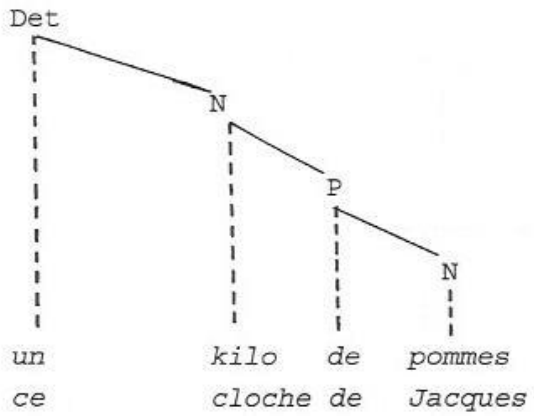

som eventuelt kan "forkortes" til et udtryk med en simpel klassifikator:

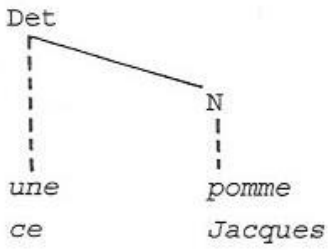

At det faktisk er determinativet-klassifikatoren, der etablerer syntagmet, fremgår af, at en klassifikator alene kan følges af relativsætning:

> ***Des*** *qui courent comme moi, je n'en vois guère dans le pays* (Aymé *Vouivre* 146)

Alle syntagmer er altså bygget op på samme måde, men med mere eller mindre komplekst determinativ, som kan foldes ud eller trækkes sammen:

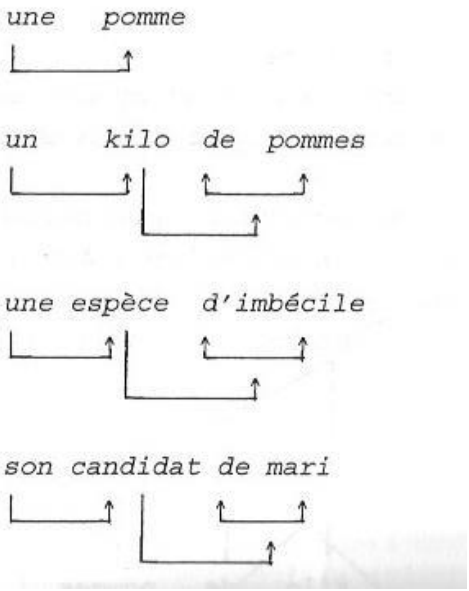

Sådanne strukturer med komplekse klassifikatorer kan forlænges ad libitum, som i følgende kuriosa:

> *Cette saloperie d'ordure de Beuze!* (Pavlowitch, cit. Jonasson 1994:57)

> *une espèce de début de projet de brouillon de sourire semble vouloir éclaircir son front bas* (San Antonio *Cadeau* 32)

Parallelismen mellem simple og komplekse klassifikatorer fremgår af deres fælles opførsel ved dislokering (jf. ***Talord*** ovenfor):

> *Ça fait peut-être un bout de temps, dis, que t'**en** as pas tiré **un**, **de coup*** (Boudard *Métamorphoses* 197)
>
> *J'**en** ai acheté **un kilo**, **de pommes**.*

Da en væsentlig bestanddel af den komplekse klassifikator er et substantiv, N_1, kan dette naturligvis modificeres og kvalificeres frit af attributivled:

> *Pas plus de résultat que les îlotiers de Cercaire. Un raté, **un sacré vieux connard de** raté, l'inspecteur Van Thian!* (Pennac *Fée* 177)
>
> *Ce blondinet, là, ce Vanini, c'est **un sale con de** raciste, hein?* (Pennac *Fée* 309)
>
> *Si au moins **ce gros crétin de** flic n'avait pas eu l'idée saugrenue de venir rue des Gros Murs* (Dard *Bourreau* 143)

De komplekse klassifikatorers betydning

Hvor de simple klassifikatorer kun klassificerer ubestemte syntagmer, dvs. nye størrelser, som indføres i teksten og derfor har behov for en klassifikator, så bruges de komplekse sortale klassifikatorer mere typisk som bestemte syntagmer, dvs. om kendte størrelser, som så præsenteres med en mere eller mindre subjektiv klassifikation. Dette betyder dog ikke, at den ubestemte artikel ikke kan indgå i sådanne udtryk:

> *Le sommet européen s'était déjà tenu dans **une ville de Bruxelles** en proie à des grèves et à des manifestations* (*Monde* 29.11.93, 1)

Der er også en dybere årsag til brugen af de komplekse sortale klassifikatorer. Som det fremgår af eksemplerne ovenfor er N_2 ofte et proprium. Og under alle omstændigheder er det oftest uden determinativ, hvilket kunne være et tegn på, at det har status som proprium. Da proprier kun benævner, ikke beskriver, bliver en klassifikator faktisk nødvendig, når N_2 er et proprium eller har status af proprium, hvis man vil have en beskrivelse og dermed en klassifikation i samme syntagme. Man får altså en konstruktion, som kan parafraseres:

> 'x som hedder N_2'

hvilket er oplagt i tilfælde som:

la ville de Paris
le mois de mai
Ce crypto-communiste de Jean Moulin (M. Ophüls *Hôtel Terminus*)

Parafrasen gengiver i virkeligheden meget bedre syntagmets betydning end den traditionelle parafrase af den "definerende genitiv", nemlig 'Paris est une ville' (jf. FG 445) eller 'la ville qui est Paris' (jf. Togeby 1984:40).

Men også i andre tilfælde kan man via den foreslåede parafrase komme til betydningen, nemlig:

'x som hedder → identificeres som N_2'

Og dette er vel dybest set betydningen af klassifikatorer:

'dette dyr, som hedder → identificeres som "kat"'
'denne flade ting, som hedder → identificeres som "brev"'

Hvor centrale og indgroede de komplekse sortale klassifikatorer er i moderne fransk − de mensurales centrale status er der ingen, der betvivler − fremgår af følgende anekdote. Ved en reception på kontoret, præsenterer en mand en af sine kolleger for sin kone:

- Chérie, je te présente mon voisin de bureau.
- Mais je vous connais très bien, mon mari m'a beaucoup parlé de vous, M. Scondaurel, n'est-ce pas?
- ?? ... Aurel, Madame.

Det er tydeligt, at den pågældende kollega i hjemmet kun blev omtalt som *ce con d'Aurel*!

3. Afrunding

Som det fremgår af den foregående beskrivelse, opfatter vi de ubestemte artikler som artikler i en helt anden forstand end de bestemte, demonstrative og personlige. Hvor disse artikler fastlægger et nominalsyntagmes ekstension og derved spiller en rolle i tekstsammenhængen af anaforisk, eventuelt kataforisk, eller deiktisk art, så foretager de ubestemte artikler en klassifikation af nominer og danner syntagmer med enten homogen eller heterogen denotation, men har ingen funktioner herudover i tekstsammenhængen. Derved opfører de sig som klassifikatorer og den grundlæggende modsætning er ikke mellem ubestemt og bestemt artikel, men inden for systemet af klassifikatorer mellem de simple (*un/du/des*) og de komplekse, forskellige kvantificerende eller kategoriserende udtryk (*Det N de*).

De ubestemte artikler kan altså antages at have en anden status på fransk end for eksempel på dansk. Som det er foreslået i beskrivelsen af leksikon i Kapitel I, 2., er de franske substantiver i

sammenligning med de danske af en meget specifik og præcis natur. Til gengæld er de ikke klassificeret i to morfosyntaktiske klasser, tællelige og ikke-tællelige. Om et substantiv denoterer en substans, noget massivt, udifferentieret, eller en entitet, noget komplekst, som kan deles i differentierede dele, har ingen indvirkning på ordets morfologi: Alle franske substantiver har en pluralisform. Det er først gennem etableringen af et syntagme med en klassifikator, at man kan skelne mellem tællelige, [−Homogen], og ikke-tællelige, [+Homogen], **syntagmer**.

Men et substantivs inhærente denotation har naturligvis en vis betydning for læsningen af syntagmer med de to forskellige klassifikatorer. Ved substansdenoterende leksemer som *vin* vil man med klassifikatoren *un* næppe kunne få andre betydninger frem end type (*un vin de Bourgogne*) eller kvantum (*un vin*). Omvendt vil man med *du* og et entitetsdenoterende leksem som *vélo* få læsninger som intensionelt begreb (*ça, c'est du vélo*), associeret aktivitet (*faire du vélo*) eller homogeniseret fænomen (*après l'accident, il y avait du vélo partout*). Og når man kommer til de højst individualiserbare animerede leksemer som personbetegnelser, opstår der endnu flere muligheder for de to klassifikatorer.

De forskellige læsninger ved forskellige typer leksemer, kan formodentlig alle afledes fra grundbetydningerne [−Homogen] eller [+Homogen]. Og de [+Homogen] syntagmer nærmer sig således de egenskabsbeskrivende adjektiver i betydning. Selv om der ikke er nogen fuldstændig gensidig overensstemmelse, vil der formodentlig være en vis sammenhæng mellem brugen af *du* og karakteriserende beskrivelse, over for *un* og situationsbeskrivelse[8]:

*Elle a **du courage**, cette fille!*
*Elle a fait preuve d'**un courage** exceptionnel, cette fille!*

Den distinktion, der etableres på syntagmeniveau i fransk, for eksempel *un pain* over for *du pain*, svarer af og til til en leksikalsk distinktion i andre sprog, jf. en sammenligning med engelsk som følgende:

	−Homogen	**+Homogen**
Fransk	*un pain*	*du pain*
Engelsk	*a loaf*	*bread*

Selv om man heller ikke på engelsk kan tale om en helt gennemført klassifikation af leksemer (jf. Allan 1980, Johnsen 1986), så er manglen på klassifikation af de franske leksemer specielt iøjne-faldende: Man kan simpelthen ikke udpege et eneste substantiv, som aldrig under nogen omstændigheder kan optræde med den ene eller den anden ubestemte artikel. Til gengæld har de alle en pluralisform, som forklares som kongruensform i den her foreslåede analyse af nominalsyntagmet. Godt nok citerer Togeby (1982:44) *bercail* og *bétail* som eksempler på pluralisløse substantiver, men de har klart status af enkeltstående undtagelser. Corblin (1987:22,

8. En sådan sammenhæng er oprindelig foreslået af Per Durst-Andersen.

n. 5) nævner *argent* (= 'monnaie', dvs. møntenhed) og *table* (= 'art de manger') som singularia tantum, men som man ser, drejer det sig her ikke om leksemerne, men visse anvendelser af dem. Til forskel herfra findes der på dansk mange substantiver, som bare ikke har nogen pluralisform: man ville simpelthen ikke vide, hvad for eksempel *kul* skulle hedde i pluralis!

I andre sprog finder man forskellige morfologiske og syntaktiske fænomener, som bruges til at etablere en distinktion, der ligner spillet mellem *un* og *du* (jf. Windisch 1973:70 ff.). Man har for eksempel i syditaliensk undertiden en forskel i genus:

Maskulinum	**Neutrum**
peššu	*peššo*
'en fisk'	'fisk'

som på visse punkter minder om brugen af neutrum på dansk, som i *en fisk* over for *noget fisk* (jf. Kapitel II, 2.5).

I asturisk (spansk) kan modsætningen hetero-/homogen udtrykkes ved en varierende kongruens i adjektivet:

cebolla blanca	*cebolla blancu*
'et hvidt løg'	'hvidt løg'

Og man finder i mange sprog en alternation i objektrelationen mellem akkusativ og genitiv-partitiv (græsk, russisk, finsk), som også svarer nogenlunde til distinktion [±Homogen], men her også kombineret med bestemthed, jf. følgende russiske eksempel (fra Fillmore 1968:11):

Daj nam khleb!
giv os brød$_{Akk}$
'Giv os brødet/et brød!'

Daj nam khleba!
giv os brød$_{Gen}$
'Giv os brød!'

Historisk kan man sige, at fransk er gået et skridt videre og har generaliseret genitiven *du* til klassifikatorfunktion ved at indrangere den i en paradigmatisk opposition med talordet *un*, og ved at udbrede genitivsyntagmet til derefter at optræde i alle syntaktiske omgivelser.

Et helt afgørende argument for at fortolke de ubestemte artikler som klassifikatorer er endelig, at de ikke kan optræde uden at have noget at klassificere. Dette er mest bemærkelsesværdigt ved *un*, som ikke kan optræde alene. Ved ellipse eller dislokering af substantivet må den manglende leksikalske størrelse, som *un* skal klassificere, derfor repræsenteres af pronominet *en*. Man får

således strukturer af typen *en ... un*:

> *Un train peut **en** cacher **un** autre.*
>
> *Ça fait peut-être un bout de temps, dis, que t'**en** as pas tiré **un**, **de coup*** (Boudard *Métamorphoses* 197)

Jf. også 2.1 ovenfor, *Klassifikatorer og anaforer* (s. 37 f.), og 2.2, *Analyse af syntagmerne*, (s. 45 f.).

3. BESTEMT ARTIKEL

0. Indledning

Den bestemte artikel er såvel historisk som funktionelt-strukturelt en klitisk form af det demonstrative pronomen, som udgør kernen i hele determinativsystemet, jf. VI, 1.1 ovenfor. Fra *celui* som grundform (jf. Veland 1996:19 ff.) kan man aflede alle pronominets anvendelser som pronomen og determinativ, herunder dets klitiske anvendelser som artikel:

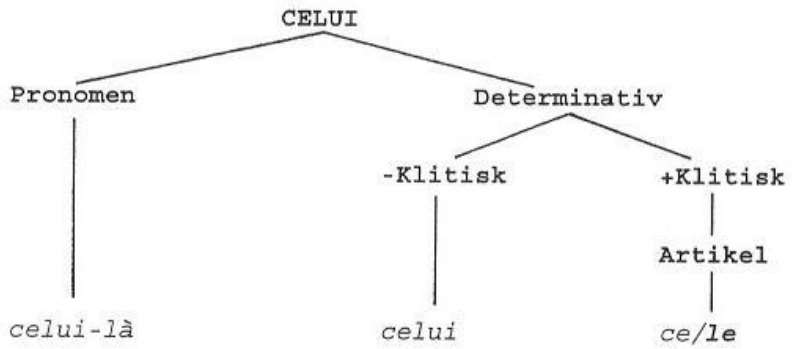

Afledningen af den bestemte artikel fra demonstrativet *celui* har en lang tradition i fransk lingvistik bag sig, jf. Damourette & Pichon (1911-40:IV, 154), Yvon (1949), Gougenheim (1970), Schmitt Jensen (1970), Gross (1977:133), Weinrich (1989), Pierrard (1988, 1991), Hirschbühler & Labelle (1990).

Demonstrativet optræder kun selvstændigt sammen med partiklerne *-ci* og *-là*:

> ***Celle-ci*** *est en piègeaconnium renforcé, alors que* ***celle-là*** *(air écoeuré) c'est du fer* (Merlino *Jargonautes* 144)

mens *celui* er den uklitiske form, der optræder som determinativ, når klitiseringen er blokeret, dvs. når syntagmets leksikalske kerne er tom, men der er et attributivled i form af *de*-syntagme, participiumsyntagme eller relativsætning:

> *Ces soirs-là, l'information la plus importante, ce ne sera pas le score de la droite face à la gauche, ni même* ***celui*** *du Front national* (*Evénement* 22.-28.5.97)

le nouveau plan, contrairement à ***celui*** *proposé par le groupe de Contadora* (*Express* 6.3.87, 20)

A contrecoeur, les Etats de la C.e.e. s'inclinent devant la loi suprême: ***celle*** *qui naît tous les jours du bon vieux traité de Rome* (*Express* 6.3.87, 33)

Herunder også foran komparativ:

Les plus jeunes se livraient à l'éducation de leurs enfants; ***celles*** *plus âgées subissaient la terrible corvée de mener leurs filles à la recherche d'un mari* (cit. Veland 1996:31)

Slægtskabet mellem artikel og pronomen kommer således frem i de tilfælde, hvor den leksikalske del af et syntagme elideres:

la *maison de mes parents et* ***celle*** *___ de mes grands-parents*

således at *celui* udgør den fælles uklitiserede determinativform for både *ce* og *le*, i modsætning til for eksempel spansk, hvor den bestemte artikel også optræder uklitisk:

la *casa de mis padres y* ***la*** *___ de mis abuelos*

Selve syntagmedannelsen beskrives, som set i VI, 1. ovenfor, som dannelsen af en dependensstruktur med en leksikalsk størrelse som dependent til et pronomen, som så på sin side klitiseres i forhold til denne leksikalske størrelse:

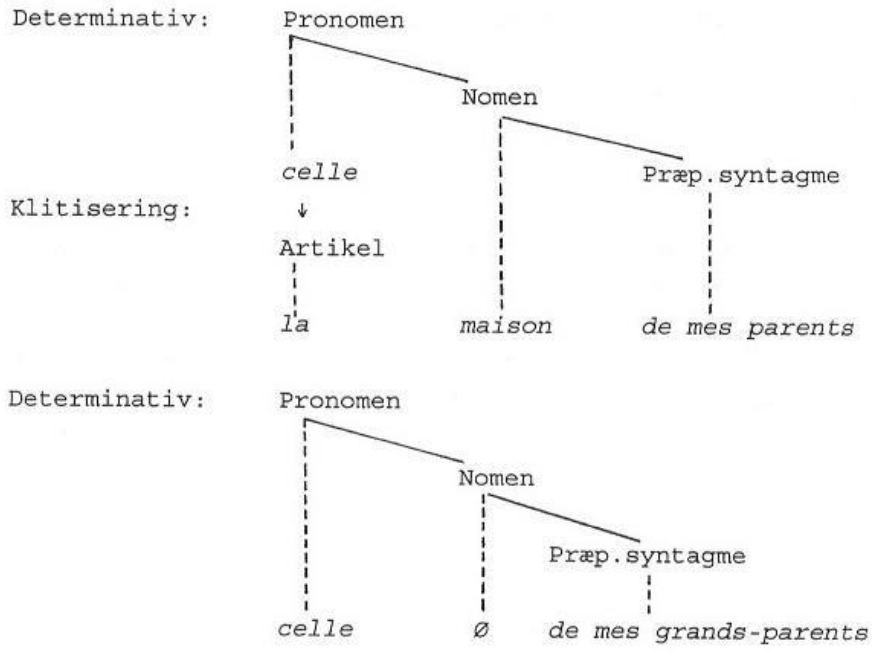

Den bestemte artikels hovedindhold er en instruks til modtager om i den givne kontekst at identificere det (unikke) individ, der tilfredsstiller den beskrivelse, substantivet indfører. De forskellige værdier, som traditionelt tillægges artiklen, kan alle afledes fra denne grundværdi (se VI, 4. nedenfor). Men i modsætning til demonstrativet, som henviser direkte − det er i sin oprindelse en deiktisk størrelse − henviser den bestemte artikel indirekte ved hjælp af, hvad Kleiber kalder "conditions" eller "circonstances d'évaluation". Disse "beregningsbetingelser" defineres således: "tout usage de *le N* implique la prise en considération de circonstances qui justifient la vérité contingente de 'il y a un et un seul N'" (Kleiber 1989a:21). Der præsupponeres altså eksistensen af ét individ, som tilfredsstiller den beskrivelse, som det bestemte syntagmes leksikalske kerne indeholder. Det er så modtagers opgave at godtgøre sandheden af denne præsupposition ved at inddrage de elementer i teksten eller hans baggrundsviden om verden i almindelighed, som støtter den operation. Hvis man præsenteres for sætningen:

> *L'homme a mis le pied sur la lune en 1969.*

er der altså en præsupposition om, at der kun er ét individ, der tilfredsstiller beskrivelsen *homme*. Hvis sætningen derfor indgår i en kontekst som:

> *Parmi les progrès les plus marquants de notre époque, il y a lieu de mentionner la conquête de l'espace ...*

må man antage, at det der tilfredsstiller beskrivelsen, er typen eller arten 'homme'. Man får dermed en generisk læsning. Hvis derimod sætningen indgår i følgende kontekst:

> *Il y avait parmi les clients du restaurant un jeune couple célèbre ...*

så vil beskrivelsen kunne tilfredsstilles af det eksemplar af 'homme', som hører til 'couple', og man får en partikulær læsning.

1. Substantiver, proprier og pronominer

Man skelner gerne mellem **definitte** og **indefinitte beskrivelser** (jf. VI, 1.4 ovenfor, Corblin 1987:13 ff., Kleiber 1994b): indefinitte beskrivelser indfører størrelser, definitte instruerer om at identificere størrelser som beskrevet ovenfor. Indefinitte beskrivelser "asserterer" størrelser, mens definitte præsupponerer dem; de er **designatorer** (jf. Corblin 1987:13 ff.).

Proprium

Den mest primitive nominale størrelse er det selvtilstrækkelige navn, **propriet**, som benævner, men ikke beskriver sit denotat (jf. Kapitel I, 4.0). Et proprium som *Julie* udpeger et individ ved at nævne det uden at beskrive det nærmere. Heraf følger, at proprier i sig selv er definitte beskrivelser, designatorer. De har altså ikke brug for hjælp udefra for at referere til størrelser i

verden, jf. Kleiber (1981). De ækvivalerer umiddelbart med nominalsyntagmer. At proprier undertiden kan indgå i nominalsyntagmer lige som substantiver, dvs. sammen med determinativer og attributiver, vil blot sige, at de så bruges, lige som substantiver, nemlig beskrivende (jf. Jonasson 1994).

Pronomen

En anden primitiv nominal størrelse er **pronominet**, som udpeger en entitet, igen uden at beskrive den, men i modsætning til propriet også uden at benævne den. Pronominet er helt skematisk og er blot en instantiering af nominale kategorier som genus og numerus. Den benævnelse eller beskrivelse, pronominet har brug for for at referere eller henvise, må findes i konteksten eller situationen, dvs. pronominer er indeksikalske tegn, som fungerer anaforisk, kataforisk eller deiktisk.

Substantiv

Den tredje primitive nominale størrelse, **substantivet**, hverken benævner eller udpeger, det beskriver. Det prototypiske substantiv er beskrivelsen af en entitet eller en ting, for eksempel substantivet *chat*. Den beskrivelse, som substantivet rummer, er nødvendig for at etablere en designator, men er ikke tilstrækkelig, da den jo er rent intensionelt fastlagt og ikke siger noget om ekstension. Derfor har substantivet brug for et determinativ, i vores beskrivelse altså et pronomen, for at blive forankret og kunne bruges som designator. Eller med andre ord: "une unité lexicale N ne suffit pas à constituer un groupe nominal dans l'énoncé, (qu') une opération est nécessaire pour donner au Nom de l'"assiette" (Damourette et Pichon) ou pour l'actualiser (C. Bally)" (Corblin 1987:13).

Den opfattelse af nominalsyntagmet, vi forfølger her, bygger altså på, at nominalsyntagmet etableres ved, at et substantiv underordnes et pronomen. Derved dannes et syntagme, hvor determinativet (pronominet) fastlægger ekstensionen af den beskrivelse, substantivet rummer, jf. beskrivelsen af de italienske artikler som ekstensionsoperatorer hos Korzen (1996a, 1998). Med den bestemte artikel dannes således et syntagme, der er lige så éntydigt som propriet: Hvor propriet henviser til en entitet ved at benævne den, 'det x som hedder X', så henviser nominalsyntagmet ved at beskrive, 'det x som beskrives som X'. Kombinationen pronomen og substantiv "kan" altså det samme som et proprium. De to typer er således funktionelt, men ikke strukturelt og semantisk ækvivalente, og de udviser da også fuldstændig identiske syntaktiske forekomster:

Pronomen + Substantiv = Proprium

Kombinationen af et pronomen og et substantiv, et bestemt **nominalsyntagme**, danner altså noget, der minder om et proprium, nemlig et navn, der tillader modtager at identificere den omhandlede entitet. Det gøres bare på en lidt anden måde, nemlig ved at determinativet udpeger

et individ ved at fastlægge en vis ekstension, og substantivet tilføjer en beskrivelse, som skal passe på det udpegede individ. Det er derfor ikke underligt, at så mange grammatikereksempler bruger proprier i stedet for de mere omstændelige nominalsyntagmer.

Unika

I lyset af denne funktionelle ækvivalens er det ikke underligt, at mange nominalsyntagmer får en status meget lig propriers, og undertiden skrives med stort begyndelsesbogstav (*la Reine, la République, l'Empereur* ...). En del substantiver optræder derfor med bestemt artikel uden specielle betingelser. Og man kan her tale om en andenordens deiksis, jf. Korzen (1998:98). Det drejer sig om syntagmer, som lige som proprier denoterer et unikt individ, som ikke behøver anden identifikation end selve beskrivelsen, som, eftersom der kun findes én af slagsen, bliver en benævnelse, et navn. Lige som ved proprier er der ved sådanne unika typisk tale om individer, der kun er ét af, enten absolut, a., i en given historisk, geografisk eller socio-kulturel kontekst, b., eller i en given snævrere diskurskontekst, c., uden at der nødvendigvis kan drages skarpe grænser mellem disse grupper, lige som flere af eksemplerne kan optræde i mere end én gruppe:

a. *le soleil*
le ciel
le monde
l'univers

b. *l'océan*
le Pape
le Tour de France
le gouvernement
le président de la république
la guerre
la drogue

c. *la concierge*
la fenêtre
l'ordinateur
le cendrier
la vache
le cassoulet

Disse anvendelser illustrerer den bestemte artikels grundværdi: I en given kontekst forudsætter afsender, at der er ét individ, der tilfredsstiller den beskrivelse, substantivet indfører. Derfor bliver det bestemte nominalsyntagme, den definitte beskrivelse, ækvivalent med et navn.

2. Anaforisk artikel

Når man ser bort fra de ovenfor behandlede tilfælde, så er den bestemte artikels hovedfunktion at identificere og udpege den omhandlede entitet ved en anaforisk henvisning til den foregående kontekst (jf. Kapitel I, 4.2). Dette er i fuld overensstemmelse med artiklens pronominelle oprindelse og natur.

Tro og associativ anafor

Den prototypiske anaforiske anvendelse af den bestemte artikel er ved genoptagelse af et ubestemt syntagme. Her kan man skelne mellem **tro anafor** og **associativ anafor**.

Ved den tro anafor genoptages et ubestemt syntagme af et bestemt med samme leksikalske materiale. For at man kan have denne type anafor med et bestemt syntagme, skal beregningsomstændighederne tillade identifikationen af det unikke individ, der er tale om:

> *Le prix de la joute de Lille est **un cygne** d'or rehaussé d'un rubis. Le vainqueur est le comte de Charolais: Isabelle de Bourbon, qui l'épousera avant la fin de l'année, lui remet **le cygne*** (Soisson *Charles* 93)

> *Accroupi, Pastor dégagea **une photo**, prise dans les éclats d'un cadre pulvérisé.*
> *- Regarde.*
> ***La photo** représentait un homme flottant dans un uniforme blanc* (Pennac *Fée* 137)

En variant heraf har man, når antecedenten og anaforen ikke har helt samme materiale, men hvor antecedenten for eksempel er et hyponym i forhold til anaforen (*une tulipe − la fleur*):

> *Un soir à Leipzig, une jolie jeune femme m'a raccompagné dans **une Trabi** (...) Elle caressa tendrement le tableau de bord quand **la voiture** démarra* (*Lire* 199.74, 1992)

> *Plusieurs athlètes italiens envoyés à Los Angeles avaient subi **des autotransfusions**. Mais **la méthode** ne marcha pas et il n'y eut pas de médailles supplémentaires* (*Lire* 199.62, 1992)

> *Aux tables, on commença à se lever pour mieux voir, et l'on découvrit ainsi qu'en même temps que la petite lumière, s'avançait vers le restaurant **une sorte de spectre blanc**. Quand **l'apparition** atteignait le treillage, tous restèrent figés, la fourchette en l'air avec un morceau de sterlet au bout, et les yeux équarquillés* (Boulgakov *Marguerite* 113)

Nødvendigheden af beregningsbetingelser for at legitimere den bestemte artikel medfører, at man typisk bruger et bestemt syntagme, når der etableres en kontrast mellem to størrelser, hvoraf kun den ene tilfredsstiller den beskrivelse, det bestemte syntagme indfører:

> *Le général Prioux, quand la question lui eut été exposée, fit établir* ***une lettre*** *et* ***un ordre****. Par* ***la lettre****, qui s'adressait à lord Gort, il paraissait laisser à celui-ci, courtoisement, la décision. Par* ***l'ordre****, qui était à notre usage, il se la réservait tout entière* (Bloch *Défaite* 107)

> *La jeune fille vit* ***un homme*** *sortir. Il soutenait* ***une femme*** *chancelante (...)* ***L'homme*** *et* ***la femme*** *titubaient vers le parapet* (Pennac *Fée* 41)

Ved den associative anafor genoptager anaforen en del af antecedentens denotat ved en definit beskrivelse. Den bestemte artikel motiveres altså af et inklusionsforhold mellem den beskrivelse, der rummes i antecedenten, og det bestemte syntagmes beskrivelse, jf. for eksempel Schnedecker et al. (1995). Her ses nødvendigheden af at regne med beregningsomstændigheder klarest, da modtager jo skal identificere antecedenten ved hjælp af leksikalsk viden og viden om verden. Modtager skal altså identificere den størrelse, der berettiger antagelsen af eksistensen af én størrelse af den af substantivet i det bestemte syntagme beskrevne art:

> *Un soir à Leipzig, une jolie jeune femme m'a raccompagné dans* ***une Trabi*** *(...) Elle caressa tendrement* ***le tableau de bord*** *quand la voiture démarra* (*Lire* 199.74, 1992)

> *J'ai demandé la rue Marius-Lesoeur à un petit garçon (...) C'était* ***une voie étroite*** *(...) Elle était bordée de vieilles maisons ventrues qui n'étaient pas sans caractère. Je suis parti sur* ***les pavés ronds****, à la recherche du numéro 3* (Dard *Pain* 60)

> *"Dis donc, ce nouveau pape, il n'a pas l'air mal. Tu as vu les journaux. Il a interrompu* ***une messe*** *et il a obligé* ***le curé*** *à retirer ce passage sur les "Juifs perfides" ..."* (Gary *Adieu* 74)

Antagelsen, at der kun er ét instrumentbrædt, retfærdiggøres af omtalen i det foregående af en bil, etc.

Synonym og parafrase

En anden type anaforisk relation er genoptagelsen af et allerede bestemt syntagme ved hjælp af en ækvivalent definit beskrivelse. Således kan et proprium genoptages ved et bestemt udtryk, som beskriver den samme størrelse, som propriet benævner:

> *En pénétrant dans le palais,* ***Selma*** *s'est arrêtée, saisie devant l'avalanche d'or et de cristal (...)* ***La petite fille*** *aime ce faste* (Mourad *Princesse* 34)

> *L'ambitieux Cinq-Mars, favori de* ***Louis XIII****, se montre de plus en plus arrogant à l'égard* ***du roi****. Contrarié dans son affection et sa confiance,* ***le souverain*** *s'en remet*

aux conseils avisés de Richelieu (*Lire* 200.66, 1992)

Le père Adas *avait commencé à boire (Dieu lui pardonne !) le jour où les hordes de Hitler étaient entrés dans le village (...).* ***Le malheureux ecclésiastique*** *se saoula de plus belle quand le pays fut ensuite conquis par les armées de Staline, l'autre Antéchrist* (*Lire* 200.82, 1992)

Således kan man også med et bestemt syntagme genoptage et verbalt udtryk:

Léopold Senghor, président de la République du Sénégal, ***fait présenter*** *à Dakar le plus éclatant ensemble de sculptures africaines réuni en Afrique (...)* ***L'exposition*** *a lieu au nouveau musée de verre et d'acier, que le Président vient de faire construire* (Malraux *Corde* 11)

depuis le début du XXe siècle, la notion de distance ***a*** *radicalement* ***changé*** *de valeur.* ***La métamorphose*** *s'est produite, à peu près, dans l'espace d'une génération* (Bloch *Défaite* 66)

*Un soir, j'entendis quelqu'un m'****appeler****.* ***La voix*** *semblait venir du feuillage des arbres* (Makine *Testament* 206)

3. Kataforisk artikel

Ved den kataforiske relation legitimeres den bestemte artikel af et følgende syntagme, og ikke ved henvisning til et tidligere indført syntagme (se Kapitel I, 4.2). Ved den bundne katafor (jf. Kęsik 1989:42) findes legitimeringen i et syntagme, som er underordnet led i det syntagme, den bestemte artikel etablerer:

la maison de mes cousins
↑_____|

Der er her tale om præpositionskomplementer, relativsætninger eller andre typer attributiver, typisk ordnende "kardinal"-adjektiver som *suivant*:

Le gouvernement cédera-t-il à ***la*** *tentation* ***de la relance****?* (*Express* 6.3.87, 14)

la *route* ***qui reliait Cadix à Rome vers la fin du Ier siècle*** *est ainsi décrite sur quatre gobelets trouvés à Vicarello en Italie* (Beck & Chew *Gaulois* 88)

pris de pitié, il nous accordera ***le*** *mois de sursis* ***qui nous est indispensable*** (Pennac *Fée* 171)

> *La cavalerie multiplie les efforts pour mettre en échec* ***les*** *contre-attaques allemandes* ***lancées par Linsingen*** (Miquel *Guerre* 322)
>
> *Mais non,* ***la*** *cliente* ***suivante*** *n'était pas pressée* (Kęsik 1989:119)

Også ved den kataforiske relation kan man se en associativ katafor, der kan beskrives ved en slags lokalisering, jf. Korzen (1996a:561 ff., 1998:87 ff.):

> *En quelques décennies,* ***le*** *visage* ***du pays*** *se transforme tout en gardant un air de famille avec celui de la Gaule indépendante* (Beck & Chew *Gaulois* 14)

Ved den frie katafor, som er sjælden med bestemt artikel, er der ingen syntaktisk sammenhæng mellem kataforen og subsekventen:

> *... je n'aurai plus besoin (il hésita un moment avant de jeter* ***le chiffre****) que d'un million* (cit. Kęsik 1989:118)
>
> *A contrecoeur, les Etats de la C.e.e. s'inclinent devant* ***la loi suprême****: celle qui naît tous les jours du bon vieux traité de Rome* (*Express* 6.3.87, 33)

I det hele taget er den bestemte artikel, bortset fra brugen som bunden katafor, sjælden i kataforisk funktion. Som fri katafor kan man se, hvordan "l'article défini garde des vestiges de son passé déictique" (Kęsik 1989:118).

4. Generisk artikel

En særlig afart af de i 1. ovenfor omtalte "selvtilstrækkelige" nominalsyntagmer, unika i absolut eller relativ forstand, er den generiske brug af den bestemte artikel. I modsætning til de anaforiske og kataforiske anvendelser legitimeres den bestemte artikel i generiske syntagmer som:

> *Et Dieu créa la femme.*

ikke af konteksten, som ikke rummer de beregningsbetingelser, der tillader modtager at slutte sig til den kontekstuelt betingede sandhed af sætningen: 'der er én x, der beskrives som X'. Han må derfor slutte, at syntagmet nok denoterer typen eller arten generelt som en slags default-værdi, jf. Korzen (1996a:611 f., 1996b, 1998:98 ff.). Der er med andre ord tale om, at denotatet typificeres (jf. Sørensen 1996:95), og at syntagmet dermed præsenteres som et unikum.

Problemet om generisk anvendelse behandles samlet i VI, 4. nedenfor. Her omtales kun de specielle forhold vedrørende den bestemte artikel. Denne kan nemlig i modsætning til den ubestemte artikel bruges generisk i partikulære udsagn, med alle slags prædikater og i andre

ledfunktioner end subjekt (jf. Kleiber 1990:23 ff.):

L'homme *a mis le pied sur la lune en 1969.*

Le castor *a été introduit par les autonomistes en Alsace en 1925* (Kleiber 1990:23)

Marcel n'a jamais aimé ***le jazz****.*

Tout à coup, Julie s'est mise à préférer ***le café au thé****.*

Et generisk, bestemt syntagme er altså et syntagme, hvis bestemte artikel ikke legitimeres deiktisk, ana- eller kataforisk, men som gennem sin blotte intension ('beskrivelse') fastlægger en klasse eller mængde af entiteter (jf. Kleiber & Lazzaro 1987:85). Der er altså ikke tale om, at der refereres til bestemte individer. Men ved disse syntagmer postulerer afsender altså, at **klassen** er unikt identificerbar til forskel fra de i 2. og 3. nævnte tilfælde, hvor det drejer sig om individer. Selv om de generiske syntagmer denoterer uden spatio-temporale hjælpemidler såsom deiktiske henvisninger til udsigelsen, så kan deiktiske udtryk godt indgå i syntagmet, som det fremgår af Kleiber & Lazzaros skoleeksempel (1987:90), hvor man altså har et "partielt" generisk udsagn, som er spatio-temporalt bundet, jf. Korzen (1998:98 ff.):

Les carottes qui poussent ***ici*** *sont plus grosses que les autres.*

Der er foreslået adskillige fortolkninger af den generiske anvendelse af den bestemte artikel (jf. Martin 1989), hvoraf vi her blot vil omtale to. Gennem den bestemte singularis artikel foretages der en slags "kondensering" (Kleiber 1989b, 1990)[9], hvorved klassen eller mængden koncentreres i én repræsentant, som dog ikke fremstilles som nødvendigvis prototypisk. Herved ligner de generiske syntagmer unika-syntagmerne i 1. Og som set er disse syntagmer nært beslægtede med proprier, og man kan næsten sige, at *le N* bliver navnet på en klasse (Corblin 1987:106). Den generiske anvendelse i partikulære udsagn, den "uægte generiske" (jf. Wilmet 1988), minder om typen *avoir le téléphone*, hvor der ved den bestemte artikel henvises til den prototypiske forekomst af et enkelt eksemplar af en given art (jf. Korzen 1996a:651 ff., 1998:100 ff. for de tilsvarende fænomener i italiensk). Der er også her tale om en særlig udgave af unika-syntagmer, men til forskel fra den generiske anvendelse henviser det bestemte syntagme her ikke til en type, men til en prototypisk forekomst af et enkelt eksemplar. Hvilket jo også er i overensstemmelse med den bestemte artikels præsupposition om eksistensen af ét individ, som tilfredsstiller substantivets beskrivelse.

Et af problemerne ved den generiske anvendelse af den bestemte artikel er, at den både kan bruges i singularis og pluralis:

9. Kleiber taler om 'massivisering'. Når vi foretrækker 'kondensering', er det for at undgå enhver sammenblanding med det 'massebegreb', som spiller en vigtig rolle i forbindelse med klassifikatorerne, jf. VI, 2. ovenfor.

Le chat est carnivore.
Les chats sont carnivores.

ofte med stort set samme betydning. Men i mange tilfælde kan kun den ene bruges. Følgende er generiske syntagmer i partikulære udsagn:

a. *L'homme a mis le pied sur la lune en 1969.*
   ?*Les hommes ont mis le pied sur la lune en 1969.*
b. **L'Américain a mis le pied sur la lune en 1969.*
   Les Américains ont mis le pied sur la lune en 1969.

Hvorfor kan pluralis kun dårligt anvendes i a., mens singularis synes udelukket i b.? For Wilmet (1992a, b) forklares forskellen i a. ved en forskel i fortolkningen af prædikaterne: Med singularis subjekt betyder *mettre le pied* 'conquérir', hvorved prædikatet kan udsiges om klassen *l'homme*; med pluralis subjekt opnås fortolkningen 'fouler le sol', og så kan pluralis godt bruges. For Kleiber (1989b, 1990:138 ff.) er der tale om en forskel i substantivleksemerne: en "naturlig art" som *homme* kan bruges generisk i singularis, en klasse som *Américain* kan ikke. Ingen af disse fortolkninger synes dog helt tilfredsstillende.

Hvis vi vender tilbage til de generiske og definitoriske udsagn, så så vi ovenfor, at både *le chat* og *les chats* var acceptable. Men den ovenfor noterede forskel mellem singularis og pluralis dukker op igen i følgende:

a. ?*Le mammifère est intelligent.*
   Les mammifères sont intelligents.
b. **L'animal est intelligent.*
   Les animaux sont intelligents.

Her synes det klart, at det er i det leksikalske indhold, forklaringen skal søges. Grunden til, at man med *mammifère* og *animal* ikke kan bruge singularis, synes at være, at disse leksemer i virkeligheden er så "generiske", at de ikke kan repræsenteres "kondenseret" ved ét individ (Kleiber 1989b:160 f.). Det er således karakteristisk, at man ikke kan tegne dem, uden at rykke et (par) trin ned i hyponymi-hierarkiet. Anderledes ligger det med *homme* og *chat*, som enhver kan tegne. På den anden side forklarer dette ikke umuligheden af *l'Américain* i b. ovenfor. Men her spiller prædikatet ind på den måde, at man for at bruge et generisk syntagme i singularis skal have et prædikat, der på en eller anden måde opfattes som karakteristisk eller bemærkelsesværdigt om subjektet, og som betegner en præstation eller en rekord: Hvis det er bemærkelsesværdigt for mennesket at have betrådt månen, så er det hverken bemærkelsesværdigt eller karakteristisk for amerikaneren, som amerikaner. Leksemer af denne type optræder derfor kun i singularis med sådanne beskrivende prædikater og gerne modificeret:

Le Français moyen vote à gauche.
L'Américain moyen est souvent obèse.

Der er derimod ikke noget i vejen for at tilskrive hele gruppen eller klassen en eller anden bedrift, som så at sige smitter af på alle:

Les Américains ont mis le pied sur la lune en 1969.
Les Français ont découvert le vaccin contre la rage (Wilmet 1992a:385)

Tilsvarende kan man kun bruge pluralis, når det drejer sig om mere eller mindre individuelle oplevelser eller deontiske nuancer, som forudsætter forskellige, skelnelige forekomster (Wilmet 1992a, Kleiber 1989b:161 f.):

a. ?*L'enfant s'ennuie le dimanche.*
Les enfants s'ennuient le dimanche (Prévert)
b. ?*L'enfant se tait à table.*
Les enfants se taisent à table.

Hele spørgsmålet om genericitet tages op igen i forbindelse med den ubestemte artikel i VI, 4. nedenfor.

5. Afrunding

Semantisk er det bestemte nominalsyntagme altså en kombination af determinativet-pronominets udpegning af et givet individ, dvs. en entitet eller en masse, og den beskrivelse, nominet bidrager med, enten ved indirekte henvisning gennem beregningsbetingelser eller ved en semantisk kondensering, som fører til status som unikum eller ligefrem navn på en klasse (jf. Corblin 1987, Kleiber 1990, Sørensen 1996):

la	*maison*
'individ'	'[maison]'

dvs. 'det individ, der beskrives som [maison]'. Det er jo i virkeligheden dette indhold, der ekspliciteres i de komplekse sortale klassifikatorer (jf. VI, 2.2 ovenornfor), hvor elementet 'individ' klassificeres og præciseres: *la ville de Paris, le mois de mai*.

Modtager må på basis heraf, og på basis af eventuelle andre informationer i konteksten, identificere den korrekte størrelse. Ved hjælp af den bestemte artikel signalerer afsender, at de relevante beregningsomstændigheder er for hånden for, at det kan lade sig gøre at udpege det individ, der er tale om. Hypotesen om, at der nødvendigvis er tale om ét og kun ét individ, må dog opblødes noget, idet der ikke altid er tale om kun ét individ, jf. eksempler som:

Elle s'est cassé ***la jambe****.*
On a rencontré ***le frère*** *de Julie.*
Ferme ***la porte****.*

Her er der jo netop i det første eksempel tale om to mulige individer, lige som *le frère* i det andet ikke implicerer, at Julie kun har én bror, jf. Korzen (1996a:36 f., 582 f., 1998:93 f.). Og der kan i det tredje være tale om flere døre. I sådanne tilfælde kan man dog sige, at den nøjagtige udpegning ikke er relevant, idet man ikke interesserer sig for, om det er det ene eller det andet ben, den eneste eller en blandt flere brødre, der er tale om. I det tredje eksempel vil den relevante dør formodentlig kunne identificeres ved at være den, der står åben, jf. også Kleiber (1983:93 f.). Den bestemte artikel angiver blot, at det er muligt at identificere den relevante størrelse ved en præsupposition om eksistens af en størrelse, der tilfredsstiller substantivets beskrivelse. Det er ligeledes ved den bestemte artikel i pluralis i mange tilfælde ikke væsentligt, om der er tale om alle *les N*, jf. følgende eksempel fra Kleiber (1983:96):

Les députés ont voté la loi.

Den bestemte artikel udpeger altså ikke en størrelse referentielt, men indfører en præsupposition om eksistens af en størrelse, som afsender skal sætte modtager i stand til at identificere, jf. Kleiber (1983:97): "Chaque fois que le locuteur utilise l'articcle défini *le* avec un nom comptable, il présume que l'interlocuteur accepte la vérité contingente d'unicité existentielle imposée par l'article défini (...) d'un point de vue pragmatique, le locuteur pourra employer *le* chaque fois qu'il présupposera *pragmatiquement* que l'interlocuteur dispose des éléments (indications situationnelles, connaissances, etc.) suffisants pour comprendre les raisons de l'unicité existentielle du "tel-et-tel". C'est cette contrainte pragmatique, qui découle directement du sens présuppositionnel de l'article défini, qui explique la distribution référentielle de l'article défini".

4. REFERENTIEL, SPECIFIK, GENERISK

0. Indledning

I dette afsnit vender vi tingene på hovedet og går onomasiologisk til værks, idet vi ser på hvordan overskriftens kategorier realiseres. Både ubestemte og bestemte syntagmer har nemlig såvel referentielle som andre anvendelser, begge typer syntagmer kan anvendes specifikt eller non-specifikt, begge typer kan bruges partikulært eller generisk.

1. Referentiel brug: bestemt og ubestemt

Både bestemte og ubestemte syntagmer, definitte og indefinitte beskrivelser[10], kan bruges til at udpege størrelser i verden og dermed etablere en reference til sådanne størrelser, som for eksempel i (jf. Kapitel I, 4.0):

> ***La Tour Eiffel*** *a l'air maussade aujourd'hui.*
>
> ***Une odeur étrange*** *remplissait la pièce.*

Men ubestemte syntagmer har andre egenskaber end bestemte. Som beskrevet i VI, 2. ovenfor, klassificerer *un* syntagmet som tælleligt. Dette syntagme, som udgør en indefinit beskrivelse, betegner derfor et eksemplar eller en instans af det, den leksikalske kerne denoterer. Og et sådant syntagme kan derfor bruges referentielt, indførende en ny størrelse i teksten (diskursen):

> *Je cherche* ***un classeur bleu****.*

Der udpeges her en specifik entitet i verden, som afsender kan identificere. Og sætningen kan fortsættes:

> *Je suis sûr de l'avoir laissé ici hier.*

Men syntagmet kan også bruges non-referentielt, rent beskrivende, uden at afsender ved, om der overhovedet findes en størrelse, der tilfredsstiller beskrivelsen. I den non-specifikke anvendelse kan fortsættelsen derfor være:

> *C'est pour mes recettes de cuisine.*

I modsætning til syntagmet *un classeur bleu* har det bestemte syntagme *le classeur bleu* ikke den samme type non-specifikke fortolkning, fordi den bestemte artikel som set i VI, 3. ovenfor,

10. Om begreberne 'bestemt' og 'ubestemt' i almindelighed, se Kleiber (1994b).

indfører en præsupposition om, at der eksisterer ét individ, der tilfredsstiller substantivets beskrivelse. Afsender kan derfor ikke bruge den bestemte artikel uden at postulere eksistensen af en sådan størrelse.

Det blev foreslået i Kapitel I, 4.0, at de forskellige værdier af ubestemt og bestemt artikel kan afledes fra en grundlæggende distinktion, **referentiel** over for **deskriptiv** (eller **attributiv**) brug. Vi vil her argumentere for, at de forskellige anvendelser, som beskrives med betegnelser som 'specifik', 'non-specifik', 'partikulær', 'generisk' faktisk kan reduceres til denne enkle og fundamentale skelnen. De prototypiske værdier af ubestemt og bestemt syntagme vil således kunne fremstilles:

	Referentiel	**Deskriptiv**
Ubestemt	Specifik	Non-specifik
Bestemt	Partikulær	Generisk

De forskellige læsninger som non-specifik og generisk, man traditionelt har skelnet, kan i de fleste tilfælde vises at hvile på samspillet mellem konteksten og det pågældende syntagmes værdi som referentielt eller deskriptivt.

2. Specifik og non-specifik

Som set i VI, 2. ovenfor klassificerer de ubestemte artikler *un, du, des* syntagmet og bruges derfor hovedsagelig ved indføringen af nye størrelser i teksten. Sådanne størrelser kan som set i 1. opfattes specifikt eller non-specifikt.

Ved specifik anvendelse etableres der en reference til en for modtager ny størrelse, som indføres i teksten, og hvis eksistens altså asserteres:

> *Vingt minutes plus tard,* ***une oreille*** *qui passait par là entendit à travers la porte close la frappe régulière d'****une machine à écrire*** (Pennac *Fée* 69)

Denne nye størrelse kan være en del af en allerede indført størrelse og dermed også specifikt refererende:

> *A côté de lui le cahier d'écriture du Petit (...) Un courant d'air mouillé soulève justement* ***une page*** *du cahier, qui retombe, comme si elle n'avait plus la force* (Pennac *Fée* 142)

Non-specifik

Termen 'non-specifik' bruges på mindst to forskellige måder i litteraturen, som det er nødvendigt at behandle først. Den første illustreres af eksempler som:

A plusieurs reprises, ***un homme*** *se présenta chez elle* (Corblin 1987:34)

Den non-specifikke fortolkning svarer her til, at man ikke ved, om det hver gang er den samme mand. Lignende tilfælde af non-specificitet citeres også af andre, jf. eksempler som:

Every evening at six o'clock a heron flies over the chalet (Lyons 1977:188)

Une mésange a mangé mes graines de pétunia (Galmiche 1983:69)

Det er dog let at se, at der i sådanne tilfælde er tale om en referentiel brug, idet der, som der gøres opmærksom på af Galmiche (1983:69 f.), asserteres eksistens af en referent, som blot ikke kan identificeres. Der er altså tale om en referentiel brug, som ikke svarer til den non-specifikke læsning af:

Je cherche un classeur bleu.

Denne brug af den ubestemte artikel er, som eksemplerne også viser, begrænset til iterative kontekster, hvor et udtryk denoterende flere forekomster giver mulighed for forskellige identifikationer ved den indefinitte beskrivelse: samme beskrivelse for samme størrelse, eller samme beskrivelse, som passer på flere størrelser. Sådanne iterative udtryk kan altså beskrives enten som havende den indefinitte beskrivelse i deres virkefelt, hvorved man opnår den non-specifikke fortolkning:

[A plusieurs reprises, un homme] se présenta chez elle.

idet kun eksistensen af et individ derved asserteres for hver forekomst. Eller den indefinitte beskrivelse kan være uden for tidsudtrykkets virkefelt, hvorved der asserteres eksistens af et individ uafhængigt af det iterative udtryk:

[A plusieurs reprises], un homme se présenta chez elle.

Hvis man fjerner de iterative faktorer, vender udtrykkene tilbage til en helt banal referentiel læsning:

Une fois, un homme se présenta chez elle.
This evening at six o'clock a heron flies over the chalet.
Une mésange a mangé ma graine de pétunia.

I sådanne udtryk er det altså interaktionen mellem ubestemt artikel, iterativ kontekst og verbets tempus, der giver den specielle læsning. Dette fremgår, hvis man ændrer tempus:

Une mésange aura mangé mes graines de pétunia (Galmiche 1983:69)

Her ser man, at billedet igen skifter, idet udtrykket ved hjælp af futur antérieur indfører en alternativ mulig verden, hvor der ikke kan være tale om at assertere eksistens. Og her genfinder vi den anden brug af 'non-specifik', nemlig den non-referentielle brug af en indefinit beskrivelse: Ikke blot kan man ikke identificere *une mésange*, man ved heller ikke, om der er nogen. Man har altså tre anvendelser af ubestemt syntagme:

	Specifik	**Iterativ**	**Non-specifik**
Referentiel	+	+	−
Identificeret	+	−	−

som kan illustreres af følgende eksempler (Corblin 1987:44):

Pierre attrapa un poisson.
A plusieurs reprises, Pierre attrapa un poisson.
Pierre voulait attraper un poisson avant le repas.

Den (ægte) non-specifikke brug af ubestemt artikel medfører altså ingen assertering af eksistens af et eksemplar, men nok af den klasse, som beskrives af substantivet (jf. Galmiche 1983:67, van Peteghem 1989:46 ff.). Syntagmet refererer ikke, men beskriver en klasse, ud af hvilken der tilsyneladende tilfældigt tages et eksemplar. Udsagnet gælder således ikke et individ: "dans l'utilisation non spécifique son intention (du locuteur) communicative ne porte sur aucun individu particulier" (Galmiche 1983:67). Men det følger ikke, som det ofte hævdes (jf. Galmiche 1983:66, 71), at der altid er tale om et hvilket som helst eksemplar, således at syntagmet ækvivalerer med *quiconque* eller kan udvides med et *quelconque*. Selv om et non-specifikt syntagme som:

Jean veut épouser une Espagnole.

i visse anvendelser sikkert kan udvides med et *quelconque*[11], så er den mest oplagte fortolkning trods alt, at beskrivelsen *Espagnole* fastsætter en nødvendig, men næppe tilstrækkelig betingelse (jf. Kapitel I, 4.0): 'Jeans kommende kone skal være spansk'. Dette svarer til det, Galmiche har beskrevet som en "condition d'appartenance", der påhviler non-specifikke syntagmer (cit. Jonasson 1986:314 ff.).

Derimod éntydiggøres udtrykket ved indsættelse af *certain*:

Jean veut épouser une certaine Espagnole.

11. Med den fare for tvetydighed, nemlig betydningen 'ordinær', som dette medfører.

hvorved man får et specifikt og altså referentielt udtryk.

Som set optræder non-specifikke syntagmer kun i visse kontekster, hvor der på en eller anden måde er tale om andre mulige verdener end den aktuelle. Det drejer sig først og fremmest om O-relationen i forbindelse med verber, der som *chercher, vouloir*, åbner en alternativ verden, S-relationen i forbindelse med verbaltempora som conditionnel (passé) og futur (antérieur), og med generelle eller adverbielt generaliserede prædikater.

Når man siger, at den non-specifikke læsning er non-referentiel, så har man ikke derved sagt, at der ikke anaforisk kan henvises til et non-specifikt syntagme (jf. Galmiche 1983:68). Denne misforståelse stammer fra sammenblandingen af anaforisk relation og reference (jf. Kapitel I, 4.2). Man kan nemlig udmærket henvise anaforisk til et non-specifikt syntagme:

On ne quitte vraiment ***un être aimé*** *que lorsqu'****il*** *n'est plus là* (Dard *San Pedro* 2.115)

Dette gælder også det ubestemte pronomen *quelqu'un*:

Elle nous défrime tous alternativement, posément, comme ***quelqu'un*** *cherchant à se rappeler dans quelles circonstances* ***il*** *a rencontré des compagnons de voyage* (San Antonio *Cadeau* 68)

Den eneste betingelse er, at man bliver inden for den alternative verden, der bygges op:

Jean veut épouser ***une Espagnole*** *et* ***l'****installer dans un appartement somptueux.*

Det er netop i forbindelse med en særlig anaforisk konstruktion, nemlig relativsætninger, at man på fransk har et sikkert kriterium for distinktionen specifik/non-specifik. Hvor en specifik antecedent følges af indikativ i relativsætningen, følges en non-specifik af konjunktiv (jf. FG 328 ff., Galmiche 1983:69):

Je veux épouser une femme qui va à la pêche.
Je veux épouser une femme qui aille à la pêche.

Derimod ser pluralisanaforer af typen:

(... un chat ...) Je ne ***les*** *aime pas.*

ikke ud til at være begrænsede til non-specifikke antecedenter, da eksemplet kan bruges som fortsættelse i begge følgende kontekster:

a. *Il te faudrait un chat.*
b. *J'ai acheté un chat.*

Non-specifik og generisk

Man ser ofte en distinktion mellem non-specifik og generisk læsning af ubestemt syntagme således, at eksempler som:

Une société repose sur des valeurs.

kaldes generiske (Corblin 1987:50). Denne fortolkning stammer ifølge Corblin fra artiklens grundværdi af '1' og en gennemgang af et stort antal tilfælde, hvor prædikatet verificeres for hver forekomst (1987:50 ff.). Tilsvarende taler Martin (1989:9) om en ekstensionel karakteristik af genericiteten, hvorved der foretages en gennemgang og uddragning af et individ eller en gruppe, om hvem prædikatet så verificeres hver gang.

Den generiske læsning af den ubestemte artikel er begrænset til S-relationen og i forbindelse med generelle prædikater. I andre tilfælde har man en non-specifik læsning:

Ce n'est pas une façon de décrire une société.

I de tilfælde af non-specifikt syntagme, vi har diskuteret ovenfor, indtager syntagmet O-relationen, og man kunne mene, at den generiske læsning i virkeligheden blot fremkommer ved non-specifikt syntagme med S-relation sammen med prædikater af en særlig type (jf. Jonasson 1986:316 ff.). Heraf følger, at den såkaldte generiske anvendelse af den ubestemte artikel som i:

Un chien ne se promène pas sur la voie publique sans collier (Carlier 1989:34)

er en non-specifik brug, idet den særlige generiske nuance ligger i sætningen, ikke i S-syntagmet. Det er nemlig prædikatet i præsens med dets tydelige deontiske modale betydning, der frembringer en generel læsning. Dette parret med en non-specifik læsning af S-syntagmet giver et generisk udsagn. Det samme er tilfældet med udsagn som følgende (Wilmet 1990:125):

Un enfant est toujours le produit de sa mère.

hvor prædikatet igen udsiger noget generelt, men denne gang i aletisk modalitet.

I sådanne tilfælde er det altså kombinationen af et non-specifikt brugt syntagme som subjekt med et generelt, modaliseret prædikat, der giver et generisk udsagn. Man ser igen S-relationens propositionskonstituerende funktion i en central rolle! Identifikationen af den generiske anvendelse af ubestemt syntagme med den non-specifikke som subjekt ved visse prædikater er også den, Corblin kommer frem til: "... les interprétations génériques de l'indéfini singulier *un N* ne sont probablement rien d'autre qu'une interprétation non spécifique, produite par un opérateur qui multiplie la validité d'un énoncé vérifié à chaque fois pour une valeur individuelle prise sur

la classe. Il y aurait donc, au fond, identité de nature entre la réitération (...), et le générique" (1987:53). Vi vil dog foreslå en anden forklaring end Corblins kvantifikationelle analyse.

Nu er der visse tegn på, at den generiske anvendelse af ubestemt syntagme ikke uden videre kan reduceres til non-specifik brug som subjekt sammen med visse prædikater. Der er dem, der mener, at man også har generiske anvendelser som objekt eller i andre ledfunktioner, for eksempel Jonasson (1986:329 ff.), som blandt andet citerer eksempler som:

*Je crois **un ami** sur parole.*
*Tu pousses très loin ta conception des devoirs d'**une mère**.*
*On ne traite pas **une femme** comme cela.*

Uden en helt klar og utvetydig definition af, hvad der ligger i betegnelsen 'generisk' (jf. Kleiber & Lazzaro 1987, Forsgren 1989), er det dog vanskeligt at slutte andet end, at de fremhævede syntagmer er non-specifikke, og at den generiske betydning, dvs. den modale eller maksimeagtige nuance, der ligger i disse eksempler, først og fremmest kommer fra prædikaterne, som dels er generelle (*Je crois, ta conception*), dels præskriptive (*On ne traite pas*). Der er intet, der tyder på, at de ubestemte syntagmer i sig selv her har en særlig "generisk" betydning. Og når man ser på de eksempler på generiske syntagmer, der citeres i litteraturen, så finder man faktisk en næsten total komplementær distribution: Den generiske læsning tilskrives *un N* som S, den non-specifikke som O. Men der er tilsyneladende tilfælde, hvor man i samme omgivelser kan have forskellige fortolkninger, jf. Jonasson (1986:312):

Un soldat du 2e régiment peut (doit) participer au déjeuner officiel.

Her kan man foruden den specifikke læsning se både en non-specifik og en generisk læsning, som isoleres ved fortsættelserne i henholdsvis a. og b.:

a. *... mais le malheureux n'a pas encore été choisi.*
b. *... ceci est inscrit au règlement.*

Men heller ikke her synes det muligt at lokalisere forskellen, som er klar nok, til en forskel i det ubestemte syntagme. Som i de andre tilfælde ligger forskellen i forholdet mellem subjektet og prædikatet: Ved den non-specifikke læsning siges det, at en eller anden soldat, måske udvalgt ved lodtrækning, kan/skal deltage i frokosten og modalverbet kan ikke udelades; ved den generiske siges det, at det er fastsat som et princip for frokosten, at en soldat skal deltage, og her kan modalverbet udelades:

Selon le règlement, un soldat du 2e régiment participe au déjeuner officiel.

I det første tilfælde sættes subjekt + prædikat ind i rammen af en specifik situation, i det andet er der en generel forskrift. Der er altså tale om en slags modsætning mellem noget relativt og noget

absolut.

Den non-specifikke læsning optræder som set i visse modificerede kontekster, ofte af et modalt tilsnit. Og især når det non-specifikke syntagme indtager S-relationen, og altså grundlægger prædikationen sammen med generelle prædikater, får det en generisk nuance fra den **objektivt modaliserede kontekst**, dvs. modaliteten står ikke for afsenders egen regning. Derfor er den non-specifikke/generiske fortolkning udelukket fra den upersonlige præsenteringskonstruktion, der som set i Kapitel IV, 6.3 indfører en **subjektiv modalitet**. Hvor a. kan læses enten specifikt eller non-specifikt/generisk, kan b. kun læses specifikt (jf. Willems 1989:175):

a. *Une découverte sensationnelle s'annonce.*
b. *Il s'annonce une découverte sensationnelle.*

Præsenteringskonstruktionens subjektive modalitet er uforenelig med den non-specifikke/generiske læsnings maksimeagtige karakter, jf. Martin (1970:385 f.):

Un bon vin se conserve en cave.
** Il se conserve un bon vin en cave.*

Disse forhold hænger sammen med, at generiske udsagn nødvendigvis er kategoriske, jf. Jonasson (1986:335 ff.), hvor præsenterings-konstruktionen er tetisk, jf. Kapitel I, 4.4. Derfor har den non-specifikke/generiske læsning et særligt forhold til dislokering, som er en eksplicitering af det kategoriske udsagns tvedelte opbygning. Det er nemlig normalt kun non-specifikke/generiske ubestemte syntagmer, der kan dislokeres, jf. Larsson (1979):

Un homme, cela parle comme cela.
**Un homme, il siffla.*

Denne regel gælder dog ikke undtagelsesløst, se Kapitel IX, III, hvor der citeres eksempler som:

Un copain d'à côté, il a gagné ça, il a gagné vingt-cinq mille balles.

jf. for italiensk Korzen (1996a:319). Selv om dislokeringen af ubestemt syntagme således ikke entydigt er reserveret den non-specifikke/generiske læsning, så modsiges den betragtning, at generiske udsagn nødvendigvis er kategoriske, ikke heraf. Derfor kan ubestemte syntagmer kun læses som specifikke i den tetiske præsenteringskonstruktion, jf. Kapitel IV, 6.3:

Il est venu un homme.

Lignende faktorer er sandsynligvis på spil ved ekstrapositioner som følgende, jf. Gunnarson (1982:48):

Une copie circule toujours d'un article de Chomsky.

hvor en non-specifik/generisk fortolkning er udelukket. Man kan forestille sig, at selve ekstrapositionen og det derved opståede diskontinuerte subjektsyntagme gør, at sætningen nødvendigvis må læses specifikt, jf. en parafrase som: 'Der er en artikel i omløb, og den er af Chomsky'. Den non-specifikke/generiske fortolkning bliver derimod mulig, ja ligefrem sandsynlig i:

Une copie d'un article de Chomsky circule toujours.

De to typer udsagn og læsningen af ubestemte syntagmer kan derfor resumeres:

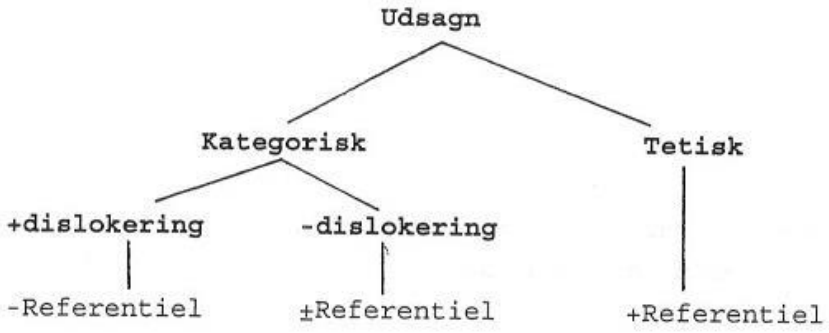

3. Referentiel og deskriptiv

En distinktion mellem referentiel og attributiv brug blev oprindelig indført af Donnellan (1966) for at gøre rede for tvetydigheden i definitte beskrivelser som:

Smith's murderer is insane (Donnellan 1966:102)

Vi vil imidlertid udvide distinktionen til også at omfatte indefinitte beskrivelser og vælger at tale om **referentiel** over for **deskriptiv** anvendelse[12].

Ved den **referentielle** anvendelse af et syntagme udpeger man ved hjælp af den beskrivelse, substantivet i et nominalsyntagme rummer, et eller flere individer i verden. Som set ovenfor i diskussionen af specificitet, identificeres dette eller disse individ(er) ikke nødvendigvis ud over, at de svarer til beskrivelsen. Ved den **deskriptive** anvendelse derimod giver man kun en beskrivelse uden at koble den på individer i verden. Man beskriver individer med de og de egenskaber, men man bruger ikke denne beskrivelse til at udpege og identificere eksemplarer. Det kan godt være, at der findes individer, der tilfredsstiller beskrivelsen, men det er irrelevant

12. Ingen af termerne 'attributiv' og 'deskriptiv' er helt ideel. Vi foretrækker dog 'deskriptiv' for at få en ret generel term; 'attributiv' har nok en for fast og central plads i dansk grammatisk terminologi til at være helt brugbar, selv om den i forhold til fransk *attribut* 'prædikativ' giver de helt rigtige associationer.

og uinteressant. Afsender interesserer sig kun for beskrivelsen og tilskynder ikke modtager til at søge efter referenter. Det er let at se af denne beskrivelse, at den deskriptive brug er tæt knyttet til den non-specifikke anvendelse, men den er mere omfattende og generel: Lige som den generiske anvendelse af den ubestemte artikel kan ses som en særlig udgave af den non-specifikke, er denne en særlig udgave af den deskriptive brug.

Som set forudsætter reference en beskrivelse eller et navn, som tillader at udpege (afsender) og identificere (modtager) en referent, dvs. en størrelse i verden. Det er denne funktion, der begrunder valget af beskrivelse, dvs. substantivet: Hvis man har brug for en given skruetrækker bruger man beskrivelsen *tournevis*, etc. Men selve beskrivelsen kan blive vigtigere end udpegningen af en referent og for eksempel begrundes i tekstsammenhængen af argumentative eller andre formål. Herved opstår en anvendelse af indefinitte syntagmer, som ofte kaldes attributive (eller deskriptive), selv om de samtidig er referentielle (jf. Galmiche 1983:77 f.):

> *Puisque je tiens cela d'**un médecin**, je suis porté à la prendre au sérieux.*

Sådanne beskrivelser optræder ofte appositionelt som tilføjelser, eventuelt hele sætninger:

> *Sept, même, avec le chien qui avait accompagné le petit. **Un chien épileptique**, sa langue pendait sur le côté* (Pennac *Fée* 308)

Der er altså referentielle indefinitte beskrivelser med beskrivende dominans og der er referentielle indefinitte beskrivelser med referentiel dominans. Men dette gør ikke uden videre de førstnævnte til deskriptive anvendelser. De er stadig referentielle og specifikke, jf. van Peteghem (1989:47).

Den deskriptive brug hører prototypisk hjemme i prædikativ funktion, hvor syntagmet jo netop bruges ikke refererende, men beskrivende eller attributivt:

> - *Si vous n'êtes pas **une pute**, belle dame, qui êtes-vous?* (Pennac *Fée* 95)

S-syntagmet beskrives ved den intension, som gennem prædikativet tilskrives, **attribueres**, det. Den prædikative funktion, $A_{præd}$, er netop den non-referentielle kontekst par excellence, for nogle ligefrem per definition (jf. Galmiche 1983:85, Bache 1997:96 f.). For Corblin (1987:105) kan prædikativet ikke være fuldtud referentielt, fordi det ikke er frit i den forstand, at det er bundet til subjektet af kongruensbegrænsninger. Denne binding kan man fortolke således, at det prædikative syntagme udelukkende bruges til at beskrive subjektet, ikke til at referere til et (andet eller samme) individ (se Kapitel III, 6.3.4). Dette stemmer med, at det er i den prædikative funktion, man finder artikelløse syntagmer, dvs. substantivsyntagmer, som jo kun kan være beskrivende (se VI, 1. ovenfor). Denne beskrivende anvendelse af substantivsyntagmer findes i moderne fransk ikke uden for den prædikative anvendelse, bortset fra arkaiserende udtryk i forbindelse med *jamais*:

*Jamais **banquet** n'a rassemblé autant de convives, jamais **publicité** plus large n'a été donnée* (Soisson *Charles* 93)

Det er også en rent beskrivende brug, man har i de faste udtryk af typen *avoir peur, avoir besoin, rendre grâce* ..., som er rester af gamle inkorporeringskonstruktioner (jf. Herslund 1994).

Det rent beskrivende indhold af den prædikative funktion stemmer med, at proprier, som er benævnende, men ikke beskrivende, ikke forekommer prædikativt (jf. Boone 1987:97, 1997:616):

?*Il est Jean.*[13]

Der er tilsyneladende undtagelser hertil, men de bekræfter for så vidt kun det sagte, som de netop bruger proprier beskrivende og ikke benævnende: 1. ved verber, som rummer semet 'navn' (*appeler, baptiser* ...), 2. ved roller, hvor propriet denoterer en dramatisk person og ikke navnet selv (*Gérard Philippe est Le Cid*), jf. Jonasson (1994:77 ff.), og 3. hvor subjektet også er et proprium, og hvor prædikativet igen denoterer en person og ikke et navn i sig selv (*Floridor est Célestin*); se Kapitel III, 6.3.4.

I den prædikative funktion kontrasterer ubestemt nominalsyntagme med prædikativsyntagme, substantiv- og adjektivsyntagmer. Men de kontrasterer kun ved én af de tre typer prædikativer, vi regner med (jf. Kapitel III, 6.3.4), nemlig det klassificerende prædikativ; det beskrivende prædikativ har kun prædikativsyntagme og det identificerende prædikativ kun bestemt nominalsyntagme. Ved det klassificerende prædikativ har man to konstruktioner:

a. *Il est médecin.*
   Il est un médecin.
b. **C'est médecin.*
   C'est un médecin.

Ved et subjekt, som denoterer et individ, hvadenten udtrykket er anvendt referentielt eller ej, kan man enten bruge det rent beskrivende substantiv(syntagme) *médecin* eller det beskrivende og klassificerende ubestemte nominalsyntagme *un médecin*, som jo rummer en klassifikator[14]:

*Clara est **photographe**.*

13. Det bibelske *Tu es Pierre* (Mat. 16, 18) bygger jo på et ordspil i den græske tekst: *συ εἶ Πέτρος, καί επί ταύτη τη πέτρα οικοδομήσω μου την εκκλησίαν* 'du er Peter (’sten, fjeld’), og på den klippe vil jeg bygge min kirke'.

14. Hermed kan fransk lave en skelnen mellem beskrivelse og klassifikation, som for eksempel engelsk ikke kan, hvor man kun har *He is a doctor*. Den ubestemte artikels funktion i fransk som klassifikator skinner igennem her.

> *Pour nombre d'entre eux, la reconversion est* ***une âpre compétition*** (*Express* 25.6.98, 57)
>
> *Votre fille était* ***une idéaliste****, à sa façon* (Pennac *Fée* 264)

Men ved det rent introducerende subjekt *ce* kan man kun have det beskrivende og klassificerende ubestemte nominalsyntagme, da *ce* ikke identificerer et individ, som prædikativets beskrivelse kan forankres i og dermed klassificere (jf. Boone 1997:617):

> *Ce gros Ponthard-Delmaire (...) n'était pas seulement* ***un architecte****. Ce n'était pas non plus* ***un père éploré*** (Pennac *Fée* 263)
>
> *Clara est* ***une photographe****. Dès l'ouverture de ses yeux amande, il y a seize ans, ce fut* ***une photographe*** (Pennac *Fée* 108)

Efter *ce* må afsender nemlig give de oplysninger, der er nødvendige for modtager for at placere referenten i en klasse eller eventuelt identificere den som den eneste af slagsen, da *ce* ikke klassificerer (jf. Boone 1987:100):

> *C'est un professeur.*
> *C'est le professeur.*
> **C'est professeur.*

Uden for den prædikative brug mødes den deskriptive læsning også hyppigt i sammenligninger, hvor det, der sammenlignes med, ikke er en størrelse, en ekstension, men et sæt af egenskaber, en intension. Også her ser man klart, at syntagmet skal opfattes deskriptivt, ikke referentielt:

> *La plaque de verglas ressemblait à* ***une carte d'Afrique*** (Pennac *Fée* 13)
>
> *et la veuve Dolgorouki traînait maintenant comme* ***une jeunette****, le long de la rue Tourtille* (Pennac *Fée* 90)
>
> *On aurait dit* ***un fantôme*** *cherchant à reprendre corps en étreignant un vivant* (Pennac *Fée* 285)
>
> *Coudrier voyait l'ensemble se troubler, comme* ***un lac*** *d'une irréprochable limpidité dans lequel* ***un farceur*** *eût versé* ***une seule goutte d'invraisemblance*** (Pennac *Fée* 289)

Den deskriptive læsning af ubestemt syntagme i andre kontekster kan illustreres af følgende:

> ***Un lecteur de Benveniste*** *pourrait nous soupçonner de confondre ici nom composé et*

synapsie (Cadiot 1993:234)

Parce que des types qui sont capables de faire ça *à* ***un appartement*** *s'autorisent tout quand ils ont* ***une Julia*** *entre les mains* (Pennac *Fée* 131)

- *Qu'est-ce qu'on peut chercher chez* ***une journaliste****?* (Pennac *Fée* 136)

d'une certaine façon vous en êtes bel et bien le responsable, pour la seule raison que ces personnes ont besoin d'**un responsable**! (Pennac *Fée* 217)

Det ubestemte syntagme denoterer her ifølge de gængse analyser som diskuteret i 2. ovenfor et eller andet ikke-identificeret individ, tilsyneladende tilfældigt udvalgt blandt en fastlagt mængde, og vi genfinder her den non-specifikke læsning. Men som man kan se vil det være forkert at slutte, at dette individ er vilkårligt udvalgt i den forstand, at udsagnet gælder for alle individer i mængden. Og det er i det hele taget tvivlsomt, om der er tale om en sådan udvælgelse. Det synes meget mere oplagt at antage, som vi gør her, at der simpelthen er tale om en deskriptiv anvendelse af ubestemt syntagme, som får den typiske non-specifikke læsning i kontekster med conditionnel, modalverbum eller lignende udtryk, som åbner alternative verdener:

Pour rien au monde Carregga n'aurait emprunté ***un trombone*** *sans en demander l'autorisation* (Pennac *Fée* 102)

Avis à tous les apprentis boucs émissaires: ***un bon bouc*** *doit aller* au-devant *de l'engueulade, bastonner sa coulpe avant même d'être accusé* (Pennac *Fée* 267)

Den deskriptive læsning af ubestemt syntagme, som altså hovedsagelig forekommer prædikativt, i sammenligninger og visse modaliserede kontekster, kan ses som en læsning af syntagmet med en skjult prædikation (hvorfor benævnelsen 'attributiv'):

un trombone
=
'un qui est trombone'

og det er ud fra dette prædikative indhold i den deskriptive anvendelse, man uden for den prædikative anvendelse kommer til non-specifikke og generiske læsninger.

4. Generisk

Hvis den såkaldte generiske anvendelse af ubestemt syntagme, som set i 2. og 3. ovenfor kan reduceres til en deskriptiv anvendelse især som subjekt i visse generelle og/eller modaliserede sætninger, så at der fremkommer et generisk udsagn, så har bestemte nominalsyntagmer, som set i VI, 3.4, tilsyneladende autonome generiske anvendelser, dvs. generisk læsning i sætninger,

hvor det ikke er prædikatet, der medfører den generiske læsning, selv om en sådan kan støttes eller umuliggøres af den videre kontekst. Det drejer sig om typer som:

> ***L'homme*** *a mis le pied sur la lune en 1969.*
>
> ***Les carottes*** *qui poussent ici sont plus grosses que les autres.*
>
> *Et Dieu créa* ***la femme****.*
>
> *Mes amis aiment* ***le jazz****.*
>
> *Et pourtant, dis, c'est devenu hors de prix,* ***la panthère****, par rapport* ***au boeuf*** (San Antonio *Certaines* 64)

hvor der netop ikke i alle tilfælde er tale om generelt brugte prædikater, og hvor det bestemte syntagme med generisk betydning ikke er begrænset til S-relationen.

Generisk brugt syntagme og generisk udsagn

Når det drejer sig om bestemt nominalsyntagme, må man altså nøje skelne mellem generisk brugt syntagme og generisk udsagn. Den generiske læsning af bestemt nominalsyntagme kan ses som en default-læsning, jf. Korzen (1996b) for dette synspunkt på italiensk. Når beregningsomstændighederne ikke tillader identifikation af et specifikt individ, må syntagmet opfattes som de i VI, 3.1 ovenfor omtalte unika, som identificeres umiddelbart, og som næsten er proprier: *le N* bliver navnet på en klasse (jf. Corblin 1987:106). Dette medfører i visse tilfælde så en tendens til stort begyndelsesbogstav[15]:

> *C'est bizarre,* ***l'Homme*** (Pennac *Fée* 269)
>
> *c'est* ***l'amour avec un grand A*** *que je vous offre, tout l'amour du monde!* (Pennac *Marchande* 86)

Som set i VI, 3. medfører den bestemte artikel en præsupposition om eksistens og unicitet. Der eksisterer ét og, med visse modifikationer, jf. 3. ovenfor, kun ét individ, der tilfredsstiller substantivets beskrivelse: *le N* denoterer et individ som substantivets indhold tillader at isolere fra andre individer. I den generiske brug benævnes der en art repræsenteret ved et individ, som således isoleres fra andre arter. Det bestemte nominalsyntagme har altså tre hovedanvendelser:

---

15. Det er i denne forbindelse måske værd at minde om, at unika lige som proprier havde tendens til stort begyndelsesbogstav i oldfransk: *Sainte Eglise, Charles*.

Anafor/Katafor:

... un homme ... ***l'****homme ...*
... une maison ... ***le*** *toit ...*
... ***l'****homme ... que tu as vu ...*

Unikum:

... ***le*** *soleil ...*

Generisk:

... ***l'****homme ...*

Men i og med, at man siger, at det generiske syntagme benævner en klasse, så siger man også, at der ikke refereres i strikt forstand, og vi genfinder her den **deskriptive** brug, der som set ovenfor var ansvarlig for den non-specifikke/generiske anvendelse af det ubestemte syntagme. Når man netop ytrer:

L'homme a mis le pied sur la lune en 1969.

så refererer man nok til en specifik begivenhed, men ikke nødvendigvis til et specifikt individ. Man benævner den art, som repræsenteret ved ét individ, udførte den omtalte bedrift. Beskrivelse og benævnelse smelter sammen i den deskriptive brug.

Denne deskriptive brug af det bestemte syntagme kan være af forskellige typer:

1. Navnet på arten:

C'est bizarre, ***l'Homme*** (Pennac *Fée* 269)

2. Arten som eksemplar:

L'homme *a mis le pied sur la lune en 1969.*

3. Underart:

Le torrent est contre moi, mais rien ne peut arrêter ***l'homme qui court*** *quand il n'a plus de but* (Pennac *Fée* 132)

Et generisk brugt syntagme er dog ikke nok til at danne et **generisk udsagn**. Et generisk udsagn er en sætning, hvis subjekt, bestemt eller ubestemt, læses deskriptivt, og hvis hele struktur lægger op til fortolkning som et generelt, eventuelt analytisk udsagn af mere eller mindre præskriptiv natur, dvs. som maksime eller definition (jf. Jonasson 1986:320 ff., Herslund 1990):

Le crime *est ce qui enfreint la loi* (Miquel *Guerre* 326)

Netop maksime-karakteren er væsentlig for forståelsen af generiske udsagn. Det er jo netop, når

man ser nogen forsøge at fodre en kanin med en frikadelle, at man vil kunne ytre:

Le lapin n'est pas carnivore.

eller når man ser en trehjulet bil, at man får trang til at fremsætte det generiske udsagn:

Une voiture a quatre roues!

Eksemplerne viser også, at fortolkningen af genericitet som universel kvantifikation, dvs. 'det gælder for alle medlemmer af klassen ...', er håbløs (jf. for eksempel Kleiber 1989b, 1990, Martin 1989, Herslund 1990), hvorfor vi ikke vil gå nærmere ind på den her.

Det generiske udsagns prædikat skal være brugt generelt, ikke partikulært, dvs. fortrinsvis i præsens. Dets indhold fremstilles som eviggyldigt, eller gyldigt for den periode, der eventuelt fastlægges i sætningen:

Au moyen âge, l'enfant n'existe pas.

Her kan kun bruges præsens, en passé simple ville omdanne sætningen til et partikulært udsagn og *l'enfant* til et specifikt refererende syntagme.

Modsætningen mellem generelt og generisk udsagn fremgår for eksempel af følgende tvetydighed (Dahl 1985):

Mes amis aiment le jazz.

Taget generelt rummer udsagnet *mes amis* som et referentielt syntagme, om hvilket der udsiges den generelle karakteristik, at de elsker jazz. Den generiske læsning derimod er nærmere et analytisk udsagn, som opstiller nogle definitoriske betingelser for at være mine venner. Det er ikke vanskeligt at se, at denne som andre tvetydigheder, man møder i litteraturen, kan fortolkes som hvilende på distinktionen referentiel − deskriptiv: Med en referentiel læsning af subjektet får man et partikulært eller generelt-habituelt udsagn, med en deskriptiv læsning af subjektet får man et generisk udsagn.

Man må altså skelne forskellige typer udsagn afhængigt af både deres subjekt og deres prædikat:

1. Referentielt subjekt:

a. Partikulært prædikat

Les amis sont arrivés hier à midi.
Un ami est arrivé hier à midi.

b. Generelt prædikat

Les amis adorent les carottes.
**Un ami adore les carottes.*[16]

2. Non-referentielt (Deskriptivt) subjekt:

a. Partikulært prædikat

L'homme a mis le pied sur la lune en 1969.
**Un homme a mis le pied sur la lune en 1969.*[17]

b. Generelt prædikat

L'homme est un animal rationnel.
Un homme est un animal rationnel.

Et generisk udsagn opstår med andre ord kun, når både subjektet er et deskriptivt brugt syntagme, og prædikatet er generelt, dvs. i nøjagtig de kontekster, hvor det deskriptivt brugte ubestemte syntagme automatisk får en generisk læsning. Det er nemlig karakteristisk, at det til 2. a. svarende udtryk med ubestemt subjekt:

Un homme a mis le pied sur la lune en 1969.

ikke kan fortolkes generisk, kun referentielt, da prædikatet er partikulært. Omvendt kan, som set i 2. ovenfor, et ubestemt syntagme ikke forbindes med et generelt prædikat, uden at det får en deskriptiv læsning, og udsagnet bliver generisk.

Denne dobbelte betingelse for et generisk udsagn svarer til, at det er et deskriptivt syntagme, der kombineres med et rent intensionelt prædikat i prædikationen. Hvor der ved de referentielle subjekter med såvel partikulært som generelt prædikat (1. a. og b.) prædiceres noget om en ekstension, og det deskriptive subjekt i 2. a. forbindes med et ekstensionelt defineret prædikat, dvs. fastlagt i tid og rum, så giver foreningen af et deskriptivt brugt subjekt og et intensionelt prædikat i 2. b. den for generiske udsagn karakteristiske betydning af definition eller forskrift. Definitioner og forskrifter går jo typisk på intensionelt og ikke ekstensionelt fastlagte situationer. Det intensionelt brugte prædikat forbindes altså her med et deskriptivt brugt syntagme. Men som set er der to slags S-syntagmer, ubestemt og bestemt, som kommer til den generiske læsning ad to forskellige veje. Ved det ubestemte syntagme:

Une femme sait toujours ces choses.

16. Stjernen går kun på, at sætningen ikke kan læses med referentielt subjekt. Denne læsning kan dog opstå ved modifikation af det ubestemte subjektsyntagme: *Un ami à moi adore les carottes, Un type que je connais adore les carottes*, etc.

17. Stjernen går kun på, at sætningen ikke kan læses med deskriptivt subjekt.

er det klassifikatorens numerale værdi, der spiller ind. Og man kan have andre mensurale klassifikatorer i generisk anvendelse såsom talord (jf. Corblin 1987:67 ff.):

Deux époux finissent par se ressembler.

eller den ubestemte artikel i pluralis, selv om det ofte hævdes, at den ikke kan anvendes generisk:

Des pays voisins finissent par se fédérer.

Denne fortolkning støttes af, at man også kan have alkvantoren *tout*:

Toute femme sait ces choses.

Som diskuteret i 2. og 3. ovenfor, er den generiske læsning af ubestemt syntagme den deskriptive brug af syntagmet i en kontekst, der ikke nødvendigvis fremtvinger en partikulær læsning (jf. Corblin 1987:49). I modsætning til Corblin antager vi dog ikke eksistensen af en operator, der gør rede for genericiteten[18], det er selve den deskriptive læsning af S-syntagmet, nemlig: *'une qui est femme'* i forening med det intensionelt brugte prædikat, der sørger for det.

Den anden type generisk udsagn illustreres af:

La femme n'est plus l'égale de l'homme.

Her har man et bestemt S-syntagme, som de beregningsbetingelser, der knytter sig til den bestemte artikel, ikke tillader at fastlægge på anden måde end som et unikum-syntagme, der som set næsten har status af proprium. Og denne status opnås fuldstændigt i den deskriptive brug, der netop har som konsekvens, at syntagmet bliver navnet på den intension, dets substantiv rummer. Eksemplet kan parafraseres:

'Ce qui s'appelle '**femme**' n'est plus ...'

Disse to måder at komme til genericiteten på forklarer samtidig, hvorfor man ikke altid har et frit valg mellem de to artikler.

Ubestemt og bestemt generisk

Det er karakteristisk, at definitioner og analytiske udsagn både kan have ubestemt:

Un carré a quatre côtés (Corblin 1987:49)

18. Kleiber (1989b:158) taler også om en "facteur générique", som der dog ikke gøres nærmere rede for.

og bestemt artikel:

Le chat est un mammifère.

Forskellen er, at man bruger den bestemte artikel ved subjekter, som denoterer arter, dvs. veldefinerede trin i en taksonomi eller i modsætning til andre arter, eller man postulerer i det mindste artsstatus:

***L'homme** sera bientôt entièrement utilisable* (Gary *Oiseaux* 99)

*On ne sait pas assez que **la faiblesse** est une force extraordinaire* (Ajar *Gros-Câlin* 67)

*Mais **le paysan** écoute plus volontiers l'homme qui lui prescrit une ordonnance pour lui sauver la vie* (Balzac *Médecin* 60)

***le Français** se sent personnellement diminué, comme si on lui avait volé quelque chose* (Gary *Nuit* 157)

Men man bruger ubestemt artikel, eller talord, når der ikke postuleres en sådan artsstatus, men snarere en "eksemplarisk" status:

*Ecoute-moi, Revelli, **un ouvrier** ça doit boire, j'en ai vu passer des dizaines (...) **un ouvrier** qui ne boit pas c'est mauvais signe* (Gallo *Baie* 97)

***une conquête facile** rend l'amour sans valeur, **une conquête difficile** lui donne du prix* (Golon *Angélique* 1.244)

***Deux droites parallèles** ne se coupent jamais* (Corblin 1987:61)

Mens man altså med det bestemte syntagme udtaler sig om, hvad der prototypisk gælder for den art, som det deskriptivt brugte syntagme benævner, så fremsætter man med ubestemt syntagme snarere en maksime af tydeligt modal karakter, epistemisk eller deontisk. Forskellen mellem de to sæt generiske udsagn a. og b.:

a. *L'enfant n'existe pas au moyen âge.*
   **Un enfant n'existe pas au moyen âge.*
b. *Un enfant se tait quand on mange.*
   **L'enfant se tait quand on mange.*

er altså, at man i a. udtaler sig prototypisk om arten, 'ce qui s'appelle enfant', mens man i b. foreskriver en opførsel, som gælder 'un qui est enfant' = 'si on est un enfant', jf. Carlier (1989).

Derfor gælder det generelt, at man ikke kan have deontisk læsning af generisk udsagn med bestemt singularis subjekt, jf. Kleiber (1989b:161 f.) og VI, 3.4 ovenfor.

Genericitet som deskriptiv anvendelse

Vi foreslår altså, at såvel non-specifik som generisk læsning af både ubestemt og bestemt syntagme simpelthen er deskriptive anvendelser af syntagmerne, som derfor parafraseres:

un X
'un qui est X'

le X
'ce qui s'appelle X'

Den deskriptive læsning af generiske syntagmer støttes af de specielle hyponymi-relationer, man kan iagttage i forbindelse med dem (jf. Herslund 1990). I referentielt brugte syntagmer implicerer et hyponym sit hyperonym:

Un garçon est entré	→	*Un enfant est entré.*
J'ai acheté une tulipe	→	*J'ai acheté une fleur.*

Men i deskriptivt brugte syntagmer er det omvendt:

Un enfant est une bénédiction	→	*Un garçon est une bénédiction.*
J'aime la viande	→	*J'aime le boeuf.*

Selv om den aktuelle sandhed af sådanne udsagn naturligvis kan modificeres af forskellige omstændigheder, så tyder disse hyponymi-relationer dog på, at den deskriptive brug er en **intensionel** brug, mens den referentielle er **ekstensionel**. Det er nemlig sådan, at et leksems ekstension er indeholdt i et eventuelt hyperonyms ekstension, dvs. klassen af *garçons* er indeholdt i klassen af *enfants*:

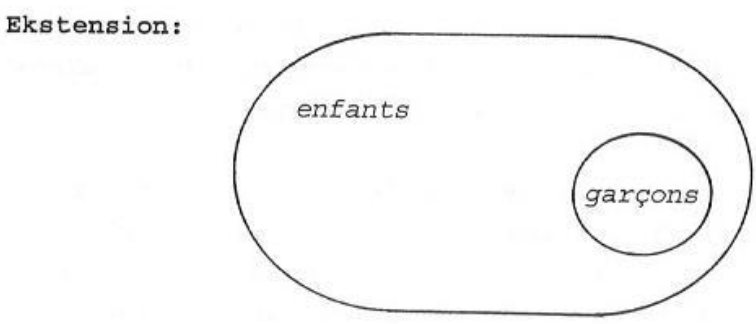

Ved et leksems intension er det derimod sådan, at hyperonymet er indeholdt som definitorisk

træk i hyponymets intension:

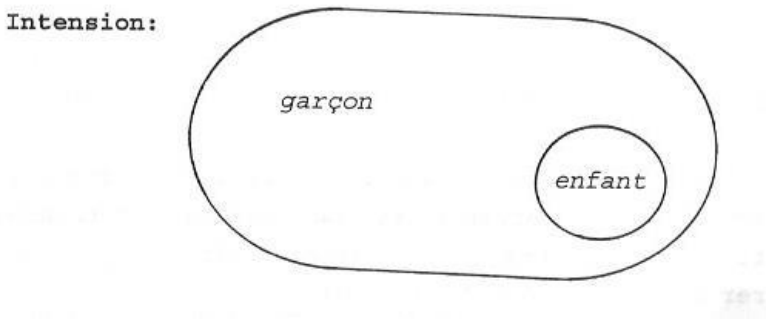

Derfor vil hyponymet implicere sit hyperonym i referentiel brug, hvor der er tale om ekstensioner: *un garçon* er medlem af klassen af *enfants* og kan derfor omtales som *un enfant*. I den deskriptive brug, som vi antager er en intensionel brug, vil hyperonymet derimod implicere sit hyponym, idet hyperonymet *enfant* er en del af betydningen af hyponymet *garçon*. Man kan derfor ikke udtale sig om hyperonymet uden samtidig at udtale sig om hyponymet, jf. Herslund (1990:201 ff.).

Denne intensionelle fortolkning af den deskriptive brug, generisk og non-specifik læsning, er ikke særligt ny, jf. Martin (1989:8), som taler om en prædikation over en klasse eller "entité conceptuelle" (1989:10). Den kritiseres imidlertid af Kleiber (1989b, 1990), som i forbindelse med eksemplerne:

> *Le castor abonde dans la région.*
> *L'homme a mis le pied sur la lune en 1969.*

siger, at "ce n'est pas le sens ou concept de *castor* qui abonde dans la région, ni le sens ou concept d'*homme* qui a aluni en 1969" (1989b:149). Men det er let at se, at han blander niveauer sammen her. Selvfølgelig er det ikke intensionen 'castor', der vrimler i naturen, det er nogle dyr. Men den situation kan jo godt beskrives ved en sætning, hvor man ikke refererer til disse dyr, hverken enkeltvis eller kollektivt, men hvor man ved et deskriptivt og altså intensionelt syntagme med den foreslåede parafrase:

> 'ce qui s'appelle castor'

beskriver en situation. Forskellen mellem ubestemt og bestemt syntagme forklares dog ikke heraf, som bemærket af Kleiber (1990:45 ff.). Men denne forklares af den "navnestatus", man giver syntagmet ved valget af artiklen *le*, jf. parafrasen:

> 'ce qui s'appelle X'

Et andet indicium for generiske og non-specifikke syntagmers deskriptive status er det faktum, at

de ved dislokering genoptages af pronominerne *ce* og *cela*, jf. Galmiche (1985:3), Jonasson (1986:314 ff.), Herslund (1990:201). Denne brug af neutrale pronominer i stedet for personlige forklares jo netop ved den "skjulte" prædikation, der ligger i den deskriptive anvendelse: Det er netop de neutrale pronominers opgave at henvise til prædikationer. Det ubestemte syntagmes deskriptive brug afsløres altså klart af brugen af genoptagende *ça, ce*, jf. de ovenfor foreslåede parafraser:

> *Ecoute-moi, Revelli, un ouvrier* ***ça*** *doit boire, j'en ai vu passer des dizaines (...) un ouvrier qui ne boit pas* ***c****'est mauvais signe* (Gallo *Baie* 97)

Det er også denne skjulte prædikation i den deskriptive anvendelse, der forklarer en anden vanskelighed ved den intensionelle fortolkning, som Kleiber (1989b:149) gør opmærksom på, når han hævder at syntagmet *le chat* ikke kan være en intension, da man jo ikke kan have:

> **Le chat est une propriété.*

Men ved at antage en deskriptiv, og dermed intensionel, fortolkning, så antager man jo samtidig eksistensen af en prædikation, hvorfor parafrasen bør være:

> *'Etre chat' est une propriété.*

5. Konklusion

Vores hovedbestræbelse i dette afsnit har været at samle de forskellige non-referentielle anvendelser af nominalsyntagmer, non-specifikke og generiske, i én og samme fortolkning. Her synes distinktionen referentiel/deskriptiv at være nyttig, idet de forskellige ikke-referentielle anvendelser alle med rimelighed kan fortolkes som deskriptive. En lignende identifikation, referentiel − specifik, attributiv − non-specifik, foretages af Palacas (1977:202) og Korzen (1996a:63 ff., 1998:77 ff.) med en distinktion mellem indikativ og deskriptiv. Men specielt den generiske fortolkning har forskellige egenskaber afhængigt af, om det drejer sig om et bestemt eller et ubestemt syntagme. Man kommer derfor til genericiteten på to forskellige måder, ved to forskellige parafraser, som direkte afspejler de to artiklers forskellige status og egenskaber:

le chien	−	'ce qui s'appelle chien'
un chien	−	'un qui est chien'

Distinktionen mellem non-specifik og generisk er også som set vanskelig at opretholde, så meget desto mere, som der er anvendelser af bestemt syntagme, som ikke er referentielle, men som man heller ikke normalt kalder generiske:

*Sur le ton **du psychologue** qui vous colle un Rorschach* (Pennac *Fée* 183)

Der er altså al mulig grund til også at antage non-specifikke anvendelser af bestemte syntagmer, lige som man har dem med ubestemte:

*Autant s'adresser à **un clébard empaillé*** (Pennac *Marchande* 23)

og med andre klassifikatorer end *un*:

***Cent personnes** peuvent déclencher une émeute* (Corblin 1987:61)

som man kan sammenligne med dansk, hvor den deskriptive og dermed skjult prædikative anvendelse er tydelig, når der som i følgende eksempel foreligger en potentiel tvetydighed mellem referentiel og deskriptiv læsning:

***Mange kokke** fordærver maden.*

5. DEMONSTRATIV ARTIKEL

0. Indledning

Demonstrativerne udgør selve kernen i determinativsystemet, jf. VI, 1. ovenfor. De optræder både pronominelt og som determinativer, herunder klitisk som artikler. De har i begge funktioner både deiktiske og anaforiske anvendelser. Som fremstillet i VI, 1.2 ovenfor, rummer demonstrativer, hvad man kan kalde en latent leksikalsk position, som er ansvarlig for deres til tider ret komplicerede semantik, jf. Veland (1996). Demonstrativet kan altså analyseres:

celui ___ X

hvor den tomme plads mættes deiktisk eller anaforisk ved indsættelse af leksikalsk materiale på afstand, og hvor X betegner det materiale, der altid ledsager demonstrativet, partiklerne *-ci* og *-là*, relativsætning eller præpositionssyntagme. Det grundlæggende træk ved demonstrativet er, at det i modsætning til den bestemte artikel altid er afhængigt af en deiktisk eller anaforisk, eventuelt kataforisk, henvisning for at blive fortolket.

Demonstrativsyntagmer er af tre slags:

1. Det pronominelle syntagme, hvor demonstrativet selv konstituerer og udfylder hele syntagmet. Den leksikalske position udfyldes ved en deiktisk henvisning til situationen eller anaforisk til konteksten:

> *Je prends* ***celle-là****.*
>
> *la tête de la femme contre l'épaule de l'homme, la joue de* ***celui-ci*** *dans la chevelure de* ***celle-là*** (Pennac *Fée* 41)

2. Det demonstrative syntagme med demonstrativet som determinativ og den leksikalske position mættet ved anaforisk indfortolkning af leksikalsk materiale:

> *viens payer la mort de cette femme et* ***celle*** ___ *des autres* (Pennac *Fée* 177)
>
> *Sans doute qu'avec mon bagage technique limité j'aurais pas pu avoir une femme de Hollandais. Mais même* ***celle*** ___ *d'un Bulgare, tu sais, je m'en serais contenté* (*NO* 16.-22.7.98, 36)

hvor *celle des autres* altså ækvivalerer med *la mort des autres*, og *celle d'un Bulgare* med *la*

femme d'un Bulgare (non-specifik!)[19].

3. Det demonstrative syntagme med demonstrativet som artikel og dets leksikalske position udfyldt i syntagmet:

> *Il murmurait (...) espérant qu'elle percevait l'écho de* ***ce murmure*** *dans un recoin de son coma* (Pennac *Fée* 95)

Et nominalsyntagme med demonstrativ artikel er opbygget lige som andre nominalsyntagmer. Og demonstrativet kan lige som de andre artikler konstituere nominalsyntagmer med ord fra andre ord-klasser end substantiver:

> *c'est grâce à l'ivrogne local Gavrilytch que nous pûmes percer le sens de* ***cet ailleurs*** *insolite que portait en elle notre grand-mère* (Makine *Testament* 32)

> *Et tout le monde fait bien gaffe à ne pas marcher sur* ***ce blanc*** (Pennac *Marchande* 56)

I modsætning til mange andre sprog skelner de franske demonstrativer ikke morfologisk mellem flere former efter afstanden til antecedenten, altså mellem 'proximale' og 'distale' former (jf. Jonasson 1998). Hvor for eksempel italiensk skelner mellem *questo* (proximal, 1. person) og *quello* (distal, 2., 3. person), og eventuelt *codesto* (proximal, 2. person), spansk mellem *este* (proximal, 1. person), *ese* (proximal, 2. person) og *aquél* (distal, 3. person), og dansk mellem *denne* (proximal, 1. person), *den* (distal, 2., 3. person) og eventuelt *hin* (distal, 3. person), har fransk kun én form, *ce − celui*. Distinktionen mellem proximal og distal signaleres så ved de klitiske partikler *-ci* og *-là*:

a. *cette voiture*
b. *cette voiture-ci/-là*
celle-ci/-là

Men disse partikler er ikke obligatoriske med demonstrativet som determinativ.

Både demonstrativ og bestemt artikel etablerer bestemte syntagmer. Men demonstrativet præsupponerer ikke som den bestemte artikel eksistensen af en størrelse, en sådan identificeres ved "nærhed". Hvor den bestemte artikel udpeger en størrelse ved at basere sig på den beskrivelse, substantivet i et nominalsyntagme medfører, så udpeger demonstrativet uden at basere sig på en beskrivelse. Den beskrivelse, et demonstrativt syntagme rummer, medfører kun, at en størrelse betragtes som tilhørende en given klasse i den pågældende sætning, jf. Corblin (1987:199): "dans une désignation effectuée au moyen d'un groupe nominal démonstratif, s'opère une "(re-)classification" de l'objet désigné, ce qui suppose que celui-ci puisse être

19. Man ser her igen et tydeligt eksempel på, at anaforer ikke kan forklares ved koreference. Se videre 2. nedenfor.

indépendamment isolé". Selve størrelsen skal derimod kunne udpeges uafhængigt af beskrivelsen, for eksempel ved at have været nævnt før i teksten, jf. Corblin (1987:203 f.). Det er ved demonstrativet, at en størrelse udpeges som tilhørende en bestemt klasse, og beskrivelsen i et demonstrativt syntagme tjener kun til at (om)klassificere størrelsen (Corblin 1987:209 f.). Man forstår derfor, hvorfor kun demonstrativet kan bruges ved metaforiske anaforer (se 2. nedenfor):

Deux arbres encadraient l'entrée et ***ces*** *(*les) sentinelles dormaient* (Corblin 1987:211)

Demonstrativet udpeger størrelser direkte, eventuelt ved kontrast til andre størrelser af samme klasse, mens den bestemte artikel udpeger ved at afgrænse en klasse over for andre (jf. Corblin 1987, Kleiber 1989a). Mens en beskrivelse som *le chapeau bleu* udpeger et individ ved sin beskrivelse og forudsætter, at der ikke er andre blå hatte, så forudsætter *ce chapeau bleu* ikke dette, men udpeger direkte (jf. Corblin 1987:204). Hvor demonstrativet udpeger direkte, så udpeger den bestemte artikel via syntagmets beskrivelse: "Le schéma de fonctionnement du démonstratif est un schéma à deux termes, qui lie la désignation démonstrative à une mention antérieure, alors que le défini est mis en rapport à un domaine d'interprétation via sa référence virtuelle" (Corblin 1987:204). Man kan illustrere forskellen på demonstrativet og den bestemte artikel ved følgende:

a. *... Napoléon ...* ***Cet empereur*** *se distingue de tant d'autres empereurs par l'intérêt qu'il portait à ...*
b. *... Napoléon ... A la différence des rois de l'ancien régime,* ***l'empereur*** *marchait toujours à la tête de ses troupes ...*

Forskellen mellem a. og b. kan fremstilles:

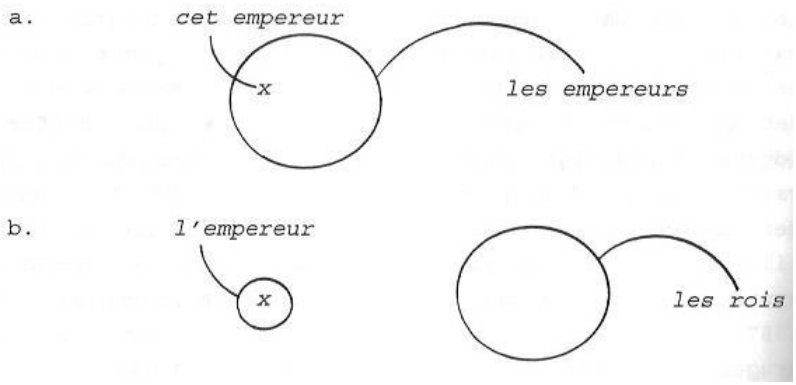

Generelt kan man sige, at den bestemte artikel *le* altså præsupponerer eksistensen af en størrelse, som identificeres indirekte gennem beregningsomstændigheder såsom fælles viden, historisk-kulturel kontekst, almen viden om verden, herunder Corblins kontrastdomæne baseret på den beskrivelse, substantivet rummer (jf. Tasmowski-De Ryck 1990):

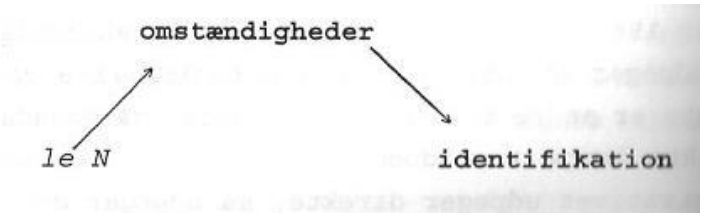

Den bedste illustration af disse omstændigheder er den associative anafor, *le N*, hvor netop demonstrativet er udelukket, jf. VI, 3.2. Heroverfor står *ce N*, som udpeger en størrelse, som identificeres ved direkte henvisning, og som klassificeres ved den beskrivelse, et substantiv rummer:

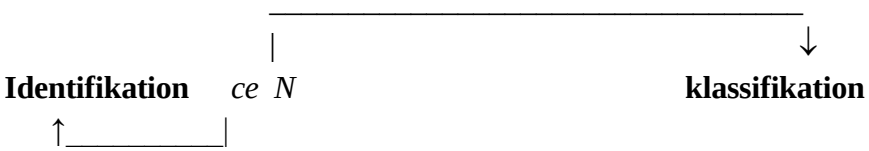

Denne størrelse, antecedent eller deiktisk referent, er enten tidligere nævnt eller bliver udpeget i situationen. Derved er den demonstrative artikel den mest kontekstafhængige artikel. Hvor den ubestemte altid er uafhængig af konteksten i den forstand, at den ikke har nogen anaforisk anvendelse, så er den bestemte kun uafhængig i forbindelse med unika og i deskriptiv anvendelse, mens demonstrativet altid er afhængigt, anaforisk eller deiktisk (jf. Corblin 1987:17):

Anaforisk afhængighed:

	Referentiel	Deskriptiv
Ubestemt	–	–
Bestemt	+	–
Demonstrativ	+	+

Selv i generisk, i vore termer altså deskriptiv anvendelse, forudsætter det demonstrative syntagme en tidligere omtale (jf. Corblin 1987:204):

*Gutemberg inventa l'imprimerie, et **cette imprimerie** allait bouleverser la culture.*

1. Deiktisk anvendelse

Demonstrativets hovedanvendelse er deiktisk. Som pronomen, dvs. som selvstændig syntagmedanner, foretages der en skelnen mellem *-ci* (proximal) og *-là* (distal) og den leksikalske mætning foretages af størrelser i situationen:

> ***Celle-ci*** *est en piègeaconnium renforcé, alors que* ***celle-là*** *(air écoeuré) c'est du fer* (Merlino *Jargonautes* 144)

Men det kan også mættes leksikalsk af størrelser i konteksten, selv om dets anvendelse er deiktisk:

> *Il y en a tellement, dit-il, de ces* ***jeunes*** *qui vont et viennent en poussant des cris. Mais* ***celui-là*** *est silencieux* (cit. Veland 1996:195)

> - *Il y avait une* ***couleuvre*** *pareille à* ***celle-ci*** *qui nichait au même endroit* (Pennac *Marchande* 357)

Denne opsplitning på to funktioner, udpegning og leksikalsk identifikation, som kan komme to forskellige steder fra, er i det hele taget karakteristisk for demonstrativet:

> *(ces) jeunes ... celui ___ -là*
> |_____↑ |_____ (Deiktisk) →

Brugt som artikel mættes demonstrativet leksikalsk ved syntagmets beskrivelse, mens udpegningen foregår i situationen:

> - ***Ce type*** *est mort, cliniquement mort! hurlait Berthold* (Pennac *Marchande* 232)

Den beskrevne størrelse behøver ikke at være tilstede, men kan være tidligere omtalt:

> - *Et* ***cette voiture****, bon Dieu, elle est prête?* (Pennac *Marchande* 192)

2. Anaforisk anvendelse

Demonstrativet bruges anaforisk både som pronomen og som determinativ. Dets deiktiske oprindelse fornægter sig dog ikke, idet det som set udpeger og henviser direkte til sin antecedent. Præcisering ved *-ci* og *-là* er obligatorisk i den pronominelle anvendelse og viser især sin funktion ved kontrast således, at *-ci* henviser til den nærmeste af to mulige antecedenter:

> *Le gouvernement français, replié sur Bordeaux, a légiféré par décrets en l'absence du Parlement. Pourtant, au début de 1915,* ***celui-ci*** *siège de nouveau en session normale* (Miquel *Guerre* 259)

Når der ikke er nogen kontrast, er *celui-là* den umarkerede form:

> *Cette guerre d'avant la guerre avait ses armées, ses stratèges, ses généraux, ses services de renseignements, son intendance, son organisation. Et ses solitaires.*
> *Le Chauve était de* ***ceux-là*** (Pennac *Marchande* 249)

Den markerede form *celui-ci* kan så at sige springe en mulig antecedent over (jf. Veland 1989):

> *jusqu'à Kaboul où ils avaient été reçus par le célèbre émir Habiboullah, qui tenait sa réputation de la variété de ses tortures. En excellentes relations avec le vice-roi des Indes,* ***celui-ci*** *leur présenta comme une grâce la liberté qu'il leur donnait de quitter le pays* (Miquel *Guerre* 302)

Demonstrativet kan i denne funktion erstattes af forskellige leksikalske udtryk (*ce dernier*, etc., se Veland 1989):

> *La rivalité entre Etrusques et Syracusains ne se limite pas à la seule bataille de Cumes. On retrouve* ***ces derniers*** *lors de deux raids menés en 453 contre la Corse et l'île d'Elbe* (Thuillier *Etrusques* 97)

> *Les relations entre Grecs et Etrusques sont enfin situées à leur juste place: Lanzi ne met pas* ***les seconds*** *à l'origine de tous les arts comme beaucoup d'étruscomanes précédents* (ib. 27)

Disse udtryk kan dog også springe en størrelse over:

> *Ainsi, à l'entrée d'HEC, les garçons sont, proportionnellement, plus nombreux à être admis que les filles.* ***Ces derniers*** *sont-ils réellement chaque fois les plus forts?* (*Express* 20.1.89, 26)

Ved den anaforiske anvendelse må man for at beskrive forskellene mellem bestemt artikel og demonstrativ skelne to principper for anaforiske relationer (jf. Korzen 1999): Typen af anafor, stærk eller svag, og plads i teksten, samme eller forskellig tekstsekvens. En stærk anafor er et udtryk med leksikalsk materiale, dvs. et nominalsyntagme. Af den forskel mellem demonstrativ og bestemt artikel, vi har beskrevet i det foregående, følger det, at det demonstrative syntagme med sin direkte udpegning af antecedenten og eventuelle omklassificering af den, altså sin dobbelte natur, etablerer den "stærkeste" anaforiske relation. Nominalsyntagme med bestemt artikel udgør også en stærk anafor, idet selve den anaforiske relation baseres på den leksikalske beskrivelse og en præsupposition om eksistensen af en størrelse, som tilfredsstiller denne beskrivelse, men altså ikke en udpegning af en sådan. De pronominelle anaforer er svagere, med nogenlunde samme forskel mellem demonstrativt og personligt pronomen: Demonstrativet udpeger og klassificerer ved hjælp af sine mærker for køn og tal, mens det personlige pronomen præsupponerer eksistens og tillader en identifikation ved sine mærker for køn og tal. Den

svageste anafor er den uudtrykte, dvs. en nul-anafor, der som omtalt i Kapitel III, 3.2.1-3.2.2, kun findes ved S-relationen i grammatikaliserede strukturer. Distinktionen mellem stærke og svage anaforer − Korzen (1999) taler om markerede over for umarkerede anaforer − kan ses som forløbende ad to dimensioner. Den ene bygger på anaforens grad af eksplicitering, fra ordret gengivelse af leksikalsk materiale til nul-anafor. Den anden dimension bygger på den anaforiske relations natur, fra det demonstrative syntagmes direkte udpegning til syntagmet med bestemt artikels indirekte identifikation via beregningsomstændigheder:

	Direkte	**Indirekte**
Stærk	*ce livre(-là)*	*le livre*
	celui-là	*le*
Svag		*Ø*

En tekstsekvens er en mere eller mindre selvstændig eller afsluttet del af en tekst, som selv kan have funktion af tekst, dvs. som har egen illokutionær værdi og eget selvstændige semantiske indhold (jf. Korzen 1999:333). Herudover vil en tekstsekvens ofte være karakteriseret ved en vis topisk kontinuitet, dvs. være koncentreret om samme topik. Det er i sammenhængen mellem topik og anaforers "styrke", at begrebet 'tekstsekvens' kan være nyttigt. Jo mere gennemgående og velkendt, altså topisk, jf. Kapitel I, 4.3, en størrelse i teksten er, jo mere vil den blive realiseret af anaforiske udtryk. Og jo mere oplagt og forudsigelig den anaforiske relation er, jo svagere anafor vil der være grund til at benytte. Som beskrevet i Kapitel III, 3.2.2, er S-relationen nærmest prædestineret til at være topik og dermed til at udfyldes med anaforisk materiale, hvorfor svage anaforer mest mødes i denne funktion. Inden for samme tekstsekvens vil der generelt være tendens til brug af svage anaforer, mens en stærk anafor snarere vil signalere ny sekvens, idet der er brug for et stærkt anaforisk udtryk for at bygge bro mellem forskellige tekst-sekvenser. Dette medfører, at stærke anaforer i S-relation især vil bruges ved sekvensskifte. Da demonstrative syntagmer udgør stærkere anaforer end bestemte, vil demonstrative syntagmer i S-relation derfor fortrinsvis signalere sekvensskifte. Dette kan desuden signaleres typografisk ved nyt afsnit:

> *Les Alliés s'étaient résignés à l'idée d'occupation, qu'ils n'aimaient pas, pour esquiver la solution française, celle du général Foch.*
>
> ***Celle-ci** avait à plusieurs reprises défini une politique rhénane qu'André Tardieu, le collaborateur de Clemenceau, devait rassembler et proposer dans un mémoire* (Miquel *Guerre* 607)

> *Je me contentais d'examiner, dans nos albums de photos, les visages féminins et de retrouver ce reflet de beauté sur certains d'entre eux.*
> *Car **ces femmes** savaient que pour être belles, il fallait, quelques secondes avant que le flash ne les aveugle, prononcer ces mystérieuses syllabes françaises dont peu connaissaient le sens: "pe-tite-pomme..."* (Makine *Testament* 13)

Et sådant sekvensskifte kan eventuelt understreges af sætningskløvning. I sådanne tilfælde udgør det foregående en baggrundsoplysning, der forklarer forhistorien for den sekvens, der indledes med kløvningen:

> *Les torches livrées à la maison ducale ont coûté quatre livres; celles commandées par la ville de Bruges trois livres seulement. Les unes et les autres sont armoriées aux armes de Philippe le Bon.*
> *C'est entre* ***ces torches*** *qu'avance le cortège* (Soisson *Charles* 155)

> *Je pensais, avec une sorte de cruel plaisir, que de votre chambre vous m'entendiez jouer; je me disais que cela suffisait comme aveu et comme explication.*
> *Et ce fut* ***à ce moment*** *que mes mains m'apparurent* (Yourcenar *Alexis* 120)

Sætningskløvningens hovedfunktion er ellers at signalere skifte eller præcisering af topik, cf. Kapitel I, 4.4:

> *L'information capitale alors (...) ce sera le score des exclus et des ennemis du système. C'est* ***ce chiffre-là*** *qui comptera vraiment, et c'est à* ***cette aune-là*** *que l'on mesurera la vraie élection, le degré d'adhésion à notre démocratie* (*Evénement* 22.-28.5.97, 3)

> *Courant devant sa mère, la fillette s'était arrêtée brusquement et s'était exclamée: "Un sac!" Et plus d'un demi-siècle après, sa voix sonore retentit, en écho affaibli, dans une ville perdue au milieu de l'infini russe, sous le soleil des steppes. C'est dans* ***ce sac****, en peau de porc et avec des plaquettes d'émail bleu sur la fermeture, que ma grand-mère conservait sa collection de pierres d'antan* (Makine *Testament* 20)

> *L'agent est le plus souvent sujet, le patient objet direct, l'attributaire objet ou complément indirect; avec les verbes de perception et de sentiment l'expérient est souvent sujet et le stimulus objet. Les indications spatiales et temporelles, ainsi que les circonstances diverses, sont généralement exprimées par des compléments relativement peu liés au verbe. Tout cela est vrai* grosso modo *pour le français et pour beaucoup d'autres langues. Et c'est* ***sur ces bases*** *que sont bâties les grammaires traditionnelles* (Lazard 1994:65)

Selv som artikel i anaforisk anvendelse afslører demonstrativet sin deiktiske oprindelse. Hvor den bestemte artikel er enerådende ved den associative anafor (jf. VI, 3.2 ovenfor):

> *Son visage s'est recomposé.* ***Un visage*** *plutôt rose et poupin où* ***les yeux*** *ne creusent pas de cavernes et dont* ***les boucles*** *ont cette légèreté propre aux cheveux des tout petits enfants* (Pennac *Fée* 278)

hvor netop den indirekte henvisning via beregningsbetingelser viser sin berettigelse fuldt ud, så forstår man omvendt, at visse parafrastiske og alle metaforiske anaforer kræver demonstrativ artikel: Der er brug for en direkte henvisning og udpegning af antecedenten, da afsender jo netop postulerer en identifikation og foretager en (om)klassifikation. Der er i beregnings-omstændighederne intet, der tillader modtager at identificere antecedenten:

> *De tout temps la France a eu des "ennemis héréditaires". **Ce rôle** fut tenu, au fil des siècles, par l'Angleterre, l'Empire germanique, l'Europe tout entière (au temps de la Révolution et de Napoléon), l'Allemagne et enfin, depuis 1945, par l'URSS* (*Evénement* 267.10, 1989)

Sådanne parafrastiske anaforer genoptager såvel bestemte som ubestemte nominalsyntagmer, samt mindre velafgrænsede tekstbidder såsom verbaludtryk:

> *C'était à l'approche d'un crépuscule d'été chaud et lent qui inondait les pièces d'**une lumière mauve**. **Cet éclairage** un peu irréel se posait sur **les photos que j'examinais** devant une fenêtre ouverte. **Ces clichés** étaient les plus anciens de nos albums* (Makine *Testament* 15)
>
> *Du coup on pense **aux jeux de rôle**. A **ces simulacres** grandeur nature qui ne cessent de faire des adeptes parmi les adolescents* (*Express* 11.5.95, 28)
>
> ***Elle** n'était pas fichée à la prostitution ni portée disparue. Apparemment, personne ne réclamait **ce corps somptueux**, nul ne se souciait de **cette existence vacillante*** (Pennac *Fée* 95)
>
> *Le président Mitterrand **remporte un réel succès européen**. Fier de **cet exemple**, il s'adresse au pays* (*Evénement* 267.10, 1989)
>
> ***"Je dois lui paraître très vieille"**, pensa soudain Charlotte, mais même **cette idée** ne sut pas rompre l'étrange manque d'émotion dans son coeur* (Makine *Testament* 136)
>
> *Jusqu'à présent, **les réactions à chaud des principaux dirigeants d'Europe de l'Ouest** par rapport aux événements de l'Est se sont toutes inspirées de ce que j'appellerais la stratégie de la cueillette (...) **Ce langage** était le seul possible tant que le printemps de l'Est se limitait à une ou deux hirondelles sur les bords de la Vistule et du Danube* (*Le Monde* 30.12.89)
>
> *Non, elle n'avait pas la moindre envie de quitter Benjamin, mais elle mijotait depuis un certain temps de venir se retaper ici, aux Rochas, de respirer un bon coup, de boire du lait cru et de bouffer des oeufs de cane, frais, au jaune considérable ... et voilà qu'**elle***

> ***avait maquillé ce besoin de santé en rupture grandiloquente ...*** *"Alors ça, c'est la meilleure!"*
> ***Cette découverte*** *avait sauvé les roses trémières du massacre* (Pennac *Marchande* 185)

En parafrastisk anafor med demonstrativ er særligt hyppig, hvor antecedenten er et proprium. Her viser demonstrativets klassificerende funktion sig tydeligt, da netop proprier ikke har nogen egen intension, hvorfor demonstrativets klassifikation kan være nødvendig for at eksplicitere, hvilke størrelser, proprierne udpeger:

> *Ailleurs, la même idée sera lancée contre les Anglais et les Russes par les agents allemands. L'un d'eux joue en Perse le même rôle que Lawrence dans le Hedjaz; il s'appelle* ***Wassmuss****.*
> *L'action de* ***cet agent*** *se développe sur la côte nord du golfe Persique* (Miquel *Guerre* 300)

> *Les victoires des premier et second secrétaires du PC (...) ne furent rendues possibles que grâce au retrait − volontaire − des candidats de* ***Sajudis****.* ***Cette organisation*** *ne pouvait se permettre une victoire trop écrasante* (Lorot *Pays baltes* 100)

> *-* ***Le Gibbon, la Caresse et le Russe*** *y étaient aussi.*
> *Et ils y étaient morts. La même mort araignée.*
> *- On connaît pas* ***ces gars-là*** (Pennac *Marchande* 209)

Parafrasen kan være en beskrivelse som sammenfatter flere antecedenter:

> *C'est* ***la raie*** *qui apparaît d'abord, chez Arnaud Le Capelier, puis* ***l'arête du nez*** *et* ***la fossette*** *qui tranche le menton en deux. De part et d'autre de* ***cette ligne verticale****, le visage joufflu est net* (Pennac *Fée* 108)

Parafrasen udvikler sig undertiden til en veritabel metafor:

> *La plaque de verglas ressemblait à une carte d'Afrique (...) Il était donc là, à se demander si la vieille allait se rétamer ou non sur* ***cette banquise africaine*** (Pennac *Fée* 13)

I nogle tilfælde, især ved banale parafraser, og særligt i den for topik og dermed anafor mest favorable position, nemlig som subjekt, kan man finde bestemt artikel, især inden for samme tekstsekvens, jf. følgende kontraster:

> *Les Allemands organisèrent méthodiquement* ***la Lituanie*** *une fois qu'ils en furent maîtres dès 1915.* ***Le pays*** *fut tout d'abord reconstruit, les Russes dans leur retraite*

ayant procédé à des destructions systématiques (Lorot *Pays baltes* 67)

***l'Allemagne**, avant la guerre, était leur plus gros client. Même si certaines exportations continuaient à parvenir dans **ce pays** par l'intermédiaire des neutres* (Miquel *Guerre* 247)

*Le record mondial féminin qui, selon lui, mettra le plus de temps pour **se placer à la hauteur du masculin** est celui du 200 mètres: **l'événement** n'aura pas lieu avant 2066* (*Express* 20.1.89, 25)

*Si Démarate a apparemment réussi son intégration sociale à Tarquinia, son fils Lucumon va faire encore mieux **en s'installant sur le trône de Rome**. Il est difficile d'apprécier exactement la portée de **cet événement*** (Thuillier *Etrusques* 89)

3. Anaforisk-kataforisk anvendelse

Uden klitisering anvendes demonstrativerne som set som determinativer i syntagmer uden leksikalsk kerne. **Anaforisk** etablerer demonstrativerne gennem deres umættede leksikalske position en leksikalsk henvisning i forbindelse med *de*-syntagme eller relativsætning. Den referentielle udpegning sker så **kataforisk** på basis af dette syntagme:

*dans ma cafetière à moi, la turque au long bec, **celle** que Stojilkovicz, naguère, m'a rapportée de son village d'Imotsky* (Pennac *Marchande* 86)

*Au hasard de ses auditions, Sylvie Mottes a recueilli un précieux témoignage. **Celui** d'un voisin qui, énervé ce soir-là par le bruit incessant, a braqué un puissant projecteur en direction du cimetière* (*Express* 11.5.95, 28)

I disse konstruktioner er der altså tale om en kombination af ana- og kataforiske relationer: demonstrativets leksikalske tomplads (intensionen) mættes anaforisk, mens den ekstensionelle fastlæggelse sker kataforisk ved det i *de*-syntagme eller relativsætning indeholdte materiale. Strukturen kan altså fremstilles:

*un précieux témoignage ... **celui** d' voisin*
|_____↑↑_____|

Man kan skelne tre tilfælde af sådanne ana-kataforiske strukturer. I den første type er der ekstensionelt sammenfald mellem antecedent og anafor, som lige set i ovenstående eksempler.

I den anden type udgør anaforens ekstension en ægte delmængde af antecedentens:

Je n'ai pas, je crois l'âme inaccessible à la pitié. Peut-être les spectacles que deux

guerres successives m'ont imposés l'ont-ils quelque peu endurcie. Il est ***un de ces tableaux****, cependant, auquel je sens bien que je ne m'habituerai jamais:* ***celui*** *de la terreur sur des visages d'enfants fuyant la chute des bombes dans un village survolé* (Bloch *Défaite* 162)

La guerre a trop éprouvé ***les unités****.* ***Celles*** *qui n'ont aucune raison de rester fidèles à l'esprit de la "vieille infanterie allemande" dont parle Hindenburg, sont les premières touchées* (Miquel *Guerre* 407)

Celles qui... fastlægger en ægte delmængde af *les unités éprouvées*:

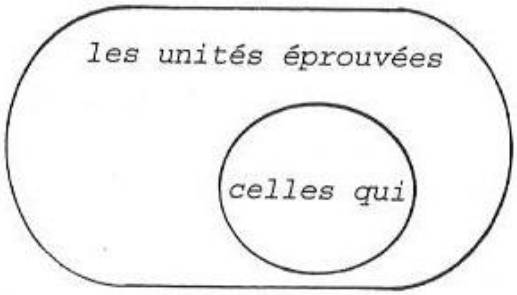

Men ved den tredje type er der i modsætning til ovenstående eksempler tale om, at antecedent og anafor udgør helt disjunkte sæt, som kun holdes sammen af en intensionel identitet:

Les ***pertes*** *françaises et anglaises sont beaucoup plus lourdes que* ***celles*** *de l'armée allemande* (Miquel *Guerre* 352)

Her fastlægger *celles de ...* en helt anden mængde end *Les pertes françaises et anglaises*. Men der er tale om *pertes* i begge tilfælde:

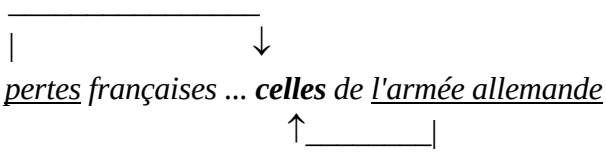

Denne anvendelse er næsten den almindeligste:

le soleil rougeoyait comme ***celui*** *d'une autre planète* (Makine *Testament* 125)

Les autorités allemandes prennent sans doute les mesures les plus énergiques, car elles n'ont pas à juguler une vague de mutineries comparable à ***celle*** *qui affecte les armées françaises* (Miquel *Guerre* 408)

Ni les croissants, ni le chocolat, ni la lumière du drugstore ne valaient ***ceux*** *d'en face* (Pennac *Fée* 180)

Le regard de Mâcon évaluait les dégâts avec horreur, ***celui*** *de Loussa me demandait si j'avais besoin d'aide* (Pennac *Marchande* 19)

la hausse des salaires n'a pas compensé ***celle*** *des prix* (Miquel *Guerre* 453)

Man har altså her en situation, hvor den anaforiske relation bygger på leksikalsk, men ikke ekstensionel, identitet:

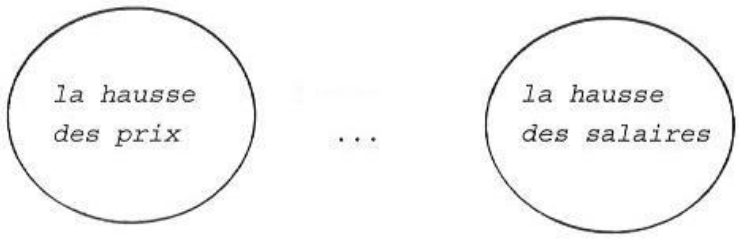

Man har både den tredje type, disjunkte ekstensioner, og den første type, ekstensionel identitet, repræsenteret i følgende eksempel:

Le lecteur que je vise n'est pas ***celui*** *qui sait lire, mais* ***celui*** *qui sait compter* (Pennac *Marchande* 128)

En karakteristisk variant af konstruktionen har man i forbindelse med nægtelse og relativsætning med *croire*:

Mme Garel a récupéré les affaires de son mari, mais elle dit que c'est pas ***celles*** *qu'on croyait. - Son mari non plus n'était pas* ***celui*** *qu'on croyait* (*Express* 9.4.98, 65)

I det andet eksempel, *son mari ... celui*, ser man, at den anaforiske relation ikke genoptager intensionen 'mari', men blot betydningen 'individ', altså en ekstension, jf. analysen af den bestemte artikel i VI, 3.5 ovenfor:

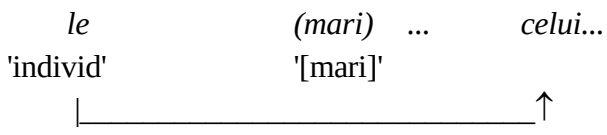

Betydningen er altså ikke 'den ægtemand, man troede', men 'den person, man troede'.

En anden variant har man i kombinationer som følgende:

> *LA PRISON DU BONHEUR ÉTAIT **CELLE** DE LA HAINE* (Pennac *Marchande* 88)

hvor det i modsætning til ovenstående er en intension, der genoptages ved *celle*:

> *(la) prison ... celle ...*

4. Kataforisk anvendelse

Demonstrativets fundamentalt deiktiske natur gør, at det som artikel hyppigere bruges kataforisk end den bestemte artikel. I følge Kęsik (1989:133) er demonstrative syntagmer brugt kataforisk underlagt den restriktion, at de ikke kan foregribe førsteordens entiteter:

> *Vous ne pouvez imaginer **ce supplice**: ne rien avoir eu de la vie et ne rien attendre de la mort* (cit. Kęsik 1989:133)

Eksempler som følgende synes dog at modficere denne restriktion en kende:

> *Une plaque de marbre (...) sur laquelle on lit **cette épitaphe**: "Souvenir des voisins"* (*Express* 11.5.95, 28)

> *Tous les signes cliniques concouraient à **cette évidence**: lésions irréversibles* (Pennac *Marchande* 233)

> *Après la cérémonie des catacombes, on allait prendre le thé dans **cette famille**, les Malaussène* (Pennac *Fée* 91)

Dette hænger naturligvis også sammen med demonstrativets altid afhængige status således, at der i tilfælde, hvor både en deiktisk og en anaforisk læsning er udelukket, kun kan være tale om en kataforisk fortolkning.

Som pronomen derimod er demonstrativet sjældent brugt kataforisk, jf. Kęsik (1989:121), som kun bringer følgende eksempel:

> *J'ai toujours rencontré (peut-être ne rencontrerai-je que **ceux-là** ...) des hommes qui ...*

Ydermere kan sådanne pronominer ikke modstilles parvis ved *-ci* og *-là*, som de kan i anaforisk anvendelse.

Den mest karakteristiske kataforiske brug af demonstrativet er dog som uklitiseret determinativ

ved relativsætning:

> *J'avais le pas léger et sans but de **celui** qui a perdu à la fois ses craintes et ses illusions* (Pennac *Marchande* 163)

Dette er anvendelsen af demonstrativ, som svarer til den bundne kataforiske anvendelse af den klitiske bestemte artikel, som omtales i VI, 3.3 ovenfor. Konstruktionen understreger endnu en gang slægtskabet mellem demonstrativet og den bestemte artikel som henholdsvis uklitiseret determinativ ved fraværet af en leksikalsk kerne og klitiseret determinativ (artikel), når der er en sådan kerne.

5. Afrunding

Demonstrativet viser sig altså især som artikel fundamentalt forskelligt fra den bestemte artikel. Hvor denne i sin anaforiske anvendelse henviser og udpeger ved hjælp af sit syntagmes leksikalske indhold og de dertil knyttede beregningsomstændigheder, så fornægter demonstrativets deiktiske natur sig ikke, idet demonstrativet altid udpeger direkte ved nærhed og først dernæst (om)klassificerer den udpegede størrelse. Denne dobbelte natur afsløres også i demonstrativets karakteristiske ana-kataforiske anvendelse, jf. afsnit 3.

De to artiklers forskellige funktion i anaforisk anvendelse kan illustreres af følgende:

Bestemt artikel:
*... un chien et un chat ... **le** (*ce) chien ...*
|_____↑↑_____|

*... quatre enfants ... **le** (*ce) garçon ...*
|_____↑↑_____|

Ved den bestemte artikel indføres der en præsupposition om, at der eksisterer et individ af den type, syntagmets leksikalske indhold beskriver. Denne præsupposition skal retfærdiggøres af kontekstens beregningsomstændigheder.

Demonstrativ artikel:
*... un chien ... **ce** (?le) chien ...*
|_____↑|_____↑

*... un chien ... **cet** (?l') animal ...*
|_____↑|_____↑

*... un plancher ... **ce** (*le) lit ...*
|_____↑|_____↑

Demonstrativet derimod udpeger en størrelse ved nærhed og instruerer modtager om at finde den nærmeste størrelse, som lader sig klassificere ved den beskrivelse, syntagmet rummer. Selv om man i nogle tilfælde kan bruge begge artikler, henviser de altså på forskellige måder og vil, i de kontekster, hvor de begge kan bruges, være underlagt de almindelige betingelser for anaforisk henvisning i kraft af topikalitet, ledfunktion og placering af henholdsvis antecedent og anafor i samme eller forskellige tekstsekvenser, jf. Korzen (1999).

6. PERSONLIG ARTIKEL

0. Indledning

Det, man traditionelt kalder "possessive" determinativer (eller pronominer), har som bekendt en lang række anvendelser, som ikke har ret meget med possession i snæver forstand at gøre, jf. for eksempel Schapira (1997). Da de i deres hovedanvendelser bruges som syntagmedannere med substantiver i tilfælde som indholdsmæssigt svarer til brugen af personlige pronominer ved verber, er det bedre simpelthen at kalde dem **personlige artikler**.

I overensstemmelse med den overordnede analyse, hvor det er pronominer, der etablerer nominalsyntagmer og så selv optræder klitiseret som determinativer, er det her de personlige pronominer, der klitiseres som personlige artikler. De personlige artikler er derfor bestemte, eftersom de personlige pronominer er bestemte, dvs. udpeger et unikt individ:

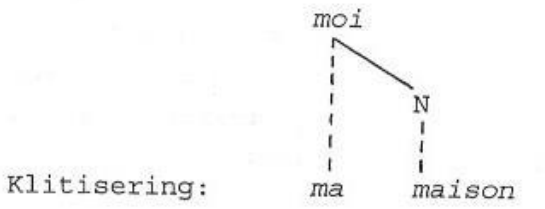

Som andre nominalsyntagmer har syntagmer med personlig artikel både en referentiel og en deskriptiv, dvs. generisk anvendelse (jf. VI, 4.4 ovenfor):

> ***Mes amis*** *aiment le jazz.*
>
> *L'adolescent, en général, partage peu* ***ses problèmes*** (cit. Bartning 1989:164)

Selv om determinativet er klitisk, kan det akcentueres:

> *J'ai pris ˈma voitu:re***.**

Men det ses let, at der er tale om en kontrastakcentuering, som lægges oven på den normale akcentuering, idet syntagmeakcenten ikke flyttes over på determinativet, men bliver liggende på syntagmets sidste stavelse, som det fremgår af vokalforlængelsen (jf. Kapitel I, 3.5):

> *J'ai pris ˈˈ ma voi ˈ tu:re***.**

1. Personbøjning af substantiver

Den personlige artikel manifesterer lige som demonstrativet en deiktisk kategori: Hvor demonstrativet udtrykker rumlig deiksis, udtrykker den personlige artikel persondeiksis, dvs. henviser til kommunikationssituationens deltagere lige som verbets personer. Den personlige artikels morfologiske slægtskab med det personlige og det refleksive pronomen er tydeligt, jf. Wilmet (1986:108). Typologisk hører fransk hjemme blandt de sprog, hvis possessiver er beslægtede med objektspronominer, jf. Seiler (1983):

Pronomen	**Artikel**
je – me	*mon*
tu – te	*ton*
il – se	*son*

I betragtning af dette morfologiske slægtskab og det forhold, at personlige artikler bruges til at udtrykke mange forskellige typer forhold mellem et individ og det, et substantiv denoterer, kan man se den personlige artikel som udtryk på én gang for etablering af et bestemt syntagme og "personbøjning" af substantiver. En sådan bøjning har man for eksempel i ungarsk, hvor man finder de samme endelser på substantiv og verbum, jf. Isačenko (1974:64):

Substantiv	**Verbum**
kép-e-m 'mit billede'	*kér-e-m* 'jeg spørger'
kép-e-d 'dit billede'	*kér-e-d* 'du spørger'
kép-e-Ø 'hans billede	'*kér-i-Ø* 'han spørger'

I fransk er det bare ikke endelser, men de klitiske personlige pronominer, der i skikkelse af personlige artikler udgør personbøjningen. Denne personbøjning er det pronominelle modstykke til nominale konstruktioner med *de N*:

***le** chien **de Sophie** − **son** chien*

Den personlige artikel rummer altså i modsætning til de andre artikler et pronominelt element, og dette kan så bruges til at mætte en argumentplads ved syntagmets leksikalske kerne. Den klareste analogi med de verbale strukturer har man derfor, hvor den personlige artikel ved et deverbalt substantiv optræder i de samme argumentfunktioner, som ved det tilsvarende verbum kan udfyldes af personlige pronominer. Man finder her personlig artikel svarende til både subjekt og objekt ved det tilsvarende verbum (jf. Kapitel III, 9.1.4):

*A ses oncles, il avoue **sa participation** au meurtre* (Soisson *Charles* 42)

*les représentants des villes de Flandre, qui lui apportent **leur soutien*** (Soisson *Charles* 42)

Pour Sarah, le cauchemar continuait.
Sa découverte *par Léa parmi les cadavres de Bergen-Belsen et* ***son "évasion"*** *du camp* (Deforges *Tango* 23)

leur déchiffrement *permit de découvrir toute une littérature morale* ... (Hadas-Lebel *Hébreu* 121)

En faisant saisir le livre du Dr Grubler et en interdisant ***sa diffusion*** (*Express* 25.1.96, 3)

A la fin de mars 1917, 600 000 tonnes de marchandises attendent sur les quais de New York ***leur embarquement*** *pour les ports français* (Miquel *Guerre* 392)

C'est donc le N de Sentiment qui impose une interprétation à son objet, ce qui constitue un argument en faveur de ***son analyse*** *comme complément sous-catégorisé* (Godard 1986:114)

Les affiches et les slogans avaient opéré ***leur jonction*** (Pennac *Marchande* 144)

Også et A_{dat} kan repræsenteres af en personlig artikel:

mon *successeur*

eventuelt i pluralis sammen med et subjekt eller objekt:

Les affiches et les slogans avaient opéré ***leur*** *jonction* (Pennac *Marchande* 144)

Tilsvarende har man personlig artikel svarende til subjektet ved substantiver afledt fra adjektiver eller fra andre, relationnelle, substantiver:

Et, tout à coup, elle n'a plus été là. J'ai voulu l'appeler, mais je me suis retenu de le faire. J'avais honte de ***ma faiblesse*** (Dard *Bourreau* 85)

Non, quelle que fût ***son amitié*** *pour Malaussène, Loussa ne laisserait pas sa Julie farcir son Isabelle* (Pennac *Marchande* 226)

og ved uafledte substantiver, som har en "verbal" eller "adjektivisk" betydning, dvs. substantiver, som denoterer egenskaber eller tilstande:

Le conseil municipal (...) avait disparu au moment de l'arrivée des Allemands. Pourtant, ***son attitude*** *a été « digne d'éloges » pendant l'occupation* (Miquel *Guerre* 265)

je prenais davantage conscience de ***son cas*** (Dard *Bourreau* 89)

Man har en slags "overgangsformer" mellem verbal og nominal valens ved visse substantiver, som ikke er deverbale, men alligevel relationelle næsten som verber som for eksempel substantiver, der denoterer afbildning ("ikoniske" substantiver):

il fallait que je "la" revoie, que j'efface à ***son spectacle*** *les vilaines choses* (Dard *Cahier* 97)

Elle ne se fait pas d'illusion sur le « coup de foudre » qu'il aurait éprouvé en voyant ***son portrait*** (Mourad *Princesse* 279)

Je lui avais même envoyé ***votre photo*** (Mourad *Princesse* 277)

En egentlig nominal valens har man ved relationelle substantiver, dvs. substantiver der denoterer et eller andet aspekt af individet, enten fysisk eller psykisk ('umistelig besiddelse', 'del-helhed' relation, jf. Kapitel III, 9.2):

Ma sœur *aînée vous y rejoindra certainement* (Mourad *Princesse* 332)

Selma s'apprête à sauter à terre (…) ***Sa compagne*** *a souri* (Mourad *Princesse* 329)

Je cachais ***mon visage*** *dans* ***mes mains*** (Gary *Promesse* 177)

Le conseil municipal (...) avait disparu au moment de l'arrivée des Allemands. Pourtant, ***son attitude*** *a été "digne d'éloges" pendant l'occupation* (Miquel *Guerre* 265)

L'arche de 17 m du pont de Vaison, bâtie en grand appareil, et ***son tablier dallé*** *ont défié le temps et les bombes: miné en 1944, le pont fut ébranlé, mais resta debout* (Beck & Chew *Gaulois* 89)

Også i andre tilfælde kan man se en slags del-helhed relation, som signaleres af den personlige artikel:

Cette guerre d'avant la guerre avait ***ses*** *armées,* ***ses*** *stratèges,* ***ses*** *généraux,* ***ses*** *services de renseignements,* ***son*** *intendance,* ***son*** *organisation. Et* ***ses*** *solitaires* (Pennac *Marchande* 249)

Den personlige bøjning af et substantiv bruges herudover for at denotere en eller anden form for forbindelse mellem et individ og en entitet. Denne forbindelse kan, alt efter substantivets leksikalske indhold (dets Qualia-struktur), være af possessiv eller anden art. Dette specificeres ikke af selve konstruktionen med personlig artikel, lige som det ikke specificeres i

konstruktioner med *de N*. Den possessive værdi er klar i:

> *Après avoir déposé **ses vêtements** au vestiaire (...), le client peut nager dans une piscine à l'air libre* (Beck & Chew *Gaulois* 113)

> *dans **ma cafetière** à moi, la turque au long bec, celle que Stojilkovicz, naguère, m'a rapportée de son village d'Imotsky* (Pennac *Marchande* 86)

mens man har en mere temporær forbindelse i følgende:

> ***Mon moteur** a dû caler* (Dard *Bourreau* 13)

> *Coudrier a ouvert **sa porte*** (Pennac *Marchande* 98)

Relationen mellem individ og entitet kan være motiveret af en modifikation af syntagmets leksikalske kerne:

> *- C'est **ma maison natale**, oui, répond Julie, je suis née dans cette cuisine* (Pennac *Marchande* 359)

> *Elle s'imaginait avoir perdu **son auteur préféré*** (Pennac *Marchande* 353)

> *Joseph l'a enfin trouvée, **sa femme idéale*** (Wilmet 1986:108)

hvorved man tydeligt ser personbøjningens verbale karakter: Det der kan beskrives som *ma maison natale* er ikke nødvendigvis *ma maison*. En lignende relation foreligger i tilfælde som følgende:

> *celle que Stojilkovicz, naguère, m'a rapportée de **son village** d'Imotsky* (Pennac *Marchande* 86)

Man har endelig konstruktioner, hvor relationen mellem en person og en eller anden størrelse er af helt vag karakter, for eksempel noget man beskæftiger sig med eller bare taler om:

> *- Mais dis-moi, demanda Loussa en reposant son verre, ils font quoi, là, au juste, **tes** taulards, dans **ta** prison de rêve* (Pennac *Marchande* 42)

> *La mère Clara autour de son ventre, et toi, Thérèse, dans **tes** étoiles à la con* (Pennac *Marchande* 271)

Denne verbale karakter i den personlige artikel har interessante forgreninger af aspektuel og modal art i en række udtryk, hvor der ikke foreligger nogen form for possession eller tilhørs-

forhold, jf. Schapira (1997). I et tilfælde som:

> *Julie est allée prendre **sa** douche.*

indfører den personlige artikel således en præsupposition om, at Julie har den vane at tage et brusebad. Der er altså tale om, at den personlige artikel indfører en habituel eller iterativ læsning. I andre tilfælde medfører brugen af personlig artikel i stedet for den bestemte eller den demonstrative en læsning af modal art, idet den personlige artikel afspejler afsenders holdning til indholdet. Dette er tydeligt i kontraster som følgende (jf. Schapira 1997:191 ff.):

> *Pierre a contracté des dettes.*
>
> a. *Pierre payera **les** dettes.*
> b. *Pierre payera **ses** dettes.*

Brugen af den personlige artikel i b. indfører en deontisk nuance, idet afsender lader forstå, at Pierre har en forpligtelse til at betale, noget som ikke indeholdes i den objektivt konstaterende a.

En anden modal nuance har man i sætninger, hvor afsender netop gennem brugen af den personlige artikel fralægger sig ansvaret og lægger det over på en omtalt eller tiltalt person, jf. Schapira (1997:194):

> *Jacques me rebat les oreilles avec **son** Balzac.*
> *Fermez **votre** porte!*
> ***Votre** Dupont est encore venu vous chercher.*

Der er tale om, som udtrykt af Wilmet (1986:108), at "La caractérisation possessive fait endosser au possesseur la responsabilité de l'assertion". Det er denne modale anvendelse, man har i eksemplerne ovenfor, hvor den personlige artikel blev analyseret som blot markerende noget, man ofte taler om eller har en eller anden mere perifer eller følelsesmæssig tilknytning til. Disse anvendelser af den personlige artikel understreger dens slægtskab med subjektsfunktionen, jf. 4. nedenfor.

2. Deiksis og anafor

Den personlige artikel bruges lige som det personlige pronomen deiktisk:

> *- Mais dis-moi, demanda Loussa en reposant son verre, ils font quoi, là, au juste, **tes** taulards, dans **ta** prison de rêve* (Pennac *Marchande* 42)

eller anaforisk:

> *celle que **Stojilkovicz**, naguère, m'a rapportée de **son** village d'Imotsky* (Pennac *Marchande* 86)

eventuelt kataforisk:

> *Après avoir déposé **ses** vêtements au vestiaire (...), **le client** peut nager dans une piscine à l'air libre* (Beck & Chew *Gaulois* 113)

> *Non, quelle que fût **son** amitié pour Malaussène, **Loussa** ne laisserait pas sa Julie farcir son Isabelle* (Pennac *Marchande* 226)

I den anaforiske anvendelse kan flere antecedenter smelte sammen i én anafor:

> *Les affiches et les slogans avaient opéré **leur jonction*** (Pennac *Marchande* 144)

eller forskellige personlige artikler kan, ikonisk, have hver deres forskellige antecedenter:

> *Non, quelle que fût son amitié pour **Malaussène**$_1$, **Loussa**$_2$ ne laisserait pas **sa**$_1$ Julie farcir **son**$_2$ Isabelle* (Pennac *Marchande* 226)

Et nominalsyntagme med personlig artikel kan optræde som anafor for verbalt udtryk, hvor den personlige artikel anaforisk genoptager antecedentens subjekt:

> *le lendemain, elle témoigne et **sa déposition** est enregistrée au Châtelet* (Soisson *Charles* 41)

eller et større tekststykke:

> *Le sultan l'a nommé inspecteur général de la zone nord et gouverneur des provinces orientales (…) nous lui avons précisé que Kemal était un homme ambitieux et habile et que, au lieu de suivre les ordres, il pourrait au contraire prendre la tête de la rébellion. Le sultan a persisté dans **son choix*** (Mourad *Princesse* 75)

> *Le 6 avril 1476, arrivent à Lausanne les envoyés du pape et de l'empereur (...) **Leur mission** est double* (Soisson *Charles* 281)

Den personlige artikels anaforiske funktion er kompleks, idet den som set kan analyseres som en kombination af den bestemte artikel og det personlige pronomen. Den henviser således til en antecedent som de bestemte artikel, jf. VI, 3.2 ovenfor. Det personlige element udgør her en tro anafor, men det bestemte element gør samtidig, at syntagmet kommer til at udgøre en associativ anafor ved at indføre en præsupposition om, at der eksisterer en antecedent, som anaforen skal kobles til. I et eksempel som det allerede ovenfor citerede:

> *(la cafétière) celle que* ***Stojilkovicz****, naguère, m'a rapportée de* ***son*** *village d'Imotsky* (Pennac *Marchande* 86)

udgør det personlige element i *son* således en tro anafor til Stojilkovicz, mens bestemtheden i det ”rekonstruerede” syntagme ’le village’ bygger på en associativ anafor.

3. Personlige artikler og personlige pronominer

De personlige artiklers slægtskab med de personlige pronominer gør, at de i mange tilfælde alternerer med verbale klitiske personlige pronominer i kombination med bestemt artikel. De personlige pronominer realiseres således i to klitiske udgaver, en verbal og en nominal: som "egentlige" personlige pronominer ved verbet, som artikler ved substantivet:

Elle a pris ***sa*** *main.*	–	*Elle* ***lui*** *a pris* ***la*** *main.*
On a crevé ***son*** *pneu.*	–	*On* ***en*** *a crevé* ***le*** *pneu.*

I disse tilfælde "opløses" den personlige artikel altså så at sige i sine to bestanddele, det personlige element og artikelfunktionen, så at der opstår en slags diskontinuert determinativ, jf. 2. ovenfor og Herslund (1983). Det er ved de deverbale, de relationelle, herunder kvantorlignende udtryk som *la moitié*, og de ikoniske, dvs. leksemer, hvis indhold er nok til at etablere en relation, at man har denne alternation mellem personlig artikel og personligt pronomen:

> *Ses dents claquaient comme si tout l'hiver de la Sibérie venait de* ***lui*** *choir sur le dos* (Dard *Bourreau* 131)

> *En mangeant, j'ai l'impression de retrouver le goût des mains de maman, et je les* ***lui*** *ai embrassées* (Courchay *Malaveil* 39)

> *Ça* ***m****'arrachait l'âme d'avoir à la laisser* (Dard *Bourreau* 80)

> *Le choc semblait* ***lui*** *avoir perturbé la mémoire* (Dard *Bourreau* 24)

> *Les premiers avaient recueilli les débris de l'instrument et les pneus des autres* ***en*** *avaient effacé les traces* (Dard *Bourreau* 42)

> *On date de 1766 ou 1767 le concerto en la, dit aussi "de Melk", du nom de l'abbaye où l'on* ***en*** *retrouva la première copie en 1949* (CD, *Haydn, Concertos pour violon et orchestre*)

*La porte s'ouvrit avec précaution. Quelqu'un **en** avait tourné la poignée* (Pennac *Fée* 178)

*- Pourquoi ne viendriez-vous pas avec moi visiter le zenana (…) Vous n'**en** avez pas vu **la** moitié* (Mourad *Princesse* 314)

Sådanne "opløste" konstruktioner har man ikke ved ejendomsforhold:

**On lui a brûlé la maison.*
**On lui a étranglé le canari.*

hvor der netop er brug for det personlige element i determinativet for at etablere et possessivt forhold.

4. Personlig artikel og *de*-syntagme

Den personlige artikel adskiller sig fra de andre artikler ved sin klart pronominelle struktur, dvs. at der til et syntagme med personlig artikel altid svarer et syntagme med et *de N* ækvivalent med det pronominelle indhold i artiklen. Eksistensen af en *de N* struktur er en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse for anvendelsen af den personlige artikel, jf. Godard (1986:102). Selv om den personlige artikel kan optræde anaforisk henvisende til et *de*-syntagme:

*le partenaire américain, dont les Européens (...) dépendaient et dépendraient de plus en plus pour la conduite **de la guerre** et **son** achèvement* (Miquel *Guerre* 394)

og generelt kan benyttes, hvis der er en tilsvarende *de*-konstruktion, er det ikke altid tilfældet, at der svarer en personlig artikel til en konstruktion med *de*, jf. Godard (1986), Bartning (1989, 1996, 1997, 1998).

At eksistensen af en *de* N-struktur er en nødvendig betingelse, betyder, at andre præpositionelle konstruktioner ikke kan alternere med den personlige artikel:

a. *le livre sur la table*
   **son livre*
b. *la descente à la plage*
   **sa descente*

Konkret lokative præpositionssyntagmer kan ikke alternere med personlig artikel, og dette gælder også *de* N i konkret lokal eller temporal anvendelse, jf. Godard (1986:108):

a. *le retour de la campagne*
   **son retour*
b. *le journal du 29 février*
   **son journal*

Der er her en grænse, som er vanskelig at drage helt præcist mellem den simple placering og det mere komplekse begreb 'possession'. Men på mange punkter falder denne grænse sammen med muligheden for at bruge den personlige artikel:

a. *le livre sur la table*
   **son livre*
b. *les maisons de/sur la colline*
   ?ses maisons
c. *les maisons du/dans le parc*
   ?ses maisons
d. *les arbres du/dans le parc*
   ses arbres
e. *les maisons de la ville*
   ses maisons

Når der er en naturlig forbindelse mellem de to størrelser, og denne kan opfattes som en naturlig del-helhed (*arbre − parc, maison − ville* ovf.?*maison − parc*), kan den personlige artikel benyttes. Det samme er tilfældet, selv i ikke-naturlige forbindelser, hvis 'stedet' individualiseres og dermed gøres mere anvendeligt som helhed i en del-helhed struktur:

> *La colline était là, devant nous, avec ses maisons éclairées comme autant d'yeux luisants ...*

Brugen af den personlige artikel kan derfor beskrives ved et hierarki som følgende:

− Hvis *de* N kan fortolkes som et subjekt, både i forbindelse med verbalsubstantiver, ikoniske og relationelle substantiver, og hvis relationen kan fortolkes som en possessiv relation, dvs. et ejendomsforhold eller et fast associativt forhold, kan man altid have den personlige artikel, jf. Kapitel III, 9.1.4:

la venue de Paul	−	*sa venue*
l'amour de Jérôme	−	*son amour*
le portrait de Corot	−	*son portrait*
le chien de Marie	−	*son chien*

− Hvis *de* N kan fortolkes som et objekt, kan man nogle gange have den personlige artikel:

la démonstration du théorème	–	*sa démonstration*
le conducteur du camion	–	*son conducteur*
le portrait de Julie	–	*son portrait*

Ved de udtryk, hvor *de* N fortolkes som objekt, er der ingen problemer med anvendelsen af den personlige artikel ved de deverbale substantiver, der konstrueres ergativt, jf. Kapitel III, 9.1.2:

> *le partenaire américain, dont les Européens (...) dépendaient et dépendraient de plus en plus pour la conduite de la guerre et* ***son*** *achèvement* (Miquel *Guerre* 394)

> *Le peuple ne lui pardonne pas d'avoir signé l'infâme traité, et encore moins d'avoir tenté d'obtenir du sultan sa ratification* (Mourad *Princesse* 122)

Men den personlige artikel kan ikke bruges ved den antipassive konstruktion, jf. Kapitel III, 9.1.3:

> *l'amour de Jean pour l'archéologie*
> **son amour de Jean*

Så hvis der i et nominalsyntagme er udtrykt både subjekt og objekt i antipassiv konstruktion, kan kun subjektet realiseres som personlig artikel:

> *l'amour* ***de Jean*** *pour l'archéologie*
> ***son*** *amour pour l'archéologie*
> **son amour de Jean*

> *Mais malgré* ***son*** *admiration pour sa mère, la fillette ne pouvait s'empêcher de penser …* (Mourad *Princesse* 313)

I konstruktioner med ikonisk substantiv kan der foruden subjekt og objekt være udtrykt et possessivt forhold, hvor possessoren kan realiseres som personlig artikel, jf. Godard (1986:106):

> *le portrait de Corot* ***du collectionneur Barnes***
> ***son*** *portrait de Corot*

> *le portrait d'une jeune femme* ***du collectionneur Barnes***
> ***son*** *portrait d'une jeune femme*

Men hverken subjekt eller objekt kan i så fald optræde som personlig artikel:

> **son portrait du collectionneur Barnes*

hvor *son* skulle repræsentere *de Corot* eller *d'une jeune femme*.

5. Afrunding

Den personlige artikel adskiller sig fra de andre bestemte determinativer, bestemt og demonstrativ artikel, ved som klitiseret pronomen at rumme både et bestemt og et pronominelt (personligt) element. På ældre fransk kunne disse to elementer realiseres hver for sig som henholdsvis bestemt artikel og personligt adjektiv, *le mien cheval*, lige som det er tilfældet på italiensk, *il mio cavallo*.

Den personlige artikels pronominelle indhold har to vigtige konsekvenser for dens anvendelse. For det første, at denne artikel foruden at danne et bestemt syntagme i modsætning til de andre artikler også har en semantisk forbindelse med syntagmets leksikalske kerne, hvilket er tydeligst ved deverbale substantiver, hvor den personlige artikel udfylder en valensplads ved substantivet. For det andet ved, at den personlige artikels dobbelte natur gør, at den skaber en kompleks anaforisk relation, som både er en tro anafor, det personlige element, og en associativ anafor, det bestemte element, som indfører en præsupposition om, at der findes én relevant størrelse, som substantivets beskrivelse kan indgår i en associativ forbindelse med.

BIBLIOGRAFI KAPITEL VI.

Alarcos Llorach, Emilio. 1980. Grupos nominales con /de/ en español. *Estudios de gramática funcional del español*, 249-259. 3. udg. Madrid: Gredos.

Allan, Keith. 1977. Classifiers. *Language* 53.285-311.

Allan, Keith. 1980. Nouns and Countability. *Language* 56.541-567.

Anscombre, Jean-Claude. 1991. L'article zéro sous préposition. *Langue française* 91.24-39.

Arrivé, Michel. 1968. Aspects de la structure morphologique des déterminants français. *Revue Romane* 3.1-7.

Atkinson, James C. 1973. *The Two Forms of Subject Inversion in Modern French*. Haag-Paris: Mouton.

Bache, Carl. 1997. *The Study of Aspect, Tense and Action. Towards a Theory of the Semantics of Grammatical Categories.* Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien: Peter Lang.

Baron, I. & M. Herslund. 1998a. Support Verb Constructions as Predicate Formation. H. Olbertz, K. Hengeveld & J. Sánchez García, red. *The Structure of the Lexicon in Functional Grammar*, 99-116. Amsterdam: John Benjamins.

Baron, I. & M. Herslund. 1998b. Prédicats verbo-nominaux et constructions nominales. B. Caron, red. *Actes du 16e Congrès International des Linguistes. Paris 20-25 juillet 1997*. Oxford: Elsevier Sciences.

Boone, Annie. 1987. Les constructions "Il est linguiste"/"C'est un linguiste". M. Wilmet, red. *La clarté française. Langue française* 75.94-106.

Boone, Annie. 1997. Sur quelques propriétés du syntagme nominal attribut. R. Lorenzo, red. *Actas do XIX Congreso Internacional de Lingüística e Filoloxía Románicas. I. Sección Lingüística Teórica e Lingüística Sincrónica*, 615-623. A Coruña: Fundación "Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa".

Carlier, An. 1989. Généricité du syntagme nominal sujet et modalités. M. Wilmet, red. *Généricité, spécificité et aspect. Travaux de linguistique* 19.33-56.

Corblin, Francis. 1987. *Indéfini, défini et démonstratif.* Genève-Paris: Droz.

Craig, Colette, red. 1986. *Noun Classes and Categorization*. Amsterdam: Benjamins.

Dahl, Östen. 1985. Remarques sur le générique. M. Galmiche & G. Kleiber, red. *Générique et généricité. Langages* 79.55-60.

Damourette, J. & E. Pichon. 1911-1940. *Des mots à la pensée. Essai de grammaire de la langue française*. I-VII. Paris: Artrey.

Donnellan, Keith. 1966. Reference and Definite Descriptions. D. Steinberg & L. Jakobovits, red. *Semantics. An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, 100-114. Cambridge: The University Press (1974).

Erbaugh, Mary S. 1986. Taking Stock: The Development of Chinese Noun Classifiers Historically and in Young Children. Craig, red. 1986:399-436.

Eriksson, Olof. 1993. *La phrase française. Essai d'un inventaire de ses constituants syntaxiques*. Romanica Gothoburgensia XLII. Göteborgs Universitet.

FG = Pedersen, J., E. Spang-Hanssen & C. Vikner. 1980. *Fransk grammatik*. København: Akademisk Forlag.

Fillmore, Charles M. 1968. The Case for Case. E. Bach & R. T. Harms, red. *Universals in Linguistic Theory*, 1-88. London-New York: Holt, Rinehart and Winston.

Forsgren, Mats. 1989. Généricité ou spécificité du SN: valeur structurale ou interprétation inférentielle? Le rôle des déterminants. M. Wilmet, red. *Généricité, spécificité et aspect. Travaux de linguistique* 19.85-117.

Forsgren, Mats. 1996. Subordination syntaxique − subordination sémantico-pragmatique: le cas de l'apposition adnominale. C. Muller, red. *Dépendance et intégration syntaxique. Subordination, coordination, connexion*, 173-181. Tübingen: Niemeyer.

Gaatone, David. 1988. Cette coquine de construction. *Travaux de linguistique* 17.159-176.

Galmiche, Michel. 1983. Les ambiguïtés référentielles ou les pièges de la référence. *Langue française* 57.60-86.

Galmiche, Michel. 1985. Phrases, syntagmes et articles génériques. M. Galmiche & G. Kleiber, red. *Générique et généricité. Langages* 79.2-39.

Giry-Schneider, Jacqueline. 1987. *Les prédicats nominaux en français. Les phrases à verbe support*. Paris-Genève: Droz.

Gougenheim, Georges. 1970. *Etudes de grammaire et de vocabulaire français.* Paris: Picard.

Grevisse, Maurice. 1986. *Le bon usage*. Douzième édition refondue par André Goose. Paris-Louvain-la-Neuve: Duculot.

Gross, Maurice. 1967. Sur une règle de "cacophonie". *Langages* 7.105-119.

Gross, Maurice. 1968. *Grammaire transformationnelle du français. Syntaxe du verbe*. Paris: Larousse.

Gross, Maurice. 1977. *Grammaire transformationnelle du français. Syntaxe du nom.* Paris: Larousse.

Gunnarson, Kjell-Åke. 1982. Trois constructions à dépendance entre sujet et PP. *Lingvisticæ Investigationes* 6.45-81.

Hagège, Claude. 1982. *La structure des langues.* Paris: PUF.

Heltoft, Lars. 1996. Det danske nominals udtryks- og indholds-syntaks − et dependensanalytisk forsøg. *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 3.*, 7-34. Odense: Odense Universitetsforlag.

Herslund, Michael. 1988. Sur la préposition *en* en français moderne. M. Herslund et al., red. *Traditions et tendances nouvelles des études romanes au Danemark. Articles publiés à l'occasion du 60e anniversaire de Ebbe Spang-Hanssen*, 79-87. *Etudes Romanes de l'Université de Copenhague* 31. København: Munksgaard.

Herslund, Michael. 1990. Hyponymie et généricité. *Actes du Onzième Congrès des Romanistes Scandinaves*, 197-204. Universitetet i Trondheim.

Herslund, Michael. 1998a. Fransk som klassifikatorsprog. P. Colliander & I. Korzen, red. *Ny forskning i grammatik 5. Sophienberg-symposiet 1997*, 37-56. Odense: Odense Universitetsforlag.

Herslund, Michael. 1998b. Le français, langue à classificateurs? A. Englebert et al., red. *La ligne claire. De la linguistique à la grammaire. Mélanges offerts à Marc Wilmet à l'occasion de son 60e anniversaire*, 65-73. Louvain-la-Neuve: Duculot.

Hirschbühler, P. & M. Labelle. 1990. CELUI comme noyau de syntagme nominal. *Travaux de linguistique* 20.109-122.

Isačenko, Alexander V. 1974. "On 'HAVE' and 'BE' Languages. In *Slavic Forum. Essays in Linguistics and Literature*, M. S. Flier (ed), 43-77. The Hague-Paris: Mouton.

Jensen, Jørgen Schmitt. 1970. Observations sur le pronom *lui*. *Revue Romane* V, 205-222.

Jespersen, Otto. 1924. *The Philosophy of Grammar.* London: George Allen & Unwin.

Johnsen, Lars. 1986. Om tællelighed på engelsk. N. Davidsen Nielsen & F. Sørensen, red. *Festskrift til Jens Rasmussen. CEBAL* 8.116-127. København: Nyt Nordisk Forlag.

Jonasson, Kerstin. 1986. L'article indéfini générique et la structure de l'énoncé. Etude sémantico-pragmatique. *Travaux de linguistique et de littérature* XXIV, 309-345.

Jonasson, Kerstin. 1994. *Le nom propre. Constructions et interprétations*. Louvain-la-Neuve: Duculot.

Jonasson, Kerstin. 1998. Le déterminant démonstratif en français: un marqueur de quoi? *Travaux de linguistique* 36.59-70.

Karolak, Stanisław. 1989. *L'article et la valeur du syntagme nominal*. Paris: PUF.

Kęsik, Marek. 1989. *La cataphore.* Paris: PUF.

Kleiber, Georges. 1981. *Problèmes de référence: Descriptions définies et noms propres.* Paris: Klincksieck.

Kleiber, Georges. 1983. Article défini, théorie de la localisation et présupposition existentielle. *Langue française* 57.87-105.

Kleiber, Georges. 1989a. Sur les emplois anaphoriques et situationnels de l'article défini et de l'adjectif démonstratif. *Reprise(s). Travaux sur les processus référentiels anaphoriques,* 19-35. Université des Sciences Humaines de Strasbourg.

Kleiber, Georges. 1989b. Comment traiter **LE** générique? M. Wilmet, red. *Généricité, spécificité et aspect. Travaux de linguistique* 19.145-169.

Kleiber, Georges. 1990. *L'article LE générique. La généricité sur le mode massif*. Genève-Paris: Droz.

Kleiber, Georges. 1994a. *Nominales. Essais de sémantique référentielle*. Paris: Armand Colin.

Kleiber, Georges, 1994b. Qu'est-ce qui est (in)défini? *L'indéfini. Faits de Langues* 4.81-87.

Kleiber, G. & H. Lazzaro. 1987. Qu'est-ce qu'un syntagme nominal générique? G. Kleiber, red. *Rencontre(s) avec la généricité. Recherches linguistiques XII*, 73-111. Paris: Klincksieck.

Korzen, Iørn. 1996a. *L'articolo italiano fra concetto ed entità.* Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 36. København: Museum Tusculanum.

Korzen, Iørn. 1996b. Il sintagma nominale categoriale − un valore di "default". B. L. Jensen, red. *Atti del IV Congresso degli Italianisti Scandinavi*, 227-241. København: Samfundslitteratur.

Korzen, Iørn. 1998. On Nominal Determination − with special reference to Italian and including brief comparisons with Danish. *Copenhagen Studies in Language* 21.67-132.

Korzen, I. 1999. Tekststruktur og anafortypologi (Struttura testuale e tipologia anaforica). G.

Skytte et al., red. *Tekststrukturering på italiensk og dansk. Resultater af en komparativ undersøgelse. Strutturazione in italiano e in danese. Risultati di una indagine comparativa.* København: Museum Tusculanum.

Kupferman, Lucien. 1979. L'article partitif existe-t-il? *Le français moderne* 47.1-16.
Kupferman, Lucien. 1994. DU: un autre indéfini. *L'indéfini. Faits de langues* 4.195-203.

Langacker, Ronald W. 1991. *Foundations of Cognitive Grammar. Volume II. Descriptive Application*. Stanford: Stanford University Press.

Larsson, Eva. 1979. *La dislocation en français. Étude de syntaxe générative*. Etudes Romanes de Lund 28. Lund: C W K Gleerup.

Lyons, John. 1977. *Semantics I-II*. Cambridge: The University Press.

Martin, Robert. 1970. La transformation impersonnelle. *Revue de Linguistique Romane* 34.377-394.
Martin, Robert. 1983. De la double "extensité" du partitif. *Langue française* 57.34-42.
Martin, Robert. 1989. Introduction. *Généricité, spécificité et aspect. Travaux de linguistique* 19.7-16.

Milner, Jean Claude. 1978. *De la syntaxe à l'interprétation. Quantités, insultes, exclamations*. Paris: Seuil.

Norman, Jerry. 1988. *Chinese*. Cambridge: The University Press.

Palacas, Arthur L. 1977. Specificness in Generative Grammar. P. H. Hopper, red. *Studies in Descriptive and Historical Linguistics. Festschrift for Winfred P. Lehmann*, 187-208. Amsterdam: John Benjamins.

Pierrard, Michel. 1988. Un déterminant propositionnel en français moderne? Remarques sur le fonctionnement des morphèmes *"celui"* et *"ce"* suivis d'une relative. *Le français moderne* 56.84-89.
Pierrard, Michel. 1991. Observations sur le statut syntaxique et sémantique de 'CELUI + Relative'. *Travaux de linguistique* 22.69-91.

Riegel, Martin. 1985. *L'adjectif attribut*. Paris: PUF.

Riegel, M., J.-C. Pellat & R. Rioul. 1994. *Grammaire méthodique du français.* Paris: PUF.

Ruwet, Nicolas. 1982. *Grammaire des insultes et autres études*. Paris: Editions du Seuil.

Schapira, Charlotte. 1997. Quelques emplois non possessifs de l'adjectif possessif: valeurs aspectuelles, valeurs modales. R. Lorenzo, red. *Actas do XIX Congreso Internacional de Lingüística e Filoloxía Románicas. I. Sección Lingüística Teórica e Lingüística Sincrónica*, 185-196. A Coruña: Fundación "Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa".

Schnedecker, C., M. Charolles, G. Kleiber & J. David. 1995. *L'anaphore associative (Aspects linguistiques, psycho-linguistiques et automatiques). Recherches linguistiques XIX*. Paris: Klincksieck.

Seiler, Hansjakob. 1983. Possessivity, Subject and Object. *Studies in Language* 7.89-117.

Sørensen, Finn. 1996. NPers denotationsmuligheder. M. Herslund, red. *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 3. Kollekollekollokviet 1995*, 84-101. Odense: Odense Universitetsforlag.

Tasmowski-De Ryck, Liliane. 1990. Les démonstratifs français et roumains dans la phrase et dans le texte. P. Cadiot & A. Zribi-Hertz, red. *Aux confins de la grammaire: l'anaphore. Langages* 97.22-99.

Thomas, Jacques. 1970. Syntagmes du type "ce fripon de valet", "le filet de sa mémoire", "l'ennui de la plaine". *Le français moderne* 38.293-306, 412-439.

Togeby, Knud. 1978 (1943). Contribution à la description syntaxique des noms propres. M. Herslund, red. *Knud Togeby. Choix d'articles 1943-1978. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague* 15. København: Akademisk Forlag.

Togeby, Knud. 1982. *Grammaire française. Volume I: Le nom*. Edité par Magnus Berg, Ghani Merad et Ebbe Spang-Hanssen. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague. København: Akademisk Forlag.

Togeby, Knud. 1984. *Grammaire française. Volume IV: Les mots invariables.* Edité par Magnus Berg, Ghani Merad & Ebbe Spang-Hanssen. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague. København: Akademisk Forlag.

van Peteghem, Marleen. 1989. Non-spécificité, attributivité et article indéfini dans les langues romanes. *Travaux de linguistique* 18.45-56.

Veland, Reidar. 1989. Les deux paires de représentants coréférentiels couplés en français contemporain: **celui-ci et celui-là** et **le premier et le second**. *Travaux de linguistique* 18.57-72.

Veland, Reidar. 1996. *Les marqueurs référentiels celui-ci et celui-là. Structure interne et déploiement dans le discours direct littéraire.* Genève-Paris: Droz.

Vikner, Carl. 1969. Le syntagme du nombre cardinal en français moderne. *Revue Romane* 4.201-229.

Weinrich, Harald. 1989. *Grammaire textuelle du français*. Paris: Didier-Hatier.

Willems, Dominique. 1989. Généricité, spécificité et constructions verbales: les structures à sujet inversé. *Equivalences* 17-18.175-181.

Wilmet, Marc. 1986. *La détermination nominale*. Paris: PUF.

Wilmet, Marc. 1988. Contre la généricité. *Lingua* 75.231-250.

Wilmet, Marc. 1990. Les "saisies moyennes" de l'article ou le "bateau des mille". *Modèles linguistiques* 12.125-136.

Wilmet, Marc. 1992a. Sur les articles LE/LES génériques ou l'énigme du cosmonaute. P. Hirschbühler & K. Koerner, red. *Romance Languages and Modern Linguistic Theory*, 375-388. Amsterdam: Benjamins.

Wilmet, Marc. 1992b. *L'énigme du cosmonaute*: Suite et non fin. *Travaux de linguistique* 24.51-56.

Wilmet, Marc. 1997. *Grammaire critique du français.* Hachette-Duculot: Louvain-la-Neuve.

Windisch, Rudolf. 1973. *Genusprobleme im Romanischen. Das Neutrum im Rumänischen*. Tübingen: Gunter Narr.

Yvon, Henri. 1949. *Le, la, les*, articles ou pronoms? *Le français moderne* 17.251-264.